

ת"פ 14129/09/13 - מדינת ישראל נגד יעקב דיין, עד-על אחזקות בע"מ

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"פ 14129-09-13 מדינת ישראל נ' דיין ואח'

בפני כבוד השופטת לימור מרגולין-יחידי

בעניין:

מדינת ישראל

המאשימה

נגד

1. יעקב דיין

2. עד-על אחזקות בע"מ

הנאשמים

הכרעת דין

תוכן עניינים

תמצית כתב האישום - לוז המחלוקת בין הצדדים..... עמוד 5

עסקה בדויה או התקשרות אמיתית - היבטים משפטיים וראייתיים..... עמוד 6

עמוד 1

התבססות בהכרעת הדין על ראיות נסיבתיות.....	עמוד 9
על התשובה לאישום ועל טענות חדשות בסיכומי ההגנה.....	עמוד 9
על גרסתו המאוחרת והכבושה של הנאשם.....	עמוד 10
עדויות של עו"ד אפרימה - טענה מאוחרת לחיסיון עו"ד - לקוח.....	עמוד 12
עדים רלבנטיים לגבי חברות הזרות וממשות ההתקשרות עמן.....	עמוד 13
ראיות חפציות רלבנטיות לגבי חברות הזרות וממשות ההתקשרות בין הצדדים.....	עמוד 15
מבחני עזר לבחינת הראיות והערכת הממשות או הבדיה במצגים.....	עמוד 15
הראיות הקשורות לאף.טי.....	עמוד 16
מי היא אף.טי.....	עמוד 16
חברת אף.טי. הקפריסאית וחברות נוספות בעלות שמות דומים מאד.....	עמוד 17
מוניטין וידע באף.טי. או אצל הנאשם.....	עמוד 18
בעלי השליטה באף.טי. בהתאם לטענות הנאשמים.....	עמוד 22
העדרן של ראיות שפליקס הוא בעל שליטה באף.טי.....	עמוד 28
הנאשם כבעל זיקה לאף.טי. הקפריסאית.....	עמוד 31
ההתקשרות הנטענת - ההסכם עם אף.טי.....	עמוד 33
מקום עריכת ההסכם, מועד עריכתו והצדדים להסכם.....	עמוד 34
תניות ההסכם.....	עמוד 38
הראיות הקשורות למנטיס.....	עמוד 40
מי היא מנטיס?.....	עמוד 40
מסמכי רשם החברות בקשר למנטיס.....	עמוד 40
המעבר מאף.טי. למנטיס.....	עמוד 41
בעלי השליטה הנטענים במנטיס.....	עמוד 43
הנאשם כבעל שליטה במנטיס.....	עמוד 45

הסכם מנטיס - הנאשמת.....	עמוד 47
גיבוש ההסכם על ידי הנאשם.....	עמוד 47
מעמד חתימת ההסכם.....	עמוד 47
תניות ההסכם.....	עמוד 48
הראיות הקשורות לקוהירה.....	עמוד 49
מי היא קוהירה?.....	עמוד 50
המעבר ממנטיס לקוהירה.....	עמוד 50
ההתקשרות עם הפיליפינים.....	עמוד 51
חברת קידני סנטר וזיקתה לנאשמים.....	עמוד 53
חוסר מעורבות של מנטיס וקוהירה בפעילות בפיליפינים.....	עמוד 56
סיכום ביניים - החברות הזרות.....	עמוד 57
הפעילות השוטפת - האם מימוש התקשרויות אמיתיות?.....	עמוד 57
חלוקת התפקידים בין הצדדים בהסכמים ובמציאות - קיומן של גרסאות שונות.....	עמוד 57
הפעילות השוטפת-יצירת קשר עם מרכזים רפואיים-הנאשמים ולא חברות זרות.....	עמוד 59
הפעילות השוטפת - מימון מהלך תרומת הכליה.....	עמוד 64
הפעילות השוטפת - הקשר של הנאשמים עם המטופלים.....	עמוד 67
החשבוניות שנמסרו למטופלים.....	עמוד 70
הפעילות השוטפת-העדר מסמכים ותכתובות בין הנאשמים לחברות הזרות.....	עמוד 72
החריג - מסמכים שנדרשו לצורך הדיווחים החשבונאיים.....	עמוד 74
הפעילות השוטפת -השליטה של הנאשמים בכספי הפעילות.....	עמוד 76
הפעילות השוטפת - העדר העברות כספים בין הנאשמים לחברות הזרות.....	עמוד 78
הפעילות השוטפת - השליטה של הנאשמת בקביעת אופי התקבולים מהלקוחות.....	עמוד 80
הטענה שפעילות הנאשמים מכוח נציגות של החברות הזרות - סיכום.....	עמוד 81

העבירות המיוחסות לנאשמים.....	עמוד 83
סעיף 220 - הפן המשפטי.....	עמוד 83
ההכנסות וההוצאות המפורטות בכתב האישום - אינן במחלוקת.....	עמוד 85
חבות המס - התקבולים מהפעילות מהווים הכנסה של הנאשמת.....	עמוד 86
סיכום.....	עמוד 87
טענות הגנה מן הצדק ומחדלי חקירה.....	עמוד 87
על טענת ההגנה מן הצדק.....	עמוד 88
הגנה מן הצדק - התנהגות נפסדת של הרשות.....	עמוד 88
הגנה מן הצדק - שיהוי בהעמדה לדין.....	עמוד 90
הגנה מן הצדק - אובדן חומר ראיתי.....	עמוד 92
מחדלי חקירה - כללי.....	עמוד 93
טענות הנוגעות לאי ביצוע חיקור דין.....	עמוד 93
חקירת שלמה לוזון.....	עמוד 95
סוף דבר.....	עמוד 96

המאשימה הודיעה כי היא חוזרת בה מן האישום השני. לפיכך מזוכה הנאשם מן העבירות של הדחה בחקירה והפרעה בשעת מילוי תפקיד.

תמצית כתב האישום - לוז המחלוקת בין הצדדים

1. עניינו של כתב האישום המתוקן בשנית (להלן: "כתב האישום") בעבירות מס הנובעות מפעילות ארגון וביצוע השתלטות כליה מחוץ לישראל למטופלים ישראלים בשנים 1999 - 2007.

הליך השתלטות כליה בכללותו כולל פעולות בהיבטים רפואיים, ארגוניים וכספיים, ובעיקר: התקשרות עם מרכז רפואי, מנתחים וצוות רפואי לביצוע הניתוח, התקשרות עם מטופל וקביעת מחיר הניתוח, איתור תורם וביצוע בדיקות התאמה, הכנת המטופל מבחינה רפואית בישראל לקראת הניתוח, הטסת המטופל ומשפחתו מישראל למרכז הרפואי ובחזרה

לישראל, טיפול בכל ההיבטים האדמיניסטרטיביים של שהות המטופל ומשפחתו בתקופת הניתוח בחו"ל, ביצוע הניתוח והשגחה על המטופל לאחר מכן בחו"ל ועם שובו בישראל, טיפול בתשלום לכל נותני השירותים וגביית התשלום מהמטופל או מגורמי מימון עבורו (להלן: "הליך השתלת כליה"/"פעילות ההשתלות").

המטופלים נחלקו לשתי קבוצות עיקריות: מטופלים שמומנו על ידי משרד הבטחון ומטופלים פרטיים, שהסתייעו בחברות ביטוח, קופות חולים ועמותות (להלן: "מטופלי משרד הבטחון" ו"מטופלים פרטיים"). סך ההכנסות שנצמחו מתשלומי מטופלי משרד הבטחון במהלך השנים הרלבנטיות עומד לפי הנתען על ₪ 47,314,680. סך ההכנסות ממטופלים פרטיים באותן שנים עומד על פי הנתען על ₪ 70,141,900.

בשנות המס 1999 - 2000 הוצאו חשבוניות בגין תשלומי מטופלי משרד הבטחון ודווחו הכנסות בדוחות הנאשמת בסך כולל של ₪ 7,403,719 בקשר למטופלים אלה. יתר התשלומים של מטופלי משרד הבטחון, וכלל תשלומי המטופלים הפרטיים, לא דווחו כהכנסות בדוחות הנאשמת לשנים 1999 - 2006. דו"ח לשנת 2007 לא הוגש.

המאשימה מייחסת את כל ההכנסות בסך כולל של 117,456,580 ש"ח לנאשמים: עד-על אחזקות בע"מ ובעל מניותיה ומנהלה יעקב (קובי) דיין (להלן: "הנאשמת" ו"הנאשם").

2. המחלוקת העיקרית בין הצדדים נוגעת לתפקידם ומעמדם של הנאשמים ושל החברות הזרות בהליך השתלת הכליה, היקף מעורבותם, וזכויותיהם להכנסות מפעילות ההשתלות.

הנאשמים טוענים שההכנסות הן של שלוש חברות זרות קפריסאיות, שבאו זו אחר זו, כדלקמן:

1. F.T. FUTURETRADE LIMITED

2. MANTISS MANAGEMENT LTD

3. QUAHIRA HOLDINGS LIMITED

(להלן: "אף.טי.", "מנטיס", "קוהירה", וביחד: "החברות הזרות").

הנאשמים טוענים שהחברות הזרות הן גופים ממשיים בעלי מוניטין ואמצעים, שפעילות ההשתלות בוצעה על ידי החברות הזרות, והן בעלות ההכנסות, בעוד שהנאשמים פעלו כנציגים של החברות ובהתאם להסמכתן, והנאשמת הייתה זכאית לעמלה, הכנסה עליה דיווחה כדין.

המאשימה, לעומתם, רואה בנאשמים את מארגני פעילות ההשתלות, היזמים והמוציאים אל הפועל של הפעילות, והנהנים מההכנסות הנצמחות מהפעילות. המאשימה טוענת כי הנאשם עשה שימוש מרמתי בחברות הזרות, בהן הייתה לו שליטה, כדי להציג מצגים כוזבים בדבר ביצוע פעילות על ידי החברות הזרות, והתקשרות של הנאשמת עמן כנציגתן,

בעוד שהלכה למעשה לחברות הזרות לא הייתה פעילות ממשית והן לא היו אחראיות להליך השתלת הכליה. משכך, נטען שההתקשרות המוצגת משקפת עסקה בדויה, שלא הייתה לה ממשות במציאות, והיא נועדה למטרת התחמקות ממס.

עסקה בדויה או התקשרות אמיתית - היבטים משפטיים וראייתיים

3. על משמעותה של עסקה בדויה עמד בית המשפט העליון בהרחבה בפרשת פרומדיקו, תוך שהוא מבחין בין עסקה מלאכותית לבין עסקה בדויה. בתמצית, הובהר כי עסקה מלאכותית היא עסקה שיש לה ממשות בעולם המציאותי - העסקי, והצדדים להתקשרות מתכוונים לקיימה, אלא שהיא נטווח למטרת הפחתת מס, במסגרת תכנון מס, ויש לפקיד השומה סמכות שלא לקבל את המתווה ולסווגה מחדש. לעומתה, עסקה בדויה חסרת תוקף מבחינה משפטית, חסרת ממשות, נעדרת תוכן כלכלי ומשפטי של ממש, למעורבים בה אין כוונה לקיימה, והיא נעשית למראית עין כדי להסוות את המציאות או ההתקשרות האמיתית (ע"פ 1182/99 **הורוביץ נ' מדינת ישראל**, ע"א 102/59 **פקיד שומה נ' איסמר**).

ההכרעה לגבי אופי ההתקשרות, כוונות הצדדים והאמיתות או הבדיה ביחסיהם, מבוססת על הראיות המובאות בפני ביהמ"ש, ובלשון ביהמ"ש:

"הקביעה כי עסקה פלונית הינה עסקה בדויה, הינה אפוא עניין שבעובדה המוכח בראיות בפני בית המשפט" (ע"א 4015/95 **פקיד שומה ירושלים נ' ברזני).**

אשר לחלוקת התפקידים בין הצדדים כאינדיקציה לבדיה שבהתקשרות, יש להבהיר כי עצם העובדה שבמסגרת התקשרות מסכימים הצדדים שצד אחד יעשה הרבה והשני יעשה מעט, ואף לא כלום, אין בה כשלעצמה כדי לחייב מסקנה שמדובר בהסכם בדוי וחסר ממשות. זאת, בכפוף לכך שאכן מדובר בהתקשרות אמיתית, בין צדדים אמיתיים ועצמאיים, וקיים בסיס להסכמה האמורה, כגון כאשר הידע, המוניטין, הקשרים או המשאבים מצויים בידי צד אחד, כך שהצד השני תלוי בו וזקוק לו או כשלצד האחר יש יכולות ביצועיות שאין לבעל הזכויות בפעילות. כך למשל היה בעניין פרומדיקו, שם החברה הזרה הייתה בעלת הסוכנויות מול חברות תרופות זרות והזכאית לעמלת סוכנות מהן רק מכוח מעמדה ומבלי שנדרשה לעשות דבר, ואילו פרומדיקו, כמפיצה של אותה חברה זרה, ביצעה שורה של פעולות מוסכמות שקידמו את ענייניה של החברה הזרה, לרבות גביה והעברה של חלק מעמלות הסוכנות מישראל לחברה הזרה, מבלי שעובדות אלה יצרו אצלה זכויות בכספי אותן עמלות. לעומת זאת, משמוצגת התקשרות ובה חלוקת תפקידים כמתואר לעיל, ולא ניתן כל טעם ענייני להסכמה האמורה, ואף אין אינדיקציה למעמד, למוניטין ולמשאבים של הצד הלא פעיל, עשויה העובדה שצד אחד עושה הכל גם במקום מושבו וגם בחו"ל לעורר סימני שאלה ולהוות ראיה תומכת למסקנה שההתקשרות המוצגת אינה משקפת את המצב האמיתי והיא בדויה ומסווה שליטה של הצד המבצע בפעילות כולה.

נטל השכנוע ונטל הבאת הראיות - נושאים שבידיעה אישית מיוחדת

4. לצורך הכרעה בשאלת ממשות ההתקשרות, יש חשיבות לנטלי השכנוע והבאת הראיות ולאופן חלוקתם בין הצדדים.

כידוע, במשפט הפלילי נטל השכנוע ביחס לכל יסודות העבירה מוטל על כתפי המאשימה בדרגה שמעבר לספק סביר, ודי לו לנאשם שיעורר ספק סביר כדי שיזוכה. מבלי למעט מן האמור, מקום שהמאשימה מציגה תשתית ראיתית המצביעה לכאורה על אחריות הנאשם למיוחס לו בכתב האישום, עובר הנטל הראייתי של מתן הסבר לראיות המפלילות לכתפי הנאשם והוא נדרש לבסס ספק סביר. לצורך ביסוס הספק הסביר יש להניח תשתית ראיתית, ואין די בהעלאת השערות, ספקולציות או טענות תיאורטיות שאין להן בסיס, או בהצגת טענות שאין מתיישבות עם הראיות שהובאו או עומדות בניגוד לשכל הישר וניסיון החיים (רע"פ 346/14 מרדינגר נ' מדינת ישראל (להלן: "עניין מרדינגר")). כמו כן, הנאשם הוא שנדרש להוכיח טענות הגנה שהוא מעלה, שאין חלק מיסודות העבירה.

לצד העקרונות הכלליים, נקבע בהלכה הפסוקה כי בנושאים אשר ככלל המאשימה נדרשת להוכיח, וביהמ"ש קובע כי הם בידיעתו האישית המיוחדת של הנאשם, והראיות הקשורות אליהם מצויות בשליטתו, די למאשימה שתציג כמות קטנה יחסית של ראיות על מנת להעביר לכתפי הנאשם את נטל הבאת הראיות באותו נושא, להפרכת הטענה. וכך צוין בהקשר זה בע"פ 231/76 פרידמן נ' מדינת ישראל, שבו נדרשו הכרעות בין היתר בנוגע ליחסי הנאשם וחברה זרה:

"כאן מן הראוי להדגיש, שהידיעות בדבר הקשרים והיחסים בין פרידמן ובין אנגלו-אפריקן וכן בין פרידמן ובין החברה הבהאמית היו בידיעתו המיוחדת של פרידמן והאפשרויות שהיו בידו להביא ראיות על יחסים אלה היו לאין שיעור גדולות מהאפשרויות שבידי התביעה. כלל ידוע הוא בדיני ראיות, שבמצב עניינים כזה מידה קטנה של ראיות המובאת על-ידי התביעה מספיקה כדי להעביר אל הנאשם את חובת ההוכחה, במובן החובה להביא ראיות" (וכן: ע"פ 3354/97 שיאון נ' מדינת ישראל, ע"פ 4675/97 רוזוב נ' מדינת ישראל).

לחלוקת הנטלים יש, כמובן, חשיבות גם בהקשרן של ראיות שנדרש היה להציגן ולא הוצגו, ראיות שאי הצגתן עלולה לפעול לחובת הצד שעליו מוטל נטל הבאתן, ולבסס חזקה עובדתית לפיה אילו היו מובאות הראיות הן היו תומכות בגרסא הנגדית.

בהליך שלפניי, כפי שיפורט בהרחבה בהמשך, הטענות שבמחלוקת בדבר ממשות החברות, העומדים מאחוריהן, מעורבות הנאשם, ושאלת קיומה של פעילות הדדית בין הצדדים, בהתחשב, בין היתר, בכך שמדובר בחברות זרות, מצויות מטבען בידיעתו האישית המיוחדת של הנאשם. לפיכך, די למאשימה שתצביע בראיות מעטות יחסית על חוסר ממשות החברות הזרות בהקשר של פעילות השתלת הכליות וההתקשרות הנטענת בין הצדדים, כדי לבסס תשתית ראיתית מספקת בנושא שבידיעה אישית מיוחדת, באופן שנטל הבאת הראיות ומתן ההסבר עובר לכתפי הנאשמים.

5. מעבר לטענה של ידיעה אישית, טוענת המאשימה ששאלת ממשותן של החברות הזרות ואמיתות המצגים בדבר התקשרות עמן, אינה חלק מהתשתית הראיתית שהמאשימה נדרשת להוכיח, אלא מדובר בטענות הגנה, ולכן נטל הבאת הראיות ואף נטל השכנוע בהקשרן של טענות אלה מוטל על ההגנה. אכן, הנאשם העלה טענות אלה להגנתו, והטענה שמדובר בטענת הגנה אינה מופרכת. עם זאת, בנסיבות העניין הגעתי למסקנה שעמדת המאשימה היא מעט מרחיקת לכת. זאת, משום שהמצגים בדבר ממשות החברות הוצגו עוד בזמן אמת מול רשויות המס. המאשימה עצמה טוענת בכתב האישום כי הוצגו מצגים כוזבים בזמן אמת, בעוד שהמציאות שונה עד כי מדובר בעסקה בדויה, ובטענה זו מגולמת החובה לבסס את הכזב במצגים ואת הבדיה ביחס לחברות

הזרות. יש לזכור כי על יסוד הטענה הנוגעת לחברות הזרות ומעמדן הנטען בפעילות, דיווחה הנאשמת לרשויות המס כפי שדיווחה, כשהיא מתייחסת לחברות הזרות בזמן הדיווח ולא רק במסגרת ההליך הפלילי. לפיכך, לא אתייחס לטענה זו כאל טענת הגנה אלא כאל טענה שנדרשת המאשימה לבסס, וזאת מבלי למעט ממה שנאמר לעיל ביחס לעניינים שבדיעה אישית.

התבססות בהכרעת הדין על ראיות נסיבתיות

6. ההליך שלפניי מבוסס לא מעט על ראיות נסיבתיות. ראיות נסיבתיות יכולות להוות בסיס להרשעה, באותם מקרים שבהם בהצטרפן זו לזו הן יוצרות מסכת ראייתית נסיבתית מפלילה, עד כי המסקנה ההגיונית היחידה שניתן להסיק, היא כי הנאשם אחראי בפלילים, ולא קיים הסבר סביר אפשרי אחר השולל אחריות פלילית.

תהליך הסקת המסקנות המפלילות מהראיות הנסיבתיות כולל שלושה שלבים: בשלב ראשון, נדרשת הוכחה של כל ראיה נסיבתית בפני עצמה, כשלא נדרש שכל ראיה נסיבתית בודדת תוביל למסקנה מפלילה; בשלב שני, נבחנת מסכת הראיות הנסיבתיות בכללותה והשתלבותן של הראיות זו בזו על פי מבחני הגיון, סבירות שכל ישר וניסיון החיים. רק ככל שתצרך הראיות הנסיבתיות מוביל למסקנה מתבקשת מרשיעה, מתקיים השלב השלישי, בו נבחן קיומו של הסבר חלופי מצד הנאשם למערכת הראיות הנסיבתית, העשוי ליצור ספק סביר ביחס להנחה המפלילה את הנאשם. ספק סביר עשוי להיות מבוסס על הראיות הנסיבתיות עצמן או על ראיות נוספות מטעמו של הנאשם, ובלבד שיוצג הסבר סביר, שיש לו עיגון בראיות ואחיזה במציאות, שההסתברות לקיומו אינה זניחה או דמיונית, והיא עומדת במבחני השכל הישר וניסיון החיים.

על התשובה לאישום ועל טענות חדשות בסיכומי ההגנה

7. תשובת הנאשמים לאישום ניתנה במענה מפורט בכתב (8.4.14). בתשובתם ביטאו הנאשמים עמדה ברורה, לפיה הם שימשו כנציגים של החברות הזרות, פעילותם הייתה בהתאם לחוזים עם החברות הזרות, והתמצתה במסגרת שהוגדרה בחוזי ההתקשרות. בתשובה לאישום הודגש כי השירות למטופלים ניתן על ידי החברות הזרות, שפעילותן ממשית ועצמאית, החוזים אמיתיים, והמפורט בהם מהווה בבואה נאמנה ליחסים בין הנאשמים לחברות הזרות, ומשקף בצורה נכונה את המודל העסקי של הנאשמים בתחום השתלת האיברים. עוד צוין כי עו"ד אפרימה שימש ב"כ של החברות הזרות בהתאם ליפ"כ מטעמן, וכי החברות הזרות הן שהפנו את המטופלים לעו"ד אפרימה, כשהמטופלים התקשרו עם החברות הזרות. בתשובה לאישום נטען בנוסף, שהחברות הזרות התקשרו עם המרכזים הרפואיים, בין היתר באמצעות עו"ד אפרימה. הנאשמים שללו מעורבות שלהם בכל הנוגע לתורם הכליה, הם כפרו בקבלת תשלום עבור התהליך בכללותו, כפרו בהעברת תשלומים לביה"ח ולמנתחים, וכפרו במתן הוראות לגורמים המממנים להעביר את הכספים לביה"ח בהם התבצע הניתוח. הם כפרו גם בתיאום סידורי הטיסה לכל המעורבים בניתוח, שיכונם בבתי מלון וליוויים בחו"ל. הנאשמים שללו את הטענה שהמטופלים לא היו בקשר עם החברות הזרות ולא קיבלו מהן שירות, וכפרו בכך שהשירותים ניתנו על ידם.

הנאשמים הודו במעורבותם כנציגים באיסוף פרטים רפואיים רלבנטיים, ביצוע בדיקות התאמה, ביצוע בדיקות רפואיות בישראל להשלמת החומר הרפואי, רכישת תרופות למטופל טרם נסיעתו, התייעצות רפואית עם גורמים רפואיים בארץ

ובחול"ל, סיוע בהגשת בקשות למימון מול גורמים מממנים. בנוסף, הודו הנאשמים בתיאום, אישור וקביעת מועד השתלה מול ביה"ח והמנתחים.

8. בסיכומי ההגנה חלה תפנית ביחס לתשובה לאישום.

לראשונה נטען כי הנאשמים פנו למרכזים רפואיים ברחבי העולם לצורך קידום פעילות ההשתלות, מכוח הסמכתם בהסכמים, מתוך אינטרס לאתר מקומות חדשים לביצוע השתלות, כדי להשתחרר מהתלות בחברות הזרות ולהחליף מאחזתן. קיים קושי מובנה לטעון לפעולה מכוח הסכם, שמטרתה היא הבאה לסיום של אותו הסכם, מה גם שהנאשמים חזרו והתקשרו, לטענתם, עם החברות הזרות השונות בחלוף השנים, התנהלות שאינה תואמת לכאורה את הרצון האמור. גם מבחינה עובדתית ההתייחסות הראשונה מצד הנאשם באופן ישיר, ולא במשתמע לרצונו לעבוד לבד, נוגעת להתקשרות עם הפיליפינים, בעוד שהפניה לרוב המרכזים שפורטו בראיות הייתה מוקדמת יותר, בתקופה שלטענתו עוד לא היה לו ידע וניסיון.

עוד נטען לראשונה כי לנאשמים היה שיקול דעת רחב בכל הקשור לביצוע ההשתלות, לרבות נטילת סיכון עסקי, והחלטה בדבר הפסקת התקשרות עם לקוח משמעותי כמו משרד הבטחון, ללא צורך באישור וידוע של החברות הזרות, וזאת לאור זהות האינטרסים בין הנאשמים לחברות הזרות. יוער כי התיאור של האינטרסים הזיה, אינו מתיישב עם התיאור של רצון להחליף מההסכם, וכי אותה זהות אינטרסים עשויה להתיישב דווקא עם מסקנה בדבר זהות הגופים, והיותם גורם אמיתי אחד ולא שני גורמים עצמאיים נפרדים.

על גרסתו המאוחרת והכבושה של הנאשם

9. גרסתו של הנאשם נמסרה לראשונה רק לאחרונה בשתי הזדמנויות סמוכות: בעדותו בפניי, וכן מספר חודשים קודם לכן, בעדותו בהליך המס האזרחי בתיק ע"מ 1038/07, שהוגשה בהסכמה כמוצג בהליך שלפניי (ת/176 להלן: "העדות בהליך האזרחי").

קודם לעדויות בביהמ"ש נחקר הנאשם פעם אחת בשנת 2003 (ת/114), לאחר מכן נחקר ברשות המיסים מספר פעמים בשלהי שנת 2007 (ת/115 - ת/117), ונחקר שוב בשלהי שנת 2011 (ת/118 - ת/119). הנאשם לא שיתף פעולה באף אחת מהחקירות ברשות המיסים בטענה כללית שחזרה על עצמה בדרך של הצהרה, לפיה מסר לרשויות המס האזרחיות בעבר, במסגרת המגעים עמן את כל התשובות וכל החומר.

הלכה למעשה הנאשם שתק ולא השיב לשאלות שנשאל. מובן כי הבחירה בשתיקה היא זכות המוקנית לנאשם בעת חקירתו, עם זאת, מדובר בשטר ושוברו בציוד. משלא נמסרה גרסה, הרי שהגרסה הנשמעת בביהמ"ש מובאת במסגרת ההליך המשפטי לראשונה. עדויותיו בהליך שלפניי ובהליך האזרחי מהוות, לפיכך, בחלקים רבים מהן אם לא במרביתן, עדות כבושה. כידוע, ביהמ"ש בוחן בזהירות ובקפדנות עדות כבושה, תוך התייחסות לטעמי כבישתה. על הזיקה בין שתיקה בחקירה לבין מסירת גרסה בשלב המשפט, ועל המעמד הראייתי של אותה גרסה כבושה, עמד ביהמ"ש לאחרונה בע"פ 5373/12 אבו רמד נ' מדינת ישראל בהדגישו:

"אדם הנאבק על חפצו, ייכבד וימסור את גרסתו". ואם נבחרה שתיקה בחקירה, ואכן זו זכות החשוד כשם שזכות נאשם לשתוק באולם בית המשפט, ברי כי היות הגרסה כבושה ובאה לעולם בפרשת ההגנה במשפט, לאחר שנשמעו ראיות התביעה ובידי הנאשם להתאים את סיפורו בעדותו לראיות אלה, מחשידה את הגרסה ומכרסמת מאוד באמינותה".

מבלי למעט מן האמור, בבחינת סוגיית כבישת עדותו של הנאשם, אני נכונה לראות באותם נתונים שהנאשם הוכיח שהתייחס אליהם במגעיו עם נציגי רשות המס, טרם חקירתו הפלילית, כאל נושאים שעדותו לגביהם אינה כבושה במלואה, בשל הצגתם לפני גורמים מרשויות המס, הגם שלא במסגרת הליך חקירתי פלילי. עם זאת, אעיר כבר עתה, כי הגם שהנאשם חזר והצהיר שמסר מידע מלא ומקיף לרשויות המס בזמן אמת, הרי שמהמסמכים לרשויות המס שהוצגו בהליך שלפניי, אין מדובר במידע כולל ומקיף של הגרסה שהובאה בפניי, רחוק מכך, וכבר בפני רשויות המס לא הוצגו מסמכים התומכים בטענות ונתונים קונקרטיים.

10. במהלך הכרעת הדין אנתח בהרחבה את גרסת הנאשם וסבירותה בכל נושא ונושא. עם זאת, מצאתי להקדים ולהעיר כי למקרא גרסת הנאשם בהליך האזרחי, ולמשמע דבריו בעדותו לפניי, לא ניתן להתעלם מהרושם, שהנאשם דבק בסיסמאות ובהצהרות כלליות, שאמורות להוות תחליף לראיות. כך מצהיר הנאשם הצהרות בנוסח: "החברות הזרות היו בעלות ידע" או "היו שיחות וחילופי מסמכים" או "החברות הזרות ביצעו את כל הפעילות" או "נדרש מימון שלא היה לנאשמת", ועוד הצהרות רבות. אלא שביחס לאותן הצהרות כלליות, אין הנאשם מספק שום פרטים קונקרטיים, המבססים את טענתו, ואף לא מסמכים או שמות של אנשים ומקומות וגופים, כך שניתן יהיה לבחון ולהעריך את טענותיו, לאחר בדיקתן מול כלל הראיות. משקלן של הצהרות ואמירות כלליות, לעיתים ערטילאיות ובלתי מסוימות, הוא מטבע הדברים נמוך, ובנסיבות העניין לא ניתן לבסס על סמך תשתית ראייתית ממשית. אוסיף, כי למקרא סיכומי ההגנה דומה שבנושאים לא מעטים רואה ההגנה באמירתו של הנאשם כשלעצמה, משום עובדה מוכחת, הגם שמדובר באמירה כללית, מאוחרת וכבושה, ללא כל תמיכה, ובכך טמון קושי של ממש.

עדות של עו"ד אפרימה - טענה מאוחרת לחיסיון עו"ד - לקוח

11. עו"ד חיים אפרימה ליווה את הנאשם לאורך כל התקופה הרלבנטית, ולקח חלק פעיל, מתמשך וקבוע בפעילות בישראל ומחוצה לה. היכרותו את ההתרחשויות ומעורבותו בפעילות ההשתלות הן מעמיקות, מתמשכות ואקטיביות, והתייחסותו לפעילות ההשתלות היא בכובעים שונים: הן כעו"ד, הן כמי שעבר בעצמו השתלת כליה טרם התקופה הרלבנטית, והן כמי שנרתם ללוות מטופלים לנסיעה לניתוח (להלן: "אפרימה").

אפרימה נחקר לראשונה בחודש פברואר 2013, כשהגיע לישראל, לאחר שהעתיק את מקום מגוריו מחוץ לישראל. אפרימה מסר עדות מפורטת מאד על פני שני ימי דיונים בחודש אוקטובר 2014.

בסיכומי ההגנה, תחת הכותרת של התנהגות נפסדת של המאשימה, נטענה לראשונה הטענה שיש להתעלם מכל התייחסות של אפרימה, העולה כדי דברים ומסמכים שהוחלפו בינו לבין הנאשמים לקידום הטיפול המקצועי, ונהנית מההגנה של חיסיון עו"ד - לקוח. לטענת ההגנה, היות שהנאשמים רואים באפרימה עו"ד של החברות הזרות, לא עלתה

מצידם טענה ממין זה עד לשלב הסיכומים, אך אם ביהמ"ש לא יקבל את עמדתם, יש לראות את הדברים והמסמכים שהוחלפו כחסויים, וביהמ"ש מתבקש שלא לבסס כל ממצא על הראיות שהובאו באמצעות אפרימה, בהיותן ראיות חסויות שאינן קבילות שהתקבלו בטעות או בהיסח הדעת.

טענת ההגנה בכל הכבוד אינה במקומה, בשל צבר של טעמים, שכל אחד מהם די בו כדי להוביל למסקנה האמורה, ומובן שלשילובם המצטבר יש משקל יתר. בראש ובראשונה, אעיר כי עיתוי הצגת הטענה מעורר אי נוחות, ומדובר בשיהוי של ממש בהעלאת הטענה, שכן מדובר בטענה שהיא בדיעת ההגנה לאורך כל הדרך, והיא לא נטענה בשום שלב, לא בעת חקירתו של אפרימה, לא בעת הגשת כתב האישום, לא עובר לעדותו ולא במהלך העדות או בכל שלב אחר. עצם העובדה שההגנה נמנעה מהעלאת הטענה פרק זמן כה ארוך, ביחד עם העובדה שהנאשם עצמו התייחס להתקשרות עם אפרימה, יש בהן במשולב כדי ללמד על ויתור מצד הלקוח על טענת החיסיון, ככל שהייתה טענה כזו. יש להזכיר בהקשר זה את ההלכה המקובלת, לפיה משחשף הלקוח טפח, אין הוא יכול לטעון לקיומו של חיסיון באותו עניין. זאת ועוד, מושכלות ראשונים הם כי שאלת זהות הלקוח, להבדיל מתוכן היעוץ המקצועי, אינה פרט חסוי, כך שטענת אפרימה שהלקוחות שלו היו הנאשמים ולא החברות הזרות, ואת הפעולות ביצע בהוראת לקוחותיו האמורים, כלל אינה חסויה. לא זו אף זו, כשנטענת טענת חיסיון נדרש הלקוח לפרט באופן קונקרטי את התנגדותו לאותם מרכיבים בעדות או במסמכים המהווים לשיטתו ראיות חסויות מכוח יחסי עו"ד - לקוח, וכל נושא מבורר ומוכרע. ההגנה לא עשתה כן, וכעת היא מבקשת להעלות טענה כללית וגורפת, לפיה כלל לא ניתן להסתמך על עדותו של אפרימה וראיות שמסר, זוהי לא הדרך לברר טענת חיסיון. לכך יש להוסיף את העובדה, שכל מה שמסר אפרימה שבא לידי ביטוי בתוצרים, ממילא אינו חסוי, כך שגם בהקשר זה אין בסיס לעתירה. ואחרון, על פי עדות אפרימה כפי שתפורט בהמשך, הוא התבקש לפעול מטעמם של הנאשמים, אך ליצור בחלק מהמקרים מצגים שהוא פועל מטעמן של חברות זרות. בכך, בין היתר, לטענת המאשימה ביקש הנאשם לקדם את מעשי העבירה של יצירת מצגים כוזבים לשם התחמקות ממס. היעוץ המשפטי - המקצועי נועד למטרות חוקיות ולגיטימיות, ומקום שנעשה שימוש בשירות המקצועי, בין בדיעת עוה"ד ובמעורבותו, ובין ללא ידיעתו, לקידום תכנית עבריינית, אין פעולות היעוץ האמורות חוסות תחת כנפי החיסיון. בשל כל הטעמים טענת ההגנה נדחית, וראיות שמקורן באפרימה יהוו חלק מהכרעת הדין.

עדים רלבנטיים לגבי החברות הזרות וממשות ההתקשרות עמן

12. היות שהפעילות הנטענת של החברות הזרות מכוח מעמדן, הידע והמשאבים שלהן, וההתקשרות הנטענת עם הנאשמים, אם הן אכן משקפות את המציאות העובדתית, היו אמורות להתבצע על ידי אנשים בשר ודם, אזי יש חשיבות לשמוע עדים משני הצדדים המכירים את הפעילות: עדים מטעם הנאשמת, לרבות הנאשם, מצד אחד, ובעלי החברות הזרות או העומדים מאחוריהן ואנשים מטעמן, מצד שני.

על מעמדה ופעילותה של הנאשמת, העידו במהלך המשפט מטעם המאשימה עדים שעבדו בנאשמת או נתנו לה שירותים בשנים הרלבנטיות, ואלה העיקריים שבהם:

- א. אפרימה, שליווה, כאמור, את הנאשמים לאורך כל התקופה הרלבנטית.
- ב. פרופסור זכי שפירא, רופא מנתח, שסייע בביצוע ניתוחי השתלות כליה בהם טיפלה הנאשמת, ביעוץ רפואי ובהכנת המטופלים, בליוויים במהלך התהליך ואף בליווי פיזי לחו"ל של חלקם, והעיד בקשר לשנים 1999 - 2003 (להלן: "שפירא").

- ג. עובדות במשרדי הנאשמת בישראל או מטעם הנאשמת בחו"ל: רחל אזולאי, מזכירה בנאשמת בכל השנים הרלבנטיות (להלן: "רחל"), גלי בכר, מזכירת אחר הצהריים בנאשמת בשנים 2003-2007 (להלן: "גלי"). ציפי סגל, שעבדה משנת 2001, ושימשה כמתאמת פעילות בפיליפינים בשנים 2004-2007 (להלן: "ציפי"), אירית קמינצקי, אחראית על כספים בנאשמת בשנים 2001 ואילך (להלן: "אירית"). כמו כן, העידה רויטל טוב שמעוני ממשרד רו"ח רווה רביד שטיפלה בדו"חות הנאשמים (להלן: "רויטל").
- ד. ד"ר חיים רייטן, בעל מניות בנאשמת, ושלמה סופר נציגו עד לשנת 2000 - 2001 (לפי ת/60 ככל הנראה עד מחצית 2000) (להלן: "רייטן" ו"סופר").

13. הנאשם נקב בשמותיהם של האנשים העומדים מאחורי החברות הזרות, ואלה הם:

- א. באף.טי. - ד"ר יוסף סומנז, פליקס לוזון, אוטיס פוטיס, שפירא.
ב. במנטיס - פליקס לוזון, שלמה לוזון, אנטוניה, אוטיס פוטיס.
ג. בקוהירה - שלמה לוזון, אנטוניה, אוטיס פוטיס.

ד"ר יוסף סומנז הוא רופא מנתח טורקי, שביצע בשנים 1999 - 2003 את ניתוחי ההשתלות בטורקיה, בגאורגיה ובאסטוניה (להלן: "סומנז"). לטענת הנאשם את הניתוחים ביצע סומנז לא רק במעמדו כמנתח מומחה בתחום, אלא בראש ובראשונה כשותף באף.טי..

פליקס לוזון גר בשעתו באיטליה, ונפטר במחצית הראשונה של שנת 2004 (להלן: "פליקס"). לפי טענת הנאשם עמד פליקס מאחורי אף.טי. ומנטיס ופעילות השתלת הכליה עד מותו, ולאחר מכן נכנס לנעליו אחיו הישראלי שלמה לוזון, ובת זוגו האיטלקיה אנטוניה, והם שעמדו מאחורי החברות מנטיס וקוהירה (להלן: "שלמה לוזון", "אנטוניה").

אוטיס פוטיס הוא רו"ח המנהל משרד בקפריסין לתכנון מס ולהקמת חברות אף-שור בשם אוקספורד (להלן: "פוטיס"). לפי טענת ההגנה הוקמו כל החברות הזרות במשרדו, ומעבר לכך הוא היה מעורב בפעילותו, ואף היה שותף פעיל והשקיע בהן כסף לאחר שנת 2003.

14. והנה, זולת שפירא שהעיד מטעם המאשימה, לא זימנה ההגנה ולא העידה את העדים שנזכרו לעיל (העדים החיים) למסירת עדות, ואף לא עדים שעבדו עם אותם אנשים ויכלו להעיד לגבי פעילותם והקשר שלהם לחברות. כך, ביחס לאף.טי., עשויה להיות חשיבות לעדות מי מאנשי הצוות הרפואי בדרא"פ שם בוצעו עשרות השתלות, וביחס למנטיס וקוהירה לעדותו של פרופסור אונה, רופא מנתח מהפיליפינים, שעמד בראש מרכז השתלות בו בוצעו כל השתלות הכליה בשנים 2004 - 2007 (להלן: "אונה"), אשר לטענת ההגנה עמד בקשר עם החברות הזרות מנטיס וקוהירה. מדובר בנושאים שבידיעתו האישית המיוחדת של הנאשם, ובעדים שמוכרים לו. לאור התשתית הראייתית שהניחה המאשימה בעדיה וראיותיה, מצופה היה מהנאשמים להביאם.

העדרם של עדים מטעם החברות הזרות, וכן עדים שעבדו עם החברות הזרות או עמדו עמן בקשר עסקי, מקשה מאד על בחינת הטענות של הנאשמים להתקשרות מהותית עם החברות הזרות, וניהול מערכת יחסים עסקית שוטפת

בהתאמה לחוזים ולהסכמות הצדדים.

הנאשם הצהיר אמנם על יכולתו להביא לעדות אנשים שעבדו עם פליקס (ע' 253), אך לא העיד אנשים אלה. הנאשם גם טען כי לא היה אלא נציגות אחת בלבד של פליקס ושל החברות הזרות (ע' 253), כך שניתן היה לצפות שנציג אחר בעל מעמד דומה יעיד ויתמוך בגרסת הנאשם, אם יש בה ממש, או למצער ימסרו פרטיו של אותו נציג עלום. אלא שגם זאת לא נעשה. הוא תיאר כוונה לזמן את פוטיס, ומאמצים לאתר את אנטוניה, אך בסופו של דבר איש מהעדים המהותיים, לפי תיאורו של הנאשם, לא נשמע.

חלף עדים אלה, העידה ההגנה מספר עדים שהתייחסו בתמציתיות לפליקס ולזיקתו לתחום השתלות הכליה בכלליות, ללא התייחסות לחברות הזרות או מי מהן, ובהם: סופר שנזכר לעיל, משה חסיד יועץ שר הבריאות בראשית שנות ה-2000 (להלן: "חסיד"), דוד מכלוף, בן משפחה של מטופל שעבר השתלה טרם התקופה הרלבנטית (להלן: "מכלוף") ונטשה רבקה מלול, מדיום שכלל לא הזכירה את פליקס (להלן: "נטשה"). כמו כן, בהקשרו של פוטיס העיד רו"ח גל דיקשטיין (להלן: "רו"ח דיקשטיין") שנפגש עם פוטיס בקפריסין. אין בעדים אלה תחליף לעדויות החסרות.

ראיות חפציות רלבנטיות לגבי החברות הזרות וממשות ההתקשרות בין הצדדים

15. לאור העובדה שלא נשמעו עדים מטעם החברות הזרות, עולה חשיבותן של הראיות החפציות מזמן אמת, הנוגעות להתקשרות בין הנאשמים והחברות הזרות וליחסיהם ביניהם.

אקדים ואציין את שיפורט בהרחבה בהמשך, שניתן לספור על שתי כפות ידיים את המסמכים מזמן אמת שהוצגו במהלך המשפט בהקשר לחברות הזרות, כשביחס לחלקם יש סימני שאלה לעניין האוטנטיות שלהם. זאת, הגם שההתקשרויות עם החברות הזרות נפרשו על פי הנטען על פני שמונה שנים, והיו מעורבים בהן לפי הנטען מצד החברות הזרות גורמים לא מעטים משתנים, ולמרות שניתן היה לצפות שמערכת היחסים העסקית הנטענת בין הנאשמים לבין החברות הזרות השונות בארצות שונות בשנים שונות, תניב מסמכים עסקיים לא מעטים בכל הנוגע לחברות הזרות ולפעילותן, וכן לפעילות השוטפת עם הנאשמת, ככל שמדובר בהתקשרויות אמיתיות.

מדובר בחומרים שאמורים להיות בחזקת הנאשמים, ונתון זה מעורר סימני שאלה כבדים.

מבחני עזר לבחינת הראיות והערכת הממשות או הבדיה במצגים

16. על מנת לקבוע אם המצגים לפיהם הנאשמים התקשרו עם חברות זרות, שלהן מוניטין ומשאבים כספיים בתחום השתלות הכליה, כדי לשמש כנציגי החברות הזרות תמורת עמלה בלבד, הם מצגי אמת או מצגים כוזבים, יש לבחון את הראיות (שהוצגו ואלה החסרות) משלוש נקודות מבט עיקריות, השלובות זו בזו:

האחת, בוחנת את הראיות שהובאו לעניין קיומן של החברות הזרות במועדים הרלבנטיים, מהותן ומיהות הגורמים

העומדים מאחורי אותן חברות.

השניה, בוחנת את אמיתות ההתקשרות הנטענת, מבחינת צורת ההתקשרות, מועד ההתקשרות, זהות הצדדים ועצמאותם, וכן היתכנות המצגים ואמיתות הכוונות שמאחורי ההתקשרות.

השלישית, בודקת את הפעילות וההתנהלות העסקית, ויחסי הצדדים הלכה למעשה, כשנושא ההתנהלות הכספית בין הנאשמים לחברות הזרות, ובין החברות הזרות לספקים, הוא משמעותי מאד.

במסגרת הפרקים הבאים אבחן את סוגיית ממשותן הנטענת של החברות הזרות וההתקשרות הנטענת עמן, תוך הפרדה ככל האפשר בין חברה זרה לרעותה, בהתאם לסדר הכרונולוגי. בהתבסס על מכלול הנתונים, ובהתחשב בחלוקת הנתונים, ובאחריות להבאת עדים וראיות הנובעת ממנה, תוכרע השאלה אם התקשרות החברות הזרות עם הנאשמת היא בדיה, שתכליתה התחמקות ממס או התקשרות אמיתית שבה הנאשמת אינה אלא נציגה של החברות הזרות והכנסתה מתמצה בעמלות, כשדי להגנה בספק סביר לעניין מסקנה זו.

הראיות הקשורות לאף.טי.

במסגרת הראיות שיסקרו להלן, אבחן את הראיות הנוגעות לחברת אף.טי. הקפריסאית, מועד הקמתה ומקום מושבה, המוניטין שלה, בעלי השליטה בחברה וזיקת הנאשם אליה.

מי היא אף.טי.?

17. הנאשם ציין שבעקבות מו"מ עם פליקס בשנת 1998, הוא התקשר עם חברת אף.טי. מקפריסין, שהיא חברה ידועה בעולם בתחום ההשתלות ובעלת מוניטין בתחום, וכי לאורך כל תקופת ההתקשרות עם אף.טי., הייתה חברה אחת בלבד, ובלשונו:

בשנת '98 חברת אפ.טי, זו הפעם הראשונה שאני מכיר את השם הזה והיא היתה קפריסאית. היתה חברה אפ.טי קפריסאית. ב-'98 אני לא זוכר אם הכרתי חברת אפ.טי נוספת...לי אין קשר עם חברת אפ.טי נוספת לאורך כל השנים. ...אפ.טי. קפריסאית" (ע' 265 - 266, ע' 367 לפרוטוקול מיום 26.3.15).

שמה של אף.טי. הקפריסאית הוא: **F.T. FUTURETRADE LIMITED**.

לבית המשפט הוגשו מסמכים מרשם החברות בקפריסין בקשר להקמת אף.טי. (מסמכי רשם החברות ונ/28). לאור הזהות בתכנים של המסמכים מרשם החברות ושל מסמך נ/28, ומשאיני מטילה ספק באותנטיות של המסמכים שהוצגו בפניי, אני רואה צורך להדרש לשאלה המשפטית בדבר הכשרת מסמכי רשם החברות הקפריסאי בנסיבות העניין מעבר למה שכבר נכתב.

מן המסמכים עולה כי שמה המקורי של החברה היה SAGEL TRADING LTD, והיא הוקמה בתחילת שנת 2000. חברה זו נוהלה מהמחצית הראשונה של 2000 על ידי חברת ניהול בשם טוטאלסרב מנג'מנט מלימסול, שאין לביהמ"ש כל ידיעה מי היא. בחודש יוני 2001 שונה לראשונה שמה של החברה לאף.טי., והיא המשיכה להיות מנוהלת על ידי חברת הניהול שצוינה. רק באוקטובר 2002 הועברו המניות לפוטיס והוא נרשם כמנהל.

מהחומר שהוגש, עולה כי אף.טי. לא הייתה קיימת לפני מחצית 2001, ואף בשמה הקודם לא הייתה קיימת לפני פברואר 2000, וממילא טרם מועד הקמתה לא יכלה לצבור מוניטין, ידע או כל נכסים מוחשיים ורעיוניים, ולא יכלה לבצע כל פעולה, לרבות התקשרות עם הנאשמים.

נתון זה כשלעצמו עומד בסתירה חזיתית לטענות הנוגעות למעמדה של אף.טי., המוניטין שלה וההתקשרות עמה, נכון לשנת 1998 וגם בשנים שלאחר מכן. היות שהנאשמים עתרו להגיש את מסמכי רשם החברות הקפריסאי לאחר סיום הבאת הראיות, והיות שהמסמכים הוגשו ללא עד מאמת, לא ניתן הסבר לאי ההתאמה החזיתית בטיעוני ההגנה. יצוין כי גם בסיכומי ההגנה לא נמסר הסבר, זולת טענה כללית, סתמית, שהנאשם לא שם לב לכך שיש מספר חברות באותו שם.

חברת אף.טי. הקפריסאית וחברות נוספות בעלות שמות דומים מאד

18. הנאשם ציין שההתקשרות שלו בקשר להשתלות הכליה הייתה עם חברת אף.טי. מקפריסין, ואיתה בלבד (ע' 265 - 266).

כזכור, שמה של אף.טי. הקפריסאית הוא: **F.T. FUTURETRADE LIMITED**.

מהחומר שהוצג לביהמ"ש, עולה כי לצידה של אף.טי. הקפריסאית קיימות חברות נוספות בעלות שמות כמעט זהים מארצות שונות, לגבי חלקן אין שום מידע, ואלה הן:

FUTURETRADE LIMITED מדבלין (להלן: "פיוצ'רטייד דבלין"). אין לגבי חברה זו כל מידע זולת הרישום על גבי הקבלות כי היא נוסדה ב - 1993 וכתובתה בדבלין (נ/14, נ/26). אחת הקבלות שהגישה ההגנה היא בגין השתלה ב - 1997 שבוצעה בטורקיה.

LTDFUTURE TRADE (להלן: "פיוצ'ר טרייד ל.ט.ד.). אין כל פרטים שהם לגבי החברה, אף לא לגבי מקום מושבה או מועד הקמתה. כפי שיובהר בהמשך פיוצ'ר טרייד ל.ט.ד. חתומה על הסכם ההתקשרות, כביכול כאף.טי. הקפריסאית (ת/156, ת/157, צרופה לת/119 - א.ג. 26).

FT FUTURE TRADE LIMITED מג'רזי, שקיימת לפחות מאז שלהי 2001 (ת/137) (להלן: "אף.טי. ג'רזי"). אפרימה ציין כי לחברה זו אין פעילות, וממילא אין לה הכנסות (ע' 84).

לכל אלה מצטרפת בשלב מאוחר יותר בשלהי 2002 חברת **FT FUTURE TRADE LLP**, שמקום מושבה בלונדון (להלן: "א.פ.טי. ל.ל.פ."). אין לחברה קשר לפעילות השתלת הכליות.

החברות פיוצ'רטייד דבלין, פיוצ'ר טרייד ל.ט.ד. וא.פ.טי. ג'רזי, שלא אמור להיות להן שום קשר להתקשרות עם הנאשמת ולפעילות השתלת הכליות שמבצעת לכאורה א.פ.טי. הקפריסאית, מופיעות על גבי מסמכים הקשורים להתקשרות ולפעילות השוטפת כביכול של א.פ.טי. הקפריסאית (לדוגמא: נ/11, ת/101, ת/156, ת/138, נ/14).

19. הנאשם שנשאל לגבי החברות האמורות, טען שהוא לא יודע להסביר מה הקשר שלהן לפעילות השתלת הכליות מול הנאשמת, לא ידע להסביר את המסמכים שקיבלה הנאשמת ושלחה הנאשמת לאותן חברות אחרות, וציין כי:

"הרבה דברים לא מסתדרים. אין לי שום הסבר לגבי החברות הזרות. הן לא חברות שהיו בבעלות שליטתי, אני לא מסוגל לתת תשובות לגבי החברות הזרות" (ע' 358 - 360).

בסיכומי ההגנה נטען כי הנאשם התייחס לכל החברות כאל דבוקה אחת מבלי לשים לב לשוני ביניהן, למרות שיש לחברות שמות שונים, וזאת משום שכולן נשלטו על ידי סומנז, לוזון ופוטס. אל שאלת בעלי השליטה בא.פ.טי. הקפריסאית, אדרש בפרק הבא. בשלב זה אציין כי הנאשם טען שאין לו יכולת להשיב לגבי החברות הזרות הנוספות, ולא מסר פרטים אודות בעלי השליטה בהן, ולפיכך אין התאמה בין ההסברים שהופיעו בסיכומי ההגנה לבין דבריו.

לעובדת מעורבותן של חברות נוספות, בעלות שמות דומים מאד, הממוקמות במקומות מושב אחרים או לא ידועים, יש השלכה על המסקנות בנוגע לממשות אותן חברות, וכפועל יוצא מכך ממשותה של א.פ.טי. הקפריסאית בהקשר של פעילות השתלת הכליות.

מוניטין וידע בא.פ.טי. או אצל הנאשם?

20. הנאשם טען לאורך כל הדרך, גם במגעיו עם רשויות המס, שא.פ.טי. הקפריסאית היא בעלת המוניטין, המשאבים, הידע והקשרים (א.ג. 1, א.ג. 2, א.ג. 6, א.ג. 9 צרופות לת/118). בעדותו בהליך האזרחי מסר שהידע הנוגע לפעילות ההשתלות מצוי אצל האנשים בא.פ.טי. (ת/176 - ע' 71). בעדותו בפני ציין שלא.פ.טי. היה מוניטין, ניסיון ידע ויכולת, היו לה הרבה חולים בכל אירופה (ע' 271, 311).

למרות הטענה ששמה של א.פ.טי. הקפריסאית בתחום ההשתלות נישא בפי כל, יש לה קשרים עם מרכזים רפואיים בעולם, והיא מטפלת בהשתלות של מטופלים רבים ברחבי אירופה, ולמרות שאופי הפעילות מחייב קיומם של מסמכים, פרסומים, חוזים, מכתבים, ומעורבות של אנשים רבים מזוויות שונות, רפואיות ואחרות, לא הוצג ולו מסמך אחד המאשש את המוניטין הנטען של א.פ.טי., ולא הובא שום עד שתמך בתיאורו זה של הנאשם.

הנאשם עצמו הסתפק בהצהרות כלליות ובסיסמאות, עליהן חזר פעם אחר פעם, אך נמנע ממתן דוגמאות קונקרטיות

לטענותיו, ונמנע מלפרוט את ההצהרות לנתונים ועובדות.

הנה כי כן, לא זו בלבד שעד מחצית 2001 אף.טי. אינה רשומה ואינה קיימת, אלא שגם לא הוצגה ראיה כלשהי המלמדת על מוניטין וידע של החברה בתחום ההשתלות.

לאור הטענות בסיכומי ההגנה בדבר התייחסות הנאשם לדבוקת החברות כאל גוף אחד, אבהיר כי לא הוצגו ראיות גם ביחס למוניטין ביתר החברות (אשר לעובדה שפיוצ'רטרייד דבלין הוציאה לפי הנטען חשבונית עבור השתלה בטורקיה בשנת 1997 (נ/26), אין בנתון זה כשלעצמו, כדי ללמד על מוניטין, וזאת ללא קשר ליתר הסוגיות הקשורות למהותה של אותה חברה ובעלי השליטה בה).

21. לעומת זאת, מן הראיות בכללותן עולה שלנאשם היה בנקודת הזמן הרלבנטית ידע וניסיון רב, למצער ניסיון שדי בו לצורך ביצוע פעילות של השתלת כליות.

הנאשם עצמו תיאר שטרם ההתקשרות עם אף.טי., בשנת 1997, הוא ביצע מספר השתלות מול סומנז, אותו הכיר לו שפירא, ללא מעורבות של חברה זרה. לדבריו, רק לאחר שהביא חולים לניתוחים בטורקיה, פליקס, יצר איתו קשר והציע לו לעבוד דרכו (ע' 265).

תיאורו של אפרימה, מנקודת מבטו כמטופל, בדבר פנייה לנאשם כמי שטיפל בביצוע ניתוחי השתלות, וביצוע ניתוח בטורקיה אצל סומנז, באמצעות הנאשם, ביעוץ של שפירא, בשנת 1997 וניתוח חוזר בשנת 1998 (ע' 52 - 53, 103), מלמד על עיסוקו של הנאשם בתחום הרבה לפני המועד לו הוא טוען, ועל ערוץ קשר ישיר של הנאשם עם סומנז לצורך ביצוע הניתוח, ללא צורך בעזרה של חברה זרה או גורם זר.

גם דבריו של שפירא מתיישבים עם פעילות עצמאית של הנאשם. שפירא תיאר שהקשר הראשון עם הנאשם החל עוד בראשית שנות התשעים, כשהנאשם ביקש את עזרתו במציאת כליה למכר. שפירא תיאר פניה לסומנז וקבלת הצעה מסומנז, שהאחרון יבצע בטורקיה ניתוחים בעלות של \$40,000 לניתוח. שפירא סיפר כי שיתף בהצעה את הנאשם, וכך החל ביניהם שיתוף פעולה (ת/96 שו' 17 ואילך). מדבריו של שפירא עולה שהעיסוק של הנאשם בתחום ההשתלות החל הרבה לפני התקופה הרלבנטית, ושהנאשם לא ראה מניעה או קושי בניהול הפעילות במתכונת האמורה ללא חברה זרה וגורמים נוספים.

לא ניתן להתעלם גם מדבריו של הנאשם כפי שתועדו בזכ"ד מיום 17.6.03, לפיהם הוא בעסק הזה כבר שבע שנים, היינו משנת 1996-1997, הרבה לפני ההתקשרות עם אף.טי. (א.ג. 13 חלק מת/118).

יתרה מכך, הנאשם עצמו בעדות אישר כי למעשה יכול היה להמשיך לעבוד ישירות מול סומנז כמו שפעל בהתחלה (ע' 268), כך שמבחינה מקצועית לא היו לנאשם מגבלות.

בהקשר זה אני מפנה גם לכך שכבר בתחילת הדרך ביצע הנאשם השתלות, לדבריו ל- 4 - 6 מושתלים, ללא קשר לאף.טי. ולפליקס וסומנו, נתון שמוביל למסקנה שהיו לו הידע והניסיון הנדרשים (ת/3, ע' 270).

22. ברור מן המתואר לעיל, כי לא המוניטין של אף.טי. הוא שהיה דרוש לנאשמים, וכי במצב הדברים האמור לא היה כלל צורך במוניטין, שכן הפעילות כבר התנהלה והקשר כבר היה קיים. הנאשם למעשה לא הסביר את המעבר ממצב שביצע בעצמו את הפעילות בטורקיה מול סומנו, למצב שבו ביצע לטענתו את אותה פעילות ממש במעמד של נציג של גורם אחר. הנאשם אמנם טען לקושי פיננסי בניהול הפעילות, עד כי לא יכול היה לשאת במימון השתלה אחת (ע' 271), אלא שכפי שיפורט בפרקים הנוגעים לביצוע הפעילות, עולה כי ככל שהיו עלויות שהיה צורך לשאת בהן, מי שנשא בהן היו הנאשמים, ואין ראיות למימון ולנשיאה בעלויות כספיות מצד אף.טי. או יתר החברות הזרות, ואף הנאשם נאלץ להודות בכך בחקירתו הנגדית (ע' 277, 298). בנוסף, כבר בתחילת הדרך ביצע הנאשם השתלות ללא קשר לאף.טי., כך שהטענה להכרח בכיסוי פיננסי של אף.טי. ופליקס לכל השתלה אינה נכונה ואינה רלבנטית (ת/3, ע' 270).

על הידע שהיה לנאשם ניתן ללמוד גם מדבריו של אפרימה שליווה כעו"ד את הפעילות בכללותה, והבהיר כי:

"הידע לא של פיוצ'ר טרייד הידע של קובי דיין" (ע' 64, 71).

זאת ועוד, לא רק ידע ויכולת מעשית לבצע את הפעילות היו לנאשם, אלא גם מוניטין בקנה מידה עולמי, והוא תואר על ידי אפרימה כמי שנחשב מספר אחת בעולם באותה עת בנושא תירות רפואית ותיאום השתלות, קואורדינטור ידוע שכולם דיברו עליו (ע' 123).

גם הנאשם אישר את הידע והמומחיות שלו, וציין כי הוא חושב שהיה אחד הטובים בעולם בתחום ההשתלות (ע' 270), וכי מבחינה מקצועית היה יכול לבצע השתלות בכל מקום בעולם, ואישר את המוניטין שנהנה ממנו בישראל (ע' 271). הנאשם אמנם טען כי את הידע רכש רק במהלך השנים, ואף טען שמעמדו היה רק בישראל ואילו בעולם לא היה ידוע, ואולם מהתנהלות הנאשם, פנייתו לקידום מיזמי השתלות בכל העולם, החל מתחילת הדרך כפי שיפורט בהמשך, מתבקשת מסקנה כי לנאשם היו שם ומוניטין ברחבי העולם בתחום ההשתלות, שדי היה בהם לאפשר לו לפנות לגורמים בעולם ולהתקבל בכבוד וברצינות על ידי אותם גורמים.

23. בסיכומיה מבקשת ההגנה להדגיש כי פעולותיו של סוכן בשם בעל עסק, לא יוצרות אצל הסוכן מוניטין ביחס לעסק, והמוניטין היה ונשאר של בעל העסק. בהקשר זה מפנה ההגנה לפסיקה אזרחית המתייחסת למושג מוניטין (ע"א 687/76 בליינס נ' פיק, ע"א 634/89 ריין נ' פוג'י אלקטרוניקס), ומציגה את ההגדרה המילונית של המונח. העקרונות הכלליים שפורטו בפסיקה משקפים את ההכרה המשפטית בכך שהמוניטין הקיים של עסק נותר של העסק, ולא הופך להיות של הנציג, גם אם הנציג פועל נמרצות לקידום הפעילות. אלא שלא השאלה המשפטית בעניין הזכות למוניטין היא שטעונה הכרעה בהליך שלפניי, והשאלה המחייבת הכרעה היא עובדתית, היינו אם במציאות החברות הזרות, ואף.טי. הראשונה בהן, עסקו בפעילות ההשתלות והיו להן מוניטין, ידע ניסיון ומשאבים, אם לאו. המאשימה חולקת על המצג העובדתי הנוגע לקיומם של מוניטין, ידע וניסיון לחברות הזרות,

והראיות שהובאו במשפט מלמדות כי הספקות ואי האמון שמביעה המאשימה, יש להם בסיס של ממש.

בשולי הדברים אעיר כי ביחס להיבטים הראייתיים הנוגעים לקיומו של מוניטין מצא ביהמ"ש בעניין ריין, להבהיר כי:

"... אין להסתפק בעדותו של יבואן ישראלי אודות מצב בלעדיות הייצור בחוץ-לארץ של המוצרים, המיובאים על-ידי אותו יבואן לישראל. מי שמבקש להוכיח את נושא בלעדיות הייצור מחוץ לישראל, מן הנכון שיביא לפני בית המשפט מסמכים או עדויות ישירות אחרות של היצרנים בחוץ-לארץ, המאמתים את גירסתו".

הנה כי כן, מושכלות ראשונים הם כי הטוען טענות מן הסוג האמור יביא ראיות לביסוס טענותיו, ובהיות הטענות הללו בידעת הנאשם, ובהתחשב בכך שהובאו ראיות מספיקות מצד המאשימה המוכיחות העדר מוניטין לאף.טי. וליתר החברות הזרות, היה על הנאשמים להציג ראיות בידון, ובכך כשלו.

בעלי השליטה באף.טי. בהתאם לטענות הנאשמים

24. הנאשם מסר בהזדמנויות שונות, שמאחורי אף.טי. עמדו פליקס, סומנז, שפירא, פוטיס ואף רייטן. גרסתו של הנאשם בתיאור המעורבים באף.טי., אינה שומרת על עקביות, בעיקר ביחס לרייטן ולפוטיס.

בהתייחסות הראשונה שמצויה בחומר הראיות שהוגש, במכתב לרשויות המס מיום 28.7.03, ציין הנאשם כי אנשי הקשר הם סומנז, פוטיס ופליקס (ת/118 - א.ג. 9, נ/7). לעומת זאת, במכתב מיום 11.12.06, ציין הנאשם שהפעילות הייתה באמצעות סומנז והגורם האחראי היה פליקס. שמו של פוטיס לא נזכר עוד בהקשר של אף.טי. שמו של שפירא הוזכר לראשונה, אך לא כגורם מטעם אף.טי., אלא כחלק מצוות מלווה, במעמד של קבלן משנה של אף.טי. ושכיר בנאשמת (ת/118 - א.ג. 2).

בעדותו בהליך האזרחי מסר הנאשם שאיש הקשר תחילה היה רייטן, שותפו בנאשמת (ת/176 - ע' 83), ולאחר מכן הכירו לו את פליקס וסומנז כאנשי קשר (ת/176 - ע' 20, 21). בהמשך מנה כאנשי קשר את סומנז, פליקס, רייטן, ושפירא (ת/176 - ע' 72).

בעדותו בפני תיאר הנאשם התקשרות עם פליקס, שהציג את עצמו כמי שעובד עם סומנז בשותפות. לדבריו, קיבל טלפון מפליקס, והוצע לו להרוויח כסף מטיפול בהשתלות של ישראלים. הוחלפו ניירות עד שגובש מודל עבודה מול סומנז, פליקס ושפירא בסביבות שנת 1997 (ע' 248), במסגרתו הוא עמד בקשר עם אף.טי. הקפריסאית בלבד (ע' 266).

בכל הנוגע לאזכורו של פוטיס, הנאשם אישר שמדובר ברו"ח המנהל משרד להקמת חברות אופ שור בקפריסין. בחקירה הנגדית ציין כי פוטיס היה מעורב בענייני אף.טי. בשנת 1998, ומתשובתו משתמע שהיה חלק מאף.טי., אם כי

בהמשך הסתייג, וציין שהוא לא יודע אם הייתה לפוטיס מעורבות כספית, ולא יודע מה הייתה מעורבותו בכלל, ואם היה מעורב (ע' 267 - 268, 275).

שמו של רייטן נעלם.

לא ניתנו הבהרות כלשהן לשינויים בזהות בעלי השליטה בתיאורי הנאשם בפני פורומים שונים.

25. מתוך רשימת האנשים שמנה הנאשם, פליקס נפטר עוד בשנת 2004, ובת זוגו אנטוניה, שלפי הנטען לאחר פטירתו באה בנעליו, ויש להניח יכולה הייתה לשפוך אור גם על התקופה המוקדמת, לא הובאה על ידי ההגנה כעדה, למרות הצהרות על כוונה להביאה (ע' 255). שלמה לוזון אף הוא נפטר. כמו כן, לא הובאו להעיד סומנז ופוטיס. לגבי הראשון, נטען כי הוא הסתבך ולא ניתן לאתרו, אך מעבר לטענה הכללית לא הוצג דבר. לגבי השני, נטען כי יובא להעיד, ואף התבקשה דחיה של מועד השלמת הבאת הראיות לשם כך, אלא שבמקום עדותו העיד רו"ח דיקשטיין שתיאר מפגש עמו והתרשמות שלו מחוסר רצון להעיד מתוך פחד (ע' 389). לא הוצגו פעולות אופרטיביות לזימון העד ולהעדתו בדרך של ועידת וידאו או בדרך אחרת, והיות שהנאשם טוען להתנהלות חוקית ולגיטימית בפעילות, לא ברורה הרתיעה הנטענת ממסירת עדות של רו"ח בעל משרד להקמת חברות אופ שור וניהולן.

נותרו רייטן, ושפירא, שתוארו על ידי הנאשם כבעלי שליטה באף.טי., סופר ששימש כנציג של רייטן ואפרימה שליווה את הפעילות כולה.

26. רייטן התייחס למעורבותו בנאשמת, ותיאר שהייתה מינורית מאד ומרחוק, בעיקר באמצעות נציגו סופר. הוא ציין כי לא ידוע לו שום דבר בנושא ההשתלות. הוא סיפר כי עודכן שהנאשמת עובדת מול חברה זרה, אך לא ידע מעבר לכך (ע' 416, 420, 421). הוא תיאר פגישה ברומא ב- 2002 בה הוצג בפניו פליקס, ונאמר לו שהחברה האיטלקית שלו פועלת מול הנאשם בתחום מערכת הבריאות, אך לא נאמר לו דבר על השתלות (ע' 417). למשמע העד נעלה מספק כי אין לו שום מעורבות באף.טי. ואף לא היכרות עם החברה, וממילא לא היה בעל שליטה בחברה ולא יודע מי עומד מאחוריה. רייטן כמובן לא הוא הכיר בין הנאשמים לבין אף.טי. או בינם לבין פליקס, כמו כן ברור כי לפני הפגישה עם פליקס ברומא ב- 2002 לא הכיר את פליקס.

27. סופר, נציגו של רייטן, שהעיד כעד הגנה לאחר שהודעתו הוגשה כמוצג תביעה, הגדיר בעדותו בשנת 2015 את פוטיס ופליקס כמי שעמדו מאחורי פיוצ'רטייד, וייצגו אותה במעמד חתימת ההסכם (נ/11), עליו הוא עצמו חתום (ע' 396). עוד ציין בעדות כי פליקס וסומנז שיתפו פעולה ביניהם בנושא ההשתלות (ע' 397), וכי הנאשם הסביר לו שפליקס וסומנז עומדים מאחורי פיוצ'רטייד, ופליקס במפגש ביניהם אישר זאת (ע' 404). ועוד תיאר, בסתירה לעדות רייטן, כי היו שיחות בין הנאשם לרייטן לפליקס ולסומנז, עליהן ידע אך לא היה מעורב (ע' 402).

אלא שבחקירה הנגדית העד אישר כי בחקירתו בשנת 2007 בקרבה רבה יותר לארועים, לא תיאר דבר מן המתואר על

ידו בעדות בשנת 2015. באותה חקירה תיאר העד מעורבות מועטה מאד מצידו בכל הנוגע להשתלות, שלל ידיעה שלו על הסכם עם חברה זרה ומעורבות שלו בהסכם כזה. כשנשאל מפורשות לגבי אף.טי. השיב שהשם לא מוכר לו. כשנשאל לגבי פיוצ'רטייד, השיב שאולי נתקל בשם, אך לא זכור לו אם בעת עבודתו או לאחר עזיבתו את הנאשמת בשנת 2000. סופר גם לא זכר באיזה הקשר שמע את השם, ולא קשר בין השם לבין פעילות ההשתלות, וממילא לא הזכיר את פליקס ופוטס בכלל, ובקשר לחברות הללו, ואילו את סומנז הזכיר כמי שהנאשם עמד עמו בקשר ישיר, ללא קשר לחברה זרה כלשהי (ת/122 שו' 49, 59,79).

על גרסתו המשתנה של סופר אעמוד בהרחבה בפרק הנוגע להסכם עם אף.טי., ואני מפנה למסקנותי בעניינו שם. בפרק זה אציין בתמציתיות כי הזכרותו המאוחרת של סופר, באי התאמה לאמור בהודעתו, ביחס לחברה הזרה, ובמיוחד ביחס לעומדים מאחוריה, מעוררת תמיהה וסימני שאלה שלא קיבלו מענה, ומשקל גרסתו המאוחרת נמוך מאד.

בפער בין הגרסאות של רייטן וסופר, לאור התרשמותי מן העדים, אני מעדיפה בבירור את גרסת רייטן ששמרה על עקביות, ותאמה את גרסתו המוקדמת של סופר ואת הראיות, על פני גרסתו המאוחרת של סופר.

28. אשר לשפירא, זה תיאר בהודעתו את נסיבות היכרותו המקצועית עם הנאשם ושיתוף הפעולה ביניהם בביצוע השתלות כליה, כשמבצע רוב הניתוחים היה סומנז, והניתוחים בוצעו בעיקר בטורקיה וגם בגאורגיה וכן באסטוניה, ודרא"פ. שפירא תיאר שתפקידו היה בהכנת החולים וליווי ההשתלה בארץ ובחו"ל. שפירא הבהיר כי היה שותף עם הנאשם באותן שנים בארגון וביצוע הניתוחים בחו"ל, אך הדגיש כי לא היה מדובר בשותפות כספית, וכי הוא קיבל את שכרו מהנאשמת. שפירא לא עומת עם טענת ההגנה כי שכרו היה זעום (ע' 269), וההגנה לא הציגה תלושי משכורת המלמדים על שכרו הזעום, ולפיכך אין בסיס לטענת ההגנה ששכרו הזעום של שפירא מלמד כי למעשה היה שפירא בעל שליטה באף.טי. ונהנה מהכנסותיה ורווחיה. אוסיף עוד, כי היה זה הנאשם שבמכתבו לרשות המיסים בסמוך יחסית לארועים, תיאר את שפירא כנציג הרפואי הישראלי (א.ג. 2 צרופה לת/118). בכך, אישר הנאשם למעשה את הנטען על ידי שפירא ביחס למעמדו.

שפירא ציין כי בשנים 1997 - 2003 עבד עם הנאשמים בתפקיד של יועץ רפואי, אך אישר כי במהלך השנים עבד לא רק איתם, וכי פעל גם ישירות מול סומנז (ת/96 שו' 102, 115, 134, ע' 182). הוא ציין כי העבודה לא הייתה רק מול סומנז, וכי בדרא"פ ואסטוניה לא עבדו עם סומנז (ת/97). שפירא ציין שלא ידוע לו על קשר של סומנז לחברות זרות (ת/96 שו' 130 ואילך), וכן הגדיר את סומנז כמנתח בלבד (ת/97), ואף ציין כי סומנז עבד אצלו בביה"ח בתחילת שנות 2000 (ע' 186). שפירא אישר כי סומנז ביקר בישראל, ואישר שיש אפשרות שפגש מועמדים לניתוח בישראל (ע' 186), אלא שמתשובותיו ברור כי כל המפגשים הללו היו במעמדו כרופא שעתיד לבצע את הניתוח, ולא עולה מהם ברמז שפעילותו נבעה ממעמד שהיה לו באף.טי..

כשנשאל שפירא לגבי אף.טי., השיב כי לא ידוע לו עליה ועל חברות זרות, אם כי שמע את השם פיוצ'רטייד, רק שאינו זוכר באיזה הקשר (ת/96 שו' 133). במהלך עדותו חזר העד על תשובתו כי השם פיוצ'רטייד מצלצל מוכר, וכך גם השם פליקס, אך אין הוא מקשר בין השניים, וממילא אין הוא קשור לאותם שמות (ע' 183 - 184).

בחקירתו ובעדותו לא קשר עצמו שפירא לאף.טי., אף לא בעקיפין. שפירא, שעבד תקופה ארוכה מול סומנז, בהקשר לפעילות נושא כתב האישום וללא קשר אליה, לא קשר בין סומנז לבין אף.טי.. שפירא גם לא קשר בין השם פליקס לבין הפעילות ובין השם פיוצ'רטייד לבין פליקס.

ההגנה אמנם מטילה ספק באמינות התשובות של שפירא, ומצביעה על מוטיבציה שלו להרחיק את עצמו ממעורבות בפעילות, אלא ששפירא אישר שהיה בקשר ישיר עם סומנז לצורך ביצוע השתלות, והמשיך לעסוק בכך לאחר התקופה בה פעל ביחד עם הנאשם, ועבד גם עם גורמים אחרים, כך שהוא קשר את עצמו לפעילות ההשתלות ולא הרחיק עצמו ממנה. לא היה בחקירה הנגדית כדי להצביע על כך שתיאורו של שפירא בכל הנוגע לחוסר הקשר שלו לאף.טי. אינו משקף את המציאות. איני סבורה גם כי יש בעובדה שהוגש נגדו כתב אישום לאחר עדותו בפני ביחס לעבירות בתקופות אחרות, מאוחרות, שאינן עבירות מס, כדי להצביע על אמירת שקר בפניי. אעיר כי עובדת הגשת כתב האישום צוינה בסיכומי ההגנה מבלי שהוגשה בקשה להגשת ראיה נוספת, כך שההתייחסות לנתון זה היא למעלה מן הצורך. אשר לטענה לפגם בזכרון, הדוגמאות אליהן הפנתה ההגנה, מהן עולה כי שפירא לא זכר סכומים או שם של אדם משנת 2004, אחת עשרה שנים לאחר האירועים, אינן מלמדות על שכחה כללית המביאה לחוסר דיוק בעדות. שפירא אישר בכנות כי הוא סובל מבעיות זכרון, אך הבהיר כי הקושי מתבטא בעיקר ביחס למועד האירועים ולא בקשר לעצם התרחשותם (ע' 184, 185). למשמע עדותו לא התרשמתי משכחה שיש בה כדי להוביל לחוסר יכולת להסתמך על העד ועל העדות, והתרשמתי ממי שהעיד בכנות מתוך ניסיון לדייק בפרטים ולמסור אותם כהווייתם.

29. העד האחרון הוא אפרימה, שלפי עדות הנאשם (ע' 275) ולפי עדותו שלו, היה מעורב באופן אינטנסיבי ושוטף בפעילות השתלת הכליות (ע' 66 - 67). לטענת הנאשם, שימש אפרימה כעו"ד של החברות הזרות, שהראשונה בהן היא אף.טי., וקיבל הוראות מבעלי השליטה באף.טי., תוך שהנאשם התייחס באופן קונקרטי להנחיות שנתן לאפרימה פליקס בשנת 2003 (ע' 309, 348).

הנה, אפרימה העיד שלמרות שביצע פעולות רבות ומגוונות בשמה של אף.טי. הקפריסאית, הוא עצמו לא היה בקשר באף.טי. עם אף אחד, הוא לא מכיר אף אחד באף.טי., והגורם היחיד ממנו קיבל הנחיות היה הנאשם. לדבריו, לא היה לו מעמד מול אף גורם זולת הנאשמים (ע' 61, 65, 66, 71). אפרימה אמנם העיד כי הנאשם אמר לו שהוא נציג של אף.טי. קפריסין ומקבל עמלה בלבד, אך הבהיר כי לו עצמו אין שום היכרות וידיעה עם העומדים מאחורי אף.טי., ואת כל ההוראות קיבל מהנאשם (ע' 88, 108). זה המקום להעיר כי אפרימה אישר שבמקרה אחד או שניים קיבל שכר מאף.טי. היות שהנאשם רצה בכך, אך אפרימה עצר את שיטת התשלום כיוון שהוא לא רצה לרדוף בנושא גבית שכ"ט אחר חברות שלא ידע מי הן (ע' 111).

אפרימה נשאל לגבי פליקס, וציין שמדובר בחבר של הנאשם, שהייתה לו מעורבות במיזמים שאינם רפואיים, וכן מעורבות כלשהי בתחום ההשתלות, למיטב הבנתו, וממה שנאמר לו על ידי הנאשם, בתחום הלבד. אפרימה הדגיש כי הוא כנותן שירותים לאף.טי., מעולם לא נתן שירות משפטי לפליקס, הוא פגש אותו פעמיים - שלוש בלבד ולא הייתה לו פעילות מולו (ע' 76 - 77).

ההגנה מבקשת ליתן פרשנות אחרת לתשובת אפרימה בהתבסס על המילה "גם" ממנה היא מסיקה שאפרימה התייחס

גם לפעילות של פליקס בתחום ההשתלות, אך בכל הכבוד מדובר בפרשנות המעקמת את הכתוב, הן מבחינת פשוטן של מילים והן בהתחשב בכל יתר תשובותיו בדבר חוסר הקשר עם פליקס וחוסר הקשר של פליקס לפעילות השתלת הכליות, לדוגמא:

"ש. מלבד המפגש שלך עם פליקס בהקשר של מיזם האנרגיה ובהקשר של השתלות הלב, הייתה איזה פעילות נוספת בינך לבינו זאת אומרת בהקשר של קובי דין?"

ת. לא. פגשתי אותו פעמיים או שלוש"

אשר לשפירא, אפרימה תיאר את מעמדו המקצועי הרם של שפירא שנחשב כאלוהים בתחום ההשתלות, ותיאר כי שפירא עבד איתם ועם אחרים (ע' 122). אפרימה לא קיבל את הטענה ששפירא וסומנו עומדים מאחורי החברות הזרות, והבהיר כי מעולם לא שוחח עמם בקשר לחברות הזרות (ע' 124).

אפרימה התייחס גם לפוטס, ציין שמדובר ברו"ח, עמו עמד בקשר (ע' 114), אך הבהיר שלא ידוע לו על כל ידע רפואי שיש לפוטס בכלל ובתחום ההשתלות בפרט (ע' 87 - 88, 95). אפרימה לא אישר טענה שפוטס היה שותף באף.טי.. יוער כי לאור תפקידו של פוטס ואופי עיסוקו, אותם אישר הנאשם (ת/176 - ע' 58), הרי שעצם רישומן של המניות על שמו של פוטס, אין בו כדי ללמד בכל דרך על שליטה של פוטס באף.טי., מה גם שהקשר של פוטס לאף.טי. הוא רק משלהי 2002.

ההגנה טוענת שיש להטיל ספק בעדותו של אפרימה הן משום שנחקר תחת אזהרה ויש לו אינטרס להרחיק את עצמו מההתרחשות והן משום שהוא נוטל כדורים הפוגעים בזכרונו. בהקשר זה הפנתה ההגנה לדוגמאות ספורות בהן השיב העד כי הנתונים לא זכורים לו בחלוף השנים הארוכות. לעניין הטעם הראשון, לא התרשמתי כי תשובותיו של אפרימה ניתנו מחמת רצון להתחמק ממתן תשובה או ניסיון להכפיש את הנאשם או להרחיק את עצמו. לעניין הטעם השני, אפרימה העיד במשך שני ימים וניתנה לביהמ"ש אפשרות ממושכת להתרשם ממנו. לא נוצר כל רושם של שכחה הנובעת מטיפול תרופתי, ובאותם מקרים שהעד השיב שבחלוף שנים ארוכות, ביחס לפרטים מסוימים למעלה מחמש עשרה שנים, הוא מתקשה לזכור את הארוע, היו התשובות מניחות את הדעת, ענייניות והגונות. הרושם למשמע עדותו של אפרימה היה של מי שעשה מאמץ לדייק בפרטים בהתחשב במגבלות של הזמן שחלף, ועדותו בכללותה עוררה אמון מלא.

30. לעניין בעלי השליטה באף.טי. אותם מנה הנאשם, חשובה לציון העובדה שבחומר הראיות שהוגש אין מסמכים מטעמם, והם לא נזכרים כלל, ולבטח לא במעמד של בעלי שליטה באף.טי.. אחזור ואזכיר שהנאשם תיאר החלפת ניירות עד שגובש מודל עבודה מול סומנו, פליקס ושפירא בסביבות שנת 1997 (ע' 248). אותם ניירות לא הוצגו, וכשנשאל על כך הנאשם, הוא טען שהניירת אינה יותר ממפית בבית קפה, שגם היא לא הוצגה. הגם שההתקשרות הנובעת עם אף.טי. וייצוגה הנובעת על ידי הנאשמת נמשכו כחמש שנים, אין בחומר הראיות שהובא לפני ביהמ"ש שום מסמכים מכל סוג הנותנים מענה ישיר או עקיף לשאלה מיהם בעלי השליטה, נותני ההוראות ומקבלי ההחלטות באף.טי..

31. להשלמת התמונה, אציין כי לא זו בלבד שאין מסמכים השופכים אור לגבי מהותה של אף.טי. והאנשים בשר ודם העומדים, לפי הנטען, מאחוריה, ולא זו בלבד שאפרימה לא ידע על אף.טי. ועל בעלי השליטה ונציגי דבר, אלא שגם העובדים בנאשמת, העוסקים בפעילות השוטפת של הנאשמת ברמה יומיומית, אשר היו אמורים להכיר במידה כזו או אחרת את אף.טי. ואת העומדים מאחוריה, לא ידעו במי מדובר, ולא הכירו את האנשים שמנה הנאשם בתור בעלי השליטה באף.טי. בכלל או למצער כמי שעמדו מולם בקשר בנושא ההשתלות.

כך, ציפי, שבעלה עבר השתלת כליות, ושעבדה לאחר מכן אצל הנאשמים משנת 2001, ונמצאת בקשרי חברות עם הנאשם ואף הייתה בשותפות עסקית אחרת איתו, ציינה כי היא לא מכירה את אף.טי., ולא זכור לה ששמעה על שותפות בין הנאשמים לחברה זרה בקשר להשתלות (ת/91 שו' 107, 146, 292, 298, ע' 138).

יוער כי בהקשרה של ציפי טען הנאשם בעדותו בהליך האזרחי כי היא יכולה למסור מידע לגבי הקשר עם החברות הזרות, ומדבריו באותו הליך השתמע כי ציפי עמדה בקשר עם נציגי החברות הזרות (ת/176 ע' 60 - 61), אלא שציפי הבהירה שלא אלה פני הדברים. ציפי לא הזכירה את פליקס או פוטיס או סומנז.

בנוסף, רחל, ששימשה כמזכירה לאורך כל התקופה הרלבנטית ואף לפני, העידה שאמנם השם אף.טי. מוכר לה בהקשר של הדפסת מסמכים לבקשת אירית, אך לא מעבר לכך, וציינה שהיא לא יודעת איפה ממוקמת החברה, לא הייתה בקשר עם נציגיה, ולא זוכרת שיצרה קשר עם אף.טי. (ע' 228). רחל הזכירה את פוטיס כאדם שהתבקשה לקשר עם הנאשם אחת לתקופה ארוכה, ובמקום אחר בעדותה ציינה מידי פעם, מבלי שנושאי השיחה ידועים לה (ע' 236). היא ציינה כי פליקס היה איש קשר איתו שוחח הנאשם, לה לא ידוע על מה. כשרוענן זכרונה, אישרה שהתרשמה שפליקס סייע לנאשם בהשתלות בטורקיה ואולי בדרא"פ בשנים המוקדמות כשהנאשם רק התחיל (ע' 237), ויכול להיות שהיה ביניהם קשר, אבל הנאשם לא שיתף אותה והיא לא ממש זוכרת (ע' 243). רחל גם אישרה כי שמו של סומנז מוכר לה (ע' 241). ואולם, העדה לא התייחסה לחברת אף.טי. או לחברה זרה אחרת בהקשרם של פליקס, פוטיס וסומנז ובכלל.

גם גלי המזכירה מסרה שהיא לא יודעת על קשר של הנאשמת לחברה אחרת (ת/95 שו' 11).

לא לה מצטרפות אירית ורויטל. אירית, אשת הכספים שעבדה בנאשמת מ - 2001, העידה שלא הייתה בקשר עם איש מטעם אף.טי. (ע' 144). רויטל ממשרד רוה"ח ציינה שהיא לא ידעה מי הם בעלי המניות של אף.טי. והיכן החברה יושבת (ת/98 שו' 86 - 89, 165). עוד תיארה רויטל שאירית לא ידעה לענות לה מי הם בעלי המניות באף.טי., היא פנתה לנאשם לקבל מידע על אף.טי., ולא קיבלה תשובות מלבד העובדה שהנאשם אמר לה שזה לא הוא (ת/98 שו' 159).

הנאשם אמנם טען כי מידר את עובדיו מחמת רגישות התהליך (ת/176 ע' 64), ואכן פעילות השתלת הכליות בחו"ל הייתה הליך רגיש, אלא שהרגישות הייתה ביחס לעצם ביצוע פעילות ההשתלות בחו"ל, ופרט זה היה ידוע לכל העובדים. במצב דברים זה, לא היו אמורות להיות שום רגישות וסודיות לגבי זהות החברה שמבצעת את כל התהליך, וקיומה של

חברה זרה שמנהלת את הנושא, ככל שזה אכן מצב הדברים, ואם אכן הפעילות מתנהלת על ידי חברה זרה, מצופה היה שעובדי הנאשמת יכירו לפחות באופן בסיסי את החברה ואת אנשי הקשר בחברה.

העדרן של ראיות שפליקס הוא בעל שליטה באף.טי.

32. לא ניתן לסיים את נושא בעלי השליטה והגורמים העומדים מאחורי אף.טי., מבלי להרחיב מעט יותר בהקשרו של פליקס, ששמו הוזכר על ידי הנאשם בעדות בתדירות גבוהה מאד.

פליקס הוא אדם ממשי ולא דמות בדויה. מן הראיות עולה שהייתה פעילות עסקית בין הנאשם לבין פליקס במיזמים שונים של חסכון באנרגיה, ופעילות בהקשר רפואי בתחום מיזם הלב לב. כמו כן, יש ראיות לקיומם של שני מפגשים ככל הנראה באיטליה, אחד מהם בנוכחות סגן ראש ממשלת איטליה ושר הבריאות הישראלי ב-2002, שאין לו קשר להשתלות. ואולם, אין בראיות הנזכרות כדי ללמד על קשר בין פליקס לבין אף.טי. ועל מעמדו כבעל הבית באף.טי., לבטח לא במידה הנדרשת ליצירת ספק סביר.

מספר עדים, בעיקר עדי הגנה, הזכירו את פליקס.

רייטן תיאר כי פגש את פליקס ברומא, והוא הוצג בפניו כמי שיש לו חברה איטלקית העובדת בשיתוף פעולה עם הנאשם בתחום מערכת הבריאות באופן כללי, ללא התייחסות לנושא ההשתלות. רייטן התייחס גם למידע הכללי שמסר לו נציגו סופר, שהנאשמת מייצגת חברה של פליקס, מבלי שנכנס לפרטים (ע' 419, 421).

בנוסף, העיד כעד הגנה משה חסיד יועץ שר הבריאות דהאן. הוא התייחס לפגישה באיטליה, בין היתר עם פליקס, שהוצג כמי שמתעסק בטיפול בחולים ובהשתלות בארץ ובעולם, וכמי שהתייחס לנאשם כאיש שלו בישראל (ע' 429 - 430). לעד הוצגו תמונות והוא זיהה את פליקס בתמונה מאותו ארוץ (נ/27). עדותו בכל הנוגע למה שאמר לו פליקס, קבילה רק לעניין עצם האמירה ולא לאמיתות תוכנה, כך שערכה הראייתי מועט. יוער עוד כי בהודעתו נשאל חסיד אם נסע עם הנאשם למרכז השתלות בחו"ל או ליווה חולים, והשיב כי לא נסע עם הנאשם מעולם לחו"ל, לאו דווקא בהקשר לפעילות השתלות, וממילא לא התייחס לאותה נסיעה עליה העיד, ולא הזכיר את פליקס, כך שדבריו בפני שאינם תואמים את התשובה הכללית, נשמעו לראשונה בביהמ"ש (ת/120 שו' 40). כמו כן, הוצג לעד באותה חקירה מכתב ממנו עולה לכאורה כי הוא איש קשר של הנאשמת מול קופ"ח מכבי, דבר שהעד הכחיש (ת/120 שו' 18 ואילך). ואולם, מעדותה של רחל, עולה כי חסיד היה חבר של הנאשם, והיה נוהג להביא שיקים מקופ"ח מכבי (ע' 224 - 225), ודבריה אלה ומלמדים על קשר אישי ועסקי בין העד לנאשם. העד לא נחקר בחקירה נגדית ולא עומת עם אי ההתאמות, כך שאין בהן כדי לפגום משמעותית במשקל עדותו. עם זאת, לא ניתן להתייחס לעד כאל גורם בלתי תלוי, שאינו קשור לנאשם כלל והוא עד ראייה בלבד.

עדת הגנה נוספת היא נטשה, שלטענת הנאשם אבחנה עבורו בקלפים בשנת 2002 את פליקס בעת שנפגש עמו במונאקו יחד עם סומנז, שפירא, אפרימה ואונה (ע' 287 - 288). העדה עצמה התייחסה לאבחון שהתבקשה לעשות לאדם שאינה יודעת את שמו, שראתה לרגע קצר בסמיכות לנאשם, בלובי של מלון בו נכחו מספר אנשים (ע' 290). אין

בדבריה כדי ללמד שאכן היה מדובר באבחון לפליקס, או שפליקס נכח באותה עת במקום, וממילא אף אם נעשה אבחון אין בכך כדי ללמד על מעמדו של פליקס באף.טי. יצוין כי הנאשם התייחס לצורך לבצע אבחון ב - 2002 וטען שבשנת 1998 לא היה בכך צורך, למרות הטענה שהקשר עם אף.טי. ועם פליקס הוא משנת 1998. הנה כי כן, בעוד שהנאשם טען שנטשה הייתה עדה להתנהלות שלו מול פליקס, ותוכל להעיד על כך (ע' 264), בפועל נטשה אפילו לא הזכירה את שמו של פליקס, וממילא לא מסרה דבר בעל ערך ראיתי לגבי התנהלותם של הנאשם ופליקס.

על עדותה של רחל בהקשרו של פליקס עמדתי לעיל. בחקירה הנגדית הוסיפה רחל שהנאשם היה מדבר עם פליקס ונטשה, שהייתה קשורה לפליקס, בענייני ההשתלות, אבל היא לא יודעת לומר משהו ספציפי (ע' 245). לא ברור שרבויה של נטשה, המדיום שיעצה לנאשם, שכלל לא מכירה את פליקס וכלל אינה קשורה לעיסוק בהשתלות, למתואר על ידי רחל, ותשובות אלה הצביעו על אי הנעימות של רחל במתן העדות כנגד מעסיקה במשך שנים רבות, והרצון לסייע לו.

עוד העיד כעד הגנה דוד מכלוף, בן משפחה של מטופל שעבר השתלה בשנת 1997, לטענתו ללא קשר לנאשם, כי בטורקיה חיכה לו אדם בשם לוזון והסיע אותו למלון (ע' 392, 394 - 395). העד הציג חשבונית של פיוצ'רטרד דבלין שקיבל קרוב משפחתו (נ/26). סימני השאלה הנוגעים לעדותו קשורים לאופן איתורו של העד, והידיעה על המידע שברשותו, כשלפי הנטען אין כל היכרות בין הנאשמים לעד, ולעד לא היה כלל קשר לפעילות הנאשמים. משכך, המשקל שאני מייחסת לעדותו של העד אינו מלא. לגוף העדות, העדות מצביעה על כך שחברת פיוצ'רטרד דבלין טיפלה בהשתלה, כשאין שום ידיעה מי עומד מאחוריה. העדות מצביעה לכל היותר על מעורבות של פליקס באותה השתלה, כשמעמדו לא ברור, ולפי העדות הוא משמש כנהג. אעיר עוד כי העובדה שבחלוף 18 שנים זכר העד את שמו של הנהג שהמתין לו בשדה התעופה, כשלא היו שום ארועים מיוחדים מול אותו נהג, והמפגש היה אקראי וקצר, רק משום שהשם לוזון מתקשר ללוזונים מפורסמים, ורק בשל זכרוננו המצוין, מעוררת תמיהה. כך או כך, העדות לא נוגעת לתקופה הרלבנטית, ולא קשורה למעמדו וחלקו של פליקס באף.טי. הקפריסאית.

אשר לתצהיר שמסר שלמה לוזון במהלך שנת 2012 לבקשת הנאשמים והועבר למאשימה במסגרת הליכי השימוע (נ/13), שלמה לוזון נפטר, לא מתקיים חריג המאפשר להכשיר את דבריו בתצהיר לאמיתות תוכנם, והתצהיר הוגש רק לצורך הצגת טענות למחדלי חקירה.

אשר לעדותה של העדה חנה מנחם, כי שלמה לוזון אמר לה שמשפחתו מלווה את התהליך, מדובר בעדות על מה שאמר מי שנפטר ולא נחקר, ומשקלם של הדברים אינו יכול לחרוג מעצם האמירה, ואין באמירה כללית כזו, שאין בה אפילו התייחסות לפליקס, כדי לבסס תשתית לטענת הנאשמים בדבר שליטתו של פליקס באף.טי..

אשר לדברי סופר בעניינו של פליקס, אני מפנה להתרשמותי לעיל מן הדובר ומן הדברים.

כעולה מן המקובץ, לא הונחה תשתית ראיתית המצביעה על קשר בין פליקס לבין אף.טי., לבטח לא על שליטתו של פליקס באף.טי. הקפריסאית, ואף לא הוצגה תשתית ראיתית המלמדת על מעמדו הנטען של פליקס כבעל הבית

בפעילות השתלת הכליות, אפילו לא ברמה המבססת ספק סביר.

הנאשם כבעל זיקה לאף.טי. הקפריסאית

33. בפרקים הקודמים הובהר כי אין ראיות המאששות את טענת הנאשם ביחס לבעלי השליטה באף.טי.. כמו כן, הוצגו ראיות המלמדות על קיומן של חברות אחרות בעלות שם דומה עד זהה, המאגדות בארצות אחרות, ועירוב בין אותן חברות לבין ענייני אף.טי. הקפריסאית.

על הקשר בין הנאשם לבין אחת החברות הזרות בעלות השם הדומה, ניתן ללמוד מצבר הראיות שלהלן.

ראשית, תיאורו של אפרימה במעמדו כמטופל שעבר ניתוח ראשון ב - 1997, וסיפר שאמו והוא קיבלו מהנאשם חשבונית על ההשתלה מאף.טי., שלגביה סבר בהודעה כי היא שוויצרית ובעדות תיקן לקפריסאית (ע' 103, 106). אותה חשבונית לא הוצגה במשפט, ואפרימה טען שהוא מסר אותה ביחד עם הצהרת ההון שלו בשעתו לרשויות המס והיא לא ברשותו. כך או כך, מדובר בחשבונית שהתקבלה במסגרת פעילותם של הנאשמים לפני שאף.טי. הוקמה. הנאשם לא נחקר בעניין זה ולא ניתנה לו הזדמנות להתייחס לכך, ולפיכך המשמעות של הדברים מוגבלת. עם זאת, לא ניתן להתעלם מהשימוש שעשה הנאשם בחשבונית של חברה בעלת שם דומה בתקופה הקודמת לפנייתו של פליקס אליו לפי גרסתו, ולהתקשרות הנטענת עם אף.טי. הקפריסאית.

שנית, בכל הנוגע לאף.טי. ג'רזי, הרי שבהתאם לעדות אפרימה החברה הוקמה על ידו לבקשת הנאשם, דרך חברת הניהול הבריטית אימפריאל (ע' 73 - 74). תמיכה לדבריו של אפרימה בדבר הזיקה של הנאשם לחברה, קיימת במסמכים העוסקים במיזם הלבלב, שם מוזכרת אף.טי. ג'רזי (ת/75). כמו כן, אפרימה הוא שהזמין וקיבל לשימושם חותמת של החברה מחברת החותמות "הגשר" (ת/76, ע' 85, 117). כשנשאל הנאשם על כך, הכחיש שאף.טי. ג'רזי הוחזקה על ידו, וטען שאפרימה ריכז את העניין, אם כי התחמק מתשובה עבור מי, והתקשה להסביר את החותמת של אף.טי. ג'רזי ואת המסמכים שיצאו מאף.טי. ג'רזי או אליה, והסתפק בהכחשה גורפת של הקשר שלו למסמכים.

שלישית, בכל הנוגע לאף.טי. ל.ל.פ., העיד אפרימה שהחברה הוקמה לבקשת הנאשם במסגרת מיזם בתחום הלבלב ובמסגרת תכנון מס (ע' 71 - 76, 81 - 84). המסמכים מחברת הניהול אימפריאל שהקימה את החברה, כמו גם החשבונית שהוציא אפרימה לנאשמת בגין "הקמת חברות זרות פיוצ'ר טרייד ואמקס (עבור אימפריאל)", תומכים בתיאורו (ת/74, ת/67). אפרימה ציין שאף.טי. ל.ל.פ. נשלטה על ידי חברות שהנאשם שלט בהן - אמקס, שאת שטרותיה הוא עצמו החזיק עבור הנאשמים, ולנאשם יפוי כוח בחברה (ת/73) וכן אף.טי. ג'רזי. עדותו מתיישבת במלואה עם המסמכים (ת/70 - ת/73, ע' 75 - 76, 81 - 84). כמו כן הוצג יפ"כ לאפרימה ו/או לנאשם מטעמה של אף.טי. ל.ל.פ. לפעול ולחתום בשמה (נ/6). גם בהקשר של חברה זו הזמין אפרימה מחותמות הגשר חותמת לשימושם לצורך הפעילות השוטפת (ת/76).

34. ודוק, קיימות ראיות המבססות זיקה בין הנאשם לאף.טי. הקפריסאית, וזאת בהקשרו של מיזם הלבלב והיותו של הצד הישראלי במיזם מיוצג תחילה על ידי אף.טי. הקפריסאית ולאחר מכן על ידי אף.טי. ל.ל.פ. והחברות

המחזיקות בה, שיש לכולן זיקה אל הנאשם. עיון בחוזה שנחתם בין הצדדים למיזם הבלבל, מעלה כי מצד אחד הופיעה הקבוצה האיטלקית ומצד שני, אף.טי. הקפריסאית, שאפרימה מיזם כוח לחתום בשמה (ת/68). אפרימה תיאר כי תחילה הייתה אמורה להופיע אף.טי. הקפריסאית מצידו של הנאשם, ולאחר מכן בשל שיקולי מס נבנה מבנה חברות אחר, שכלל את אמקס ואת אף.טי. ג'רזי המחזיקות באף.טי. ל.ל.פ. (ע' 73). נתון זה מלמד במידה לא מבוטלת על הזיקה של הנאשם לאף.טי. הקפריסאית.

הנאשם, שאישר שיזם את מיזם הבלבל (ע' 357), ציין שבפרויקט היו מעורבים רופאים ישראלים ופליקס (ע' 254). לטענתו, בהסכם עצמו לא היה הוא מעורב, אלא היו מעורבים בעלי הפטנט, ואולם הוא לא הצליח להסביר כיצד ההתקשרות נערכת עם אף.טי. הקפריסאית, אם באמת מדובר בגוף זר נפרד (ע' 361). כאמור, בהמשך נבנה מבנה מיסוי שונה, שגם לגביו הוצגה מעורבות הנאשם, והנאשם לא הצליח להסביר גם את הנתונים הללו. אכן, המיזם בכללותו לא יצא אל הפועל, אך יש במהלכים לקידומו כדי להצביע על זיקת הנאשם לאף.טי. הקפריסאית.

בהקשר זה יש להפנות לכך שהחברות הקשורות למיזם הבלבל הוקמו בסוף חודש אוקטובר 2002 ובאותם ימים ממש הועברו מניות אף.טי. לפוטיס, ויתכן שההתאמה אינה מקרית.

בסיכומי ההגנה נטען לראשונה כי הרוח החיה מאחורי ההתקשרות בנושא מיזם הבלבל היה פליקס, והוא שעמד מאחורי הצד של אף.טי. הקפריסאית בהסכם, ומאחורי מבנה המס והחברות אף.טי. ג'רזי, ואף.טי. ל.ל.פ.. טענה זו אינה מתיישבת עם עדותו של אפרימה, שהנאשם ניהל את הפרויקט מול הצד של שני האחים האיטלקים, והנאשם הוא העומד מאחורי אף.טי. ל.ל.פ. (ע' 73, 75). יוער כי אפרימה ציין מיוזמתו של פליקס הייתה מעורבות במיזם, וציין כי משם היכרותו השטחית עם פליקס, אך אפרימה הדגיש שהמוציא והמביא במיזם היה הנאשם (ע' 76). כפי שכבר הובהר אפרימה חייב את הנאשמת בהוצאות עלויות ההקמה של החברות הנזכרות לשם קידום המיזם (ת/67), ודי בנתון זה כדי להפריך את טענת הנאשם שלא היה לו קשר להוצאה אל הפועל של המיזם ולהסכמים החוזיים בהקשרו. למען שלמות התמונה יוער כי בחקירה הנגדית התבקש אפרימה לאשר ואישר שהחברה שייצגה את האינטרסים של היזמים הישראלים הייתה אף.טי. הקפריסאית (ע' 116). ההגנה, אם כן, התייחסה לייצוג היזמים הישראלים על ידי אף.טי. הקפריסאית, וקשרה למעשה בשאלתה בין הנאשם שהגדיר את עצמו כיזם במיזם לבין אף.טי. הקפריסאית.

נתונים אלה ביחד עם עדותו של אפרימה שאת כל ההנחיות קיבל מהנאשם, ושכל הפניות בשם אף.טי. והתכתובות בשם אף.טי. היו בהוראת הנאשם, יש בהם כדי לזהות לכאורה את הנאשם עם אף.טי. הקפריסאית ולתמוך במסקנה כי יש לו זיקה ומעורבות בחברה.

ההתקשרות הנטענת - ההסכם עם אף.טי. (נ/11)

35. מן הראיות שנסקרו לעיל עולים סימני שאלה לא מעטים ולא מבוטלים לגבי מהותה ומיהותה של אף.טי., והגורמים העומדים מאחוריה, כשקיימות ראיות המצביעות על מעורבות של הנאשם באף.טי. כמו כן, החברה קיימת רק ממחצית 2001, ואין בראיות כל ביטוי לכך שמדובר בחברה בעלת מוניטין וידע בתחום ההשתלות בשום נקודת זמן. על רקע נתונים אלה, אפנה לבחון את ההסכם עם אף.טי..

כפי שכבר הוזכר, לדברי הנאשם, להסכם עם א.פ.טי. קדם מו"מ בשנת 1997 במסגרתו הוחלפו ניירות ומפיות עד לגיבוש הסכמות, ואותה ניירת הקשורה למו"מ לא הוצגה.

לטענת הנאשם, בשנת 1998 גובשה ההתקשרות העסקית בין הנאשמים לבין א.פ.טי. הקפריסאית בהסכם (נ/11) (להלן: "ההסכם עם א.פ.טי.").

טרם בחינת תוכנו של המסמך, יש להדגיש כי הגם שהנאשמת היא צד להסכם, המסמך שנתפס והוגש אינו מסמך מקורי, אלא מדובר בצילום שמוטבע עליו סימול פקסימיליה ממושרד רו"ח רווה מאוגוסט 2001.

בהקשרו של מסמך זה ממש, בעת עדותו של אפרימה, נאמרו על ידי ההגנה הדברים הבאים:

"עו"ד גולדמן: סליחה אולי אני לא מרוכז חברי הראה לו?"

...

"עו"ד עיאדאת: לא הראיתי לו...אתה מתפלא על זה שלא הראיתי לו את החוזה?"

"עו"ד גולדמן: לא כי אתה יודע שאין חוזה כזה, והוא לא עשה כזה." (26.10.14 ע' 87).

בהתאמה ההסכם עם א.פ.טי. לא הוצג כלל לאפרימה, ולא הוצג כלל במהלך פרשת התביעה. ההסכם עם א.פ.טי. הוצג לראשונה בחקירתו הראשית של הנאשם (ע' 249), אלא שאז במפתיע טען הנאשם כי אפרימה ערך את ההסכם עם א.פ.טי. ואף נכח במועד חתימתו (ע' 248 - 249).

ב"כ המאשימה מבקש לראות בהתנהלות ההגנה ככזו, המצביעה על כך שגם לידים אין ממש בהסכם האמור. בסיכומיה דוחה ההגנה את הפרשנות המוצעת, וטוענת שהאמירה המצוטטת הוגבלה רק לשנה שבה אפרימה לטענתו סייע בניסוח חוזה (אחרי 2000, בעוד שההסכם לפי הנטען הוא מ - 1998), ולא מעבר לכך. אציין, כי גם לאחר ששקלתי את ההבהרה, לא נוכחתי כי היא מיישבת בין ההערה של הסגור, ובמיוחד ההתנהלות המתוארת במהלך פרשת התביעה, לבין הצגת ההסכם באמצעות הנאשם בפרשת ההגנה. לאור טענת ההגנה בדבר מעורבות אפרימה בעריכת ההסכם ואף נוכחותו במעמד חתימתו, כפי שיפורט בהמשך, לא הובהר מדוע נמנעה ההגנה מהצגת ההסכם והתיזה האמורה לאפרימה בחקירתו הנגדית לצורך קבלת התייחסותו לטענה שנקב בשנה לא נכונה מחמת קשיי זכרון, כשהשלכות ההמנעות מהצגת הסכם לאפרימה, ברורות.

מקום עריכת ההסכם, מועד עריכתו והצדדים להסכם

36. ההסכם עם א.פ.טי. אינו נושא תאריך ומקום עריכה. לטענת הנאשם, בצילום נראית מחיקה, אך נוכח איכות הצילום, עובדת המחיקה אינה ברורה, ומכל מקום לא הוצגו ראיות לגבי אותה מחיקה, סיבותיה והתכנים שהיו רשומים טרם המחיקה. האינדיקציה החיצונית להסכם, המוקדמת ביותר מבחינת המועדים, היא סימול

הפקסימיליה הנזכר משנת 2001. הנאשם אמנם טען כי ההסכם הוצג לרשויות המס בראשית שנת 2000, אלא שלא תמך טענתו זו בראיה (ע' 266).

יצוין כי אפרימה התייחס לכך שהתבקש לנסח הסכם עם אף.טי. רק לאחר שנת 2000, וצוין שלא ראה את ההסכם שניסח את טיוטתו (ע' 85).

37. הגם שההסכם אמור להיות עם אף.טי. הקפריסאית בהתאם לטענת הנאשם, היא לא מופיעה בהסכם, ובמקומה מופיעות שתי חברות: **FUTURE TRADE LTD** ו- **PERIASO LTD**, שהנציגים מטעמן הם: אטורה אבלטינו ועדי אבלסטי.

FUTURE TRADE LTD היא חברה שאין כל פרטים לגביה, ולגבי מקום מושבה. לא ברור מי היא אותה חברה. ההגנה בסיכומיה מתייחסת לחברה האמורה כאל פיוצ'ררייד דבלין, יש להניח משום שהאחרונה הייתה כבר קיימת בשנת 1998, וההפניה אליה יוצרת לכאורה ממשות להסכם, ואולם לא ברור מכוח מה נעשה הקישור האמור על ידי ההגנה, כששמות החברות שונים: **FUTURE TRADE LTD** מול **FUTURETRADE LIMITED**, ואין כל אזכור בהסכם לכך שמקום מושבה של החברה המתקשרת הוא בדבלין.

PERIASO LTD היא חברה שאין כל פרטים לגביה, ואף הנאשם הבהיר שאין לו מושג במי מדובר (ע' 357).

הנאשם גם אישר כי אין לו ידיעה מי הם החותמים מטעם החברות.

בהסכם עצמו אין שום ביטוי לפליקס, פוטיס, סומנז או גורמים מטעמם, ואין ראיה, שאותם חותמים ששמותיהם נזכרו, חתמו על ההסכם בשם בעלי השליטה באף.טי. שציין הנאשם.

38. אפרימה העיד כי התבקש על ידי הנאשם לנסח חוזה, כי הנאשם מסר לו שהוא נציג של אף.טי. ומקבל עבור כך עמלה, כשאף.טי. היא בעלת הבית של פעילות ההשתלות, והוא בהתאמה ניסח הסכם, המבוסס על דברי הנאשם, אך לו עצמו אין כל ידיעה העומדים מאחורי אף.טי., מהותה של החברה ואמיתות התניות בהסכם, והוא לא עמד בקשר עם נציגי הצד השני לצורך ניסוח החוזה (ע' 88).

בכל הנוגע לחתימת חוזה מול אף.טי., הבהיר אפרימה כי לא ידוע לו על מעמד של חתימה, והוא לא נכח במעמד כזה (ע' 86 - 87).

מדבריו של אפרימה עולה כי ההסכם עם אף.טי., שלפי הטענה נחתם ב- 1998, אינו קשור אליו.

ההסכם עצמו לא הוצג לאפרימה, כאמור, ולא ניתנה לו ההזדמנות להתייחס אליו.

למרות דבריו של אפרימה, עמד הנאשם על כך שחתימת ההסכם עם א.פ.טי. הייתה ב - 1998 בקפריסין אצל פוטיס, בנוכחות אפרימה, פליקס ואנשים מטעמו, וכן סופר מצידה של הנאשמת (ע' 249).

לפליקס ולפוטיס אין, כאמור, זכר בהסכם עם א.פ.טי., ואפרימה שלל נוכחות במועד חתימה על ההסכם.

39. הנאשם מבקש להסתמך על דבריו של סופר שחתימתו מופיעה על גבי ההסכם. סופר העיד כעד הגנה, לאחר שהודעתו הוגשה כמוצג תביעה (ת/122). ההודעה הוגשה וסומנה בכפוף לחקירה נגדית, ומשהודיע ב"כ המאשימה בדיון האחרון של פרשת התביעה כי העד סירב להגיע מחמת אבל, לא דרשה ההגנה להוציא את ההודעה, אלא ציינה כי תדאג לזימונו (ע' 245).

בחקירה ב - 2007, לאחר שתיאר את מעורבותו המועטה ותפקידו המינורי בנאשמת, ואת תפקידו כמלווה מטופלים לניתוחי השתלה בחו"ל, השיב סופר לשאלות שנשאל, כדלקמן:

"ש. האם ידעת על התקשרות של קובי עם חברה מחוץ לארץ בקשר להשתלות?"

ת. לא, אף פעם לא שמעתי על כך, אני לא זוכר שהייתה התקשרות עם חברה חיצונית.

...

ש. האם זכור לך השם FT

ת. לא אני מופתע לא שמעתי על זה.

ש. האם זכור לך השם פיוצ'רטרייד?

ת. עכשיו אני זוכר, יכול להיות שנתקלתי בשם הזה, אני לא זוכר באיזה הקשר ואם זה היה אחרי שעזבתי או בזמן שהייתי פעיל בחברה.

...

ש. האם הייתה חברה נוספת שמעורבת בעסקי ההשתלות?

ת. לא עד כמה שאני זוכר.

ש. האם נסעת לקפריסין בקשר להשתלות?

ת. לא נסעתי לקפריסין בקשר להשתלות.

ש. האם ידעת אם יש פעילות עם חברות בקפריסין?

ת. ככל שזכור לי לא" (ת/122 שו' 48 - 50, 56 - 60, 78 - 81, 85).

במהלך אותה חקירה לא הוצג לסופר ההסכם (נ/11).

והנה, במפתיע, כשמונה שנים לאחר החקירה, וכשבע עשרה שנים אחרי הארוע הנטען, כשסופר בן השבעים אינו קשור לנאשמת כחמש עשרה שנים, משהוצג לו ההסכם עם אף.טי. (נ/11), הסכם אותו אינו יכול לקרוא כלל, שכן אינו דובר את השפה האנגלית (ע' 396), נזכר לפתע סופר, לדבריו מבלי ששוחח על כך עם איש, לא רק במעמד ההסכם, ובעובדה שלטענתו נסע לקפריסין לשם חתימה עליו, ונוכח במעמד החתימה, אלא גם בזהות יתר הנוכחים ובמעמדם ואף בתוכן של שיחות שהיו בין הנוכחים, שיחות שנערכו בשפה האנגלית.

בצער עליו לציין כי התקשיתי ליתן אמון בתיאורו של העד, שהצגת ההסכם לבדו הביאה להזכרתו בכל הפרטים, שאין להם זכר בהסכם עצמו, והתקשיתי לקבל את גרסתו בכללותה. על מידת להיטותו של סופר, שהגדיר את עצמו כמי שהיה חבר קרוב של הנאשם (ע' 396), לתאר את מעורבותו הפעילה של לוזון, גם כשהדבר בלתי אפשרי לפי העובדות שאינן במחלוקת, ניתן ללמוד מתיאורו את ביקוריו של פליקס במשרדי הנאשמת (ע' 396, 398, 401). זאת, בסתירה לדברי הנאשם עצמו שפליקס חי באיטליה ועקב תסבוכת משפטית היה מנוע מהגעה לישראל עד לשנת חיי האחרונה - 2003 - 2004 (ע' 372). היות שסופר עזב את הנאשמת בשנת 2000 או 2001, והיות שבאותן שנים לא הגיע פליקס לישראל, אזי הטענה שראה את פליקס במשרד אינה יכולה להיות טענת אמת.

אשר לגרסתו של סופר לעניין חתימת ההסכם עם אף.טי., לדבריו, הוא נסע לקפריסין עם הנאשם ופגש שם את פליקס ופוטס, שייצגו את פיוצ'רטייד בכל מיני נושאים רפואיים לרבות השתלות. באותה פגישה נערך ההסכם עם אף.טי., עליו הוא חתום, לפיו הנאשמת תייצג את החברה הזרה (ע' 395 - 396). בהקשר זה יצוין כי בחקירה הנגדית פחתה וודאותו בעניין נוכחותו של פליקס, וסופר ציין שנדמה לו שפליקס נכח במעמד (ע' 405). לדבריו, את ההסכם ניסחו פוטס והנאשם, ופוטס היה דומיננטי בניסוח, וחזר והזכיר את סומנז ופליקס בעת ההתדיינות (ע' 407).

לא זו בלבד שהנאשם לא תיאר מעמד של חתימה, שקדם לו מו"מ משמעותי, שבו פוטס היה פעיל ודומיננטי, אלא שהעד לא הסביר כיצד הבין את הדברים שנאמרו בשפה האנגלית במהלך הפגישה כשאינו דובר את השפה.

סופר התייחס לחילופי דברים בין הנאשם לבין פליקס באותה פגישה, ובינו לבין פליקס אותם זכר לפרטי פרטים, לרבות מחוות גוף של הנהון, וזאת הגם שלא היה משוכנע במאת האחוזים שאכן פליקס נכח באותו מעמד, כאמור (ע' 404). סופר לא ידע להשיב מי חתום על ההסכם ולא ידע אם פליקס חתם על ההסכם (ע' 406).

כשנשאל מתי נחתם ההסכם, התקשה לענות (ע' 396), אך ציין כי לדעתו בתחילת תקופת פעילותו (ע' 408). יצוין כי סופר שימש כנציג של רייטן ממחצית שנות התשעים ושנת 1998 אינה בתחילת התקופה. כשנשאל איפה בקפריסין נחתם ההסכם, התקשה לענות, ציין בניין משרדים, ולא הצליח לתת אפילו תיאור ראשוני של אופי העיר אליה הגיע, למרות שמדובר היה בנסיעה עסקית יחידה מצידו לקפריסין (ע' 406).

העד שעומת עם חוסר הסבירות בפער שבין תשובותיו בחקירה לתשובותיו בעדות, השיב כי אכן התשובות לא מתיישבות, אך לטענתו בחקירה טעה ולא זכר, ולקראת העדות התעורר זכרונו. העד התקשה להסביר מה עורר את זכרונו, כשההסכם הוא בשפה שאינו קורא, לא מצוין היכן נחתם ולא מתי נחתם, לא חתום עליו פליקס, ולא נזכרים בו פליקס או פוטיס (ע' 408).

יוער כי בנסיבות שכאלה, כשהעד הכחיש תחילה נסיעה לקפריסין, וכעבור שמונה שנים נזכר לפתע באותה נסיעה יחידה, היה מצופה שיציג אסמכתא לאותה נסיעה, ככל שאכן הייתה נסיעה, ויצביע על התאמה בין תאריכי נסיעתו לקפריסין לאלה של הנאשם. פעולה אלמנטרית זו, שהייתה מאמתת את גרסתו, לא בוצעה.

לעניין העובדה שההסכם (נ/11) לא הוצג לעד, מובן כי לאור העובדה שחתימתו מופיעה על ההסכם, היה מקום בעת החקירה להציג לו את ההסכם ולבקש את התייחסותו וגרסתו לגביו. עם זאת, אין בכך שההסכם לא הוצג לעד כדי לשנות מהערותי ביחס לחוסר הסבירות שבהזכרות על כל פרטיה, רק מהתבוננות בחתימתו, בנסיבות בהן לא קיימים פרטים נוספים בהסכם שיכולים לסייע לאותה הזכרות. בנסיבות אלה, גם לאחר שלקחתי בחשבון את אי הצגת ההסכם, התקשיתי ליתן אמון בגרסת העד בעדות לפניי.

זאת ועוד, הצלבה בין נסיעות ניתן היה לערוך גם מול נסיעותיו של אפרימה, לאור טענת הנאשם שאפרימה נכח במעמד חתימת ההסכם, שכן הנאשם ביקש מהמאשימה רשימת כניסות ויציאות מישראל של אפרימה, ואם אכן תיאורו של הנאשם משקף את המציאות, יכול היה להראות שבשנת 1998 קיימת נסיעה משותפת של השניים לקפריסין ביחד עם סופר, אלא שלא עשה כן.

כעולה מן המקובץ, ביחס לזהות הצדדים שחתומים על ההסכם, כמו גם מעמד חתימת ההסכם, עיתויו ומקומו, יש יותר שאלות מתשובות.

תניות ההסכם

40. לטענת הנאשם את ההסכם ניסח אפרימה (ע' 249). אפרימה כאמור שלל אפשרות של ניסוח הסכם לפני שנת 2000, וההסכם לא הוצג לו לתגובתו.

ניסוחו של ההסכם מרושל ומעורר שאלות ותמיהות. ב"כ המאשימה הסב את תשומת הלב לאנגלית הבסיסית בהסכם, לשימוש שגוי במונחים רפואיים, לאי הקפדה על הגדרות הצדדים ועל אחידות בשימוש בהגדרות (סעיף 230 ה- ו לסיכומי המאשימה). בסיכומיה, אין ההגנה חולקת על הרישול, אך טוענת כי הליקויים נבעו מן המהירות שבה נוסח החוזה. אלא שאין במובאה אליה מפנה ההגנה כדי ללמד על מהירות וחיפזון בניסוח ההסכם, אלא רק על כך שלדברי הנאשם לא התנהל מו"מ ממושך בקפריסין, והייתה חתימה מהירה, כשלטענת הנאשם הניסוח רובו ככולו בוצע בישראל על ידי אפרימה ולא בקפריסין (ע' 249). בהקשר זה, אני מפנה לפער בין המתואר על ידי הנאשם ביחס למפגש לבין

תיאורו של סופר בדבר מו"מ ארוך שבו פוטיס הוא הדומיננטי.

בטרם אדרש לתניות ההסכם, אעיר כי העובדה שמי שטוען שהוא רק הנציג, מתאר שהוא באמצעות עורך דינו ניסח את ההסכם, והוא שקבע את התנאים, כשכמעט ולא התנהל לאחר מכן מו"מ, תומכת במסקנה בדבר שליטתו של הנאשם בארוע או לכל הפחות מעורבותו החורגת ממעורבות נציג.

41. במבוא לחוזה צוין ש"החברה" (אין בהסכם הגדרה של "החברה" אלא של "החברות", ולא ברור למי מהשתיים מכוון ההסכם) עוסקת בארגון ותיאום מהלכים רפואיים בעולם, ללא פירוט נוסף.

עוד צוין שהנאשמת רוצה לייצגה בישראל, ולשם כך ממנות שתי החברות את הנאשם ואת סופר לייצג אותן בישראל בכל התחומים הרפואיים שהחברות עוסקות בהם. תפקיד הנציגים הוגדר כך: להביא לקוחות לחברה, לנהל את הארגון, ולשכור צוותים רפואיים ומנתחים לשורה של תחומים רפואיים לרבות השתלת כליה, כבד ולב, אף אוזן גרון, עיניים, ניתוחי לייזר, שאיבת שומן.

בהסכם נקבע כי כל ההוצאות של הנציגים הישראלים בקשר לפעילות יכוסו על ידי החברה לרבות טיסות, מגורים, תשלום לספקים, רופאים ויועצים.

עוד נקבע כי הנציגים יכולים להחזיק בחשבונם עד מיליון דולר לכיסוי ההוצאות, ועליהם להגיש בסוף כל שנה הצהרה על ההכנסות וההוצאות לחברה.

הנאשם הסביר תניה זו בכך שהוא לא הכיר את פליקס וסומנז והעדיף להחזיק את הסכום אצלו למקרה שלא תבוצע השתלה, שהמטופל לא יצטרך לרוץ אחרי החברה הזרה (ע' 250). מה שלא הסביר הנאשם הוא את נכונותם של פליקס וסומנז לדרישה, שגם הם בהתאמה לא מכירים אותו, להעמיד את עצמם בסיכון שלא יעביר כספים בסך מיליון דולר, כשבשנים הראשונות בהתאם לאמור בהסכם מדובר בשליש מהמחזור הצפוי.

תניה נוספת מסמיכה את הנציגים להפעיל ולפתח את עסקי החברה גם מחוץ לישראל, כשכל עסקה בתחום הרפואי שהנציגים יאתרו תובא לחברה לזכות סירוב ראשונה. נוסחה של תניה זו תומך אף הוא במסקנה שלנציגים ידע בהפעלה ופיתוח הפעילות.

בהסכם מופיעות שתי הוראות שאינן מתיישבות: בעוד שבסעיף 4 להסכם נרשם כי באחריות הנציגים להביא נפח פעילות בשנה הראשונה בהיקף של 3 מיליון דולר, ובמקרה כזה יקבלו הנציגים שכר של \$80,000 לכל אחת מהשנים 98-00, הרי בסעיף 17 נרשם כי החל מיום 1.1.00 יעמוד השכר על \$120,000 בתנאי שהמחזור לא ירד מ-5 מיליון דולר. לא ניתן הסבר לסתירה.

בנוסף, אין בהסכם התייחסות לתקופת ההסכם או לאופן סיומו.

42. לסיכום, בחינת ההסכם עם א.פ.טי. כשלעצמו מעלה סימני שאלה רבים, תחילה בקשר למועד כריתתו, בנוסף בקשר לזהות הצדדים להסכם, ולבסוף בקשר לאופן ניסוחו. סימני שאלה אלה, ללא הסברים מניחים את הדעת, מעמידים בספק של ממש את אמיתות ההסכם עצמו.

לעניין תוכן ההסכמות, כאמור, עצם העובדה שעל הנאשמת כנציגה הוטלו מרבית התפקידים, אינה מלמדת על בדיה. ואולם, כשיש סימני שאלה בדבר עצמאות הצדדים להסכם והעומד מאחוריהם, וסימני שאלה ביחס לאמיתות ההצהרות וההסכמות, וכשמתווספת לכך חלוקת תפקידים בה הנאשמת עושה את החלק הארי של הפעילות, ולא מצוינות כלל פעולות המצויות באחריות הצד השני, יש בכך במשולב כדי לתמוך במסקנה שההסכמות לאו הסכמות אמיתיות הן.

הראיות הקשורות למנטיס

43. בחודש פברואר 2003 מסתיימת לפי הטענה הפעילות מול א.פ.טי. והפעילות עוברת לכאורה למנטיס.

במסגרת הראיות שיסקרו להלן, אבחן את הראיות הנוגעות לחברת מנטיס, מועד הקמתה ומקום מושבה, המוניטין שלה ככל שקיים, בעלי השליטה בחברה וזיקת הנאשם אליה.

מי היא מנטיס?

44. הגם שלגבי שלוש החברות הזרות נטענו באופן כללי טענות דומות, לא נשמעה טענה מפורשת וקונקרטית שמנטיס היא חברה ידועה בעולם בתחום ההשתלות ובעלת מוניטין בתחום זה. בהתאמה, אין שום ראיות מכל סוג שהוא ושום עדויות לגבי מהותה של מנטיס, וממילא אין ראיות לגבי מוניטין של חברה זו.

מסמכי רשם החברות בקשר למנטיס

45. כעולה ממסמכי רשם החברות וממסמך (נ/28), מנטיס נרשמה ב - 29.2.00, ונמחקה ב - 2.9.05. מהמסמכים עולה כי סאגל שהוקמה ב - 29.2.00, הפכה לא.פ.טי. ב - 20.6.01, והפכה למנטיס ב - 19.2.03 עד שנמחקה ב - 2.9.05.

מנייתיה של מנטיס הוחזקו על ידי פוטיס.

מנטיס וא.פ.טי. הקפריסאית, אם כן, אינן שתי חברות שונות אלא חברה אחת שהחליפה שם.

יוקדם ויוער שבהסכם בין הנאשמת למנטיס, הצהירה מנטיס שהיא סוכן מורשה של אף.טי. לתיאום שירותים רפואיים במגוון ארצות, לרבות ישראל והפיליפינים. הצהרה זו אינה מתיישבת עם העובדה שמנטיס אינה אלא שם חדש של אף.טי., ומדובר באותה חברה ממש, ולא בחברה אחת שהיא סוכן מורשה של חברה אחרת. לנושא זה לא ניתן הסבר.

בנוסף מעדותה של אירית מנהלת הכספים עולה שהנאשם הציג בפניה את מנטיס כחברה חדשה שפוטס הוא בעליה (ע' 146).

לעניין תקופת הפעילות הנטענת מול מנטיס, לביהמ"ש הוצגו צילומי מכתבים מיום 1.2.05 מאת קוהירה לנאשמת (ת/108). באחד המכתבים מצוין כי הוסכם בין קוהירה למנטיס, שמנטיס תפסיק את פעילותה בטיפולים רפואיים בינ"ל החל מיום 19.2.05, וקוהירה תקבל את כל זכויותיה וחובותיה של מנטיס בקשר לפעילות. הסכם המשקף את ההסכמות לא הוצג.

תקופת הפעילות הנטענת אם כך היא מחודש מרץ 2003 ועד פברואר 2005.

המעבר מאף.טי. למנטיס

46. כזכור, ההסכם עם אף.טי. לא הוגבל לתקופה קצובה. והנה, מבלי שהוצג שום מסמך מטעם אף.טי. לגבי סיום החוזה, שינוי תנאיו, המחאת זכויות או כל פעולה אחרת, הסתיימה לפי המוצהר ההתקשרות עם אף.טי., והצד השני להתקשרות הפך להיות מנטיס כסוכן מורשה, הגם שהלכה למעשה מדובר באף.טי. בשמה החדש.

מה הרקע לשינוי האמור?

כשנשאל על כך הנאשם הוא קשר את השינוי החוזי בהחלטה על סיום הפעילות בטורקיה. לדבריו, הפעילות בטורקיה הופסקה בגלל האווירה בטורקיה בנושא ההשתלות, והוא היה מי שהחליט לעצור את הפעילות ולהפסיק לעבוד עם סומנז, ובלשונו (ע' 251):

"ת. ב-2003 התחלנו להרגיש שנושא ההשתלות בטורקיה כבר, הממשלה שם הולכת לעצור את הנושא הזה... ביולי 2003 החלטתי שאני מפסיק לעבוד עם סומנז, לימים זה היה השיקול הכי טוב שעשיתי.

ש. למה הכוונה אני רוצה להפסיק לעבוד עם סומנז?

ת. טורקיה שווה יוסוף מבחינתנו. אני עוצר, מפסיק לעבוד עם סומנז".

למקרא דבריו של הנאשם, שכללו פעמים נוספות הצהרה שהפסקת הפעילות בטורקיה הייתה החלטה שלו, ברורים מעמדו ותפקידו בפעילות, שאינו מעמד של נציג בלבד. יצוין כי רק לאחר שהשתמש מספר פעמים בתשובותיו בגוף

ראשון, מצא הנאשם לתקן את תשובותיו, וציין שלזון הוא שהחליט לא להמשיך ולעבוד שם (ע' 250 - 251), אם כי גם בשלב זה ציין כי היה מדובר בהחלטה שלו ושל לוזון (ע' 341).

אשר למעבר מאף.טי. למנטיס, הנאשם, כאמור, קשר בין הפסקת הפעילות בטורקיה לבין ההסכם החדש, שבו לטענתו סומנו לא נטל חלק, וטען כי במנטיס לא היה לסומנו חלק (ע' 252). יוער כי במהלך עדותו במרבית תשובותיו ציין הנאשם שסומנו לא היה קשור למנטיס (ע' 252, 344, 363), אך לפחות בהזדמנות אחת טען שסומנו כן לקח חלק בפעילות של מנטיס (ע' 362). אין מדובר בהתייחסות בודדת, שכן במסגרת עדותו בהליך האזרחי השיב הנאשם שאנשי הקשר בכל החברות הזרות הם אותם אנשים: סומנו ופליקס (ת/176 - ע' 23). לא ניתן הסבר לתשובות המשתנות.

עוד יצוין כי בשלב החקירה החוזרת שינה הנאשם מתשובותיו והתרחק מהקישור שערך בין המעבר למנטיס לבין הפסקת הניתוחים בטורקיה, בטענה שלו לא ידוע באמצעות אלו חברות פעלו סומנו ופליקס (ע' 358 בפרוטוקול מיום 26.3.15). תשובה אחרונה זו אינה מתיישבת עם תשובות קודמות.

יתרה מכך, הנאשם התקשה להסביר שני נתונים הנובעים מגרסתו בדבר נסיבות הפסקת הפעילות עם סומנו והמעבר למנטיס: האחד, אם אכן סומנו היה אחד מבעלי השליטה באף.טי. ולא רק מנתח, כפי שטען הנאשם, כיצד ויותר סומנו על שותפותו ועל זכויותיו במסגרת אף.טי., והסכים שהפעילות תועבר למנטיס והוא ידחק החוצה? השני, אם ההתקשרות עם מנטיס קשורה לסיום הפעילות בטורקיה, כיצד המשיכה הפעילות בטורקיה במהלך שנת 2003 (ע' 344), וכיצד יתכן שסומנו המשיך לנתח מטופלים כשכבר לא היה קשור לפי הטענה לחברה הזרה?

כשנדרש הנאשם לנושא העלה אפשרות שהחולים נותבו לרופאים אחרים בטורקיה. בדיקה של הניתוחים שבוצעו בשנת 2003 לא מצביעה על שינוי באופן ביצועם.

באותה נשימה לא שלל הנאשם את האפשרות שסומנו נותר קשור לניתוחים בטורקיה, מבלי שיכול היה להסביר איך סומנו קשור לאותם ניתוחים אם הסתיים הקשר עמו.

הנה כי כן, תיאור המעבר מאף.טי. למנטיס מצביע על מעורבות יתרה של הנאשם בהתנהלות.

בעלי השליטה הנוטעים במנטיס

47. לטענת הנאשם בעלי השליטה במנטיס הם פליקס ופוטס (וזאת מבלי להביא בחשבון את ההערות הנקודתיות לגבי סומנו). לדבריו, עם פטירת פליקס בשנת 2004, המשיך אחיו שלמה לוזון להפעיל את העסק ביחד עם אנטוניה בת זוגו של פליקס (ע' 255, 352, 367).

גם בהקשר של מנטיס מסר הנאשם גרסאות שאינן אחידות בנוגע לבעלי השליטה הנוטעים. כך, במכתב לרשויות המס מיום 11.12.06 ציין כי משנת 2003, עם הקמת מנטיס פוטס הוא הגורם הממונה, ופליקס שהוזכר על ידו באותו מכתב

כמי שקשור לאף.טי., לא נזכר בהקשר של מנטיס (א.ג. 2 בת/118). כך, לא הוזכרו שלמה לוזון ואנטוניה במכתבים לרשויות וגם לא בחקירות הנאשם, ולראשונה התייחס הנאשם לשם שלמה לוזון, כשהעביר תצהיר מטעמו של לוזון, בשנת 2012 (נ/13).

48. אשר לפוטס, הנאשם בעדותו ניסה לתאר את פוטס כמי שהיה דומיננטי והייתה לו מעורבות פעילה משנת 2003, שכללה הזרמת כספים רבים (ע' 256, 267, 275), אלא שנאלץ להודות כי אף לשיטתו המעורבות הייתה כספית ולא מקצועית, וכי אין לו שום ידיעה על הזרמת כספים באופן אישי מצד פוטס או באמצעות משקיעים (ע' 277, 345). כמו כן הנאשם אישר כי לא מסר דיווחים לפוטס, נתון שלכאורה לא מתיישב עם הטענה שהיה לפוטס מעמד בכיר בחברה (ע' 373).

עוד יוער כי בהליך האזרחי ציין הנאשם שעיקר הקשר עם פוטס היה בעניין מיזם תאי הבלב וכי נפגש עמו פעמיים - שלוש בעניין החברות הזרות (ת/176 - ע' 58 - 59). תיאור זה אינו מתאים למי שהוא כביכול משקיע בחברה ופעיל בה.

ואכן, אפרימה ציין כי הנאשם הכיר לו את פוטס, וכי לא מדובר באדם בעל ידע רפואי או הבנה בתחום ההשתלות, אלא במי שעיסוקו בהקמה וניהול של חברות אופ שור, כפי שכבר פורט לעיל, שאינו עוסק במהות של החברות אלא בהיבטים הפורמליים (ע' 96, 115). אפרימה גם ציין שלא זכור לו שפגישותיו עם פוטס עסקו בחברת מנטיס, אם כי אישר שבחקירה התייחס לקשר של פוטס למנטיס (ע' 114). אפרימה הבהיר כי פוטס לא ניהל את מנטיס (ע' 115).

לעניין מעמדו של פוטס העידה אירית מנהלת הכספים, שתיארה ביקור במשרדים בקפריסין, יתכן בשנת 2003, שם הוצג בפניה פוטס כמנהל החברה. יצוין כי אירית התבטאה במילים מנהל החברה "כביכול" (ע' 144, 155). היא תיארה שהמפגשים עמו היו קצרים וכללו שיחות חולין בעיקר ולא נסבו על ענייני עבודה (ע' 148), כפי שתיארה זאת:

"בפגישות שאני נוכחת בהן, לא היו שאלות של עבודה שוטפת. יכול להיות ששאלות מיסוי פה ושם עולות אבל לא של עבודה שוטפת. ...זה היה סמול טוק. התקשרות ראשונית. לא זכור לי נושא. לא הייתי כל הזמן. אם דיברו על חולים ספציפיים או דברים כאלה אני לא יכולה לומר שאני זוכרת".

לא הוצג מסמך אחד מפוטס לנאשמים או הפוך בקשר לפעילותה של מנטיס, והטענה בדבר היותו של פוטס המוציא והמביא במנטיס, היא טענה סתמית שאין בה ממש.

49. בהתייחס לפליקס, אני מפנה למה שנאמר בנוגע למעורבותו בפרק העוסק באף.טי.. אוסיף עוד כי בתקופת מנטיס נוצר הקשר עם הפיליפינים ומתחילת 2004, כשפליקס עדיין חי, עברה הפעילות במלואה לפיליפינים. בנסיבות אלה העובדה שפליקס כלל לא נזכר בתקשורת עם הפיליפינים ואונה, תורמת ומחזקת אף היא את המסקנות שנקבעו בפרק הקודם. לעניין תיאורו של אפרימה את חוסר מעורבותו של פליקס, התייחסתי לעיל ואני מפנה לדברים שנאמרו.

מעדותה של ציפי עלה שהיא חושבת ששמעה את השם מנטיס אך לא זכרה את ההקשר, ואיש מהחברות הזרות לא עמד עמה בקשר (ת/91 ש' 164, ע' 138). ציפי כאמור לא הזכירה שום מעורבות של פליקס בהתקשרות ובפעילות. לעדותה יש חשיבות לאור היותה אשת הקשר להתקשרות עם הפיליפינים ומי שהייתה פעילה בהתנהלות השוטפת. כמו כן אני מפנה לעדויות הנוספות שנסקרו, שלא הייתה בהן אבחנה בין תקופת אף.טי. לבין תקופת מנטיס.

50. בכל הנוגע לטענה בדבר העברת השליטה לשלמה לוזון ואנטוניה, כשהתבקש הנאשם להתייחס למהות הקשר עם השניים, הוא לא מסר דבר וחצי דבר, ורק טען שלא היה צריך את המעורבות הניהולית של אנטוניה, תיאר את קשיי התקשורת עם אנטוניה בגלל מגבלת השפה, ואת השימוש בשלמה לוזון ובאיש קשר נוסף שבשמו לא נקב לשם ניהול שיחה עמה (ע' 352). אשר לשלמה לוזון, הנאשם אישר שלוזון לא מבין בעניינים רפואיים, אך טען שהמשיך לעדכן אותו, מבלי שהבהיר במה עדכן אותו, ואם קיבל ממנו לטענתו הנחיות כלשהן במעמדו הנטען כבעל הבית (ע' 372). בהתייחס לעובדה שמעורבותו הנטענת של שלמה לוזון לא הייתה גלויה, טען הנאשם כי שלמה לוזון ששימש כבעל השליטה במנטיס לצד תפקידו כמנכ"ל האגודה למען החייל, והצניע את מעורבותו בחברה הזרה ובפעילות ההשתלות בשל התפקיד הציבורי. לדבריו, הקשר עם אנטוניה לא נותק כעבור מספר חודשים לאחר פטירת פליקס, אלא הנאשם עמד בקשר עם שלמה לוזון ובאמצעותו עם אנטוניה כבעלי הבית במנטיס עד לסיום התקופה הרלבנטית.

הנאשם הודה כי לא הזכיר את שלמה לוזון במכתביו מול רשות המיסים, וכן לא הזכיר את אנטוניה לא באותם מכתבים ולא בחקירה (ע' 352 - 353). הנאשם לא הסביר מדוע לא הזכירם.

יתרה מכך, אפרימה לא נשאל כלל לגבי שלמה לוזון ואנטוניה, וממילא לא התייחס אליהם. לא למותר לציין כי אילו היה מדובר בגורמים ממשיים מעורבים בפעילות, גורמים שנתנו לאפרימה הנחיות בפעילות השוטפת או היו מעורבים בפעילות, היה אפרימה אמור להכירם, ועצם ההמנעות מאזכורם בפניו פועלת לחובת הנאשמים ומוכיחה שאין ממש בטענה.

לא זו אף זו, איש מן העדים במשפט לא הזכיר את אנטוניה כלל, ואיש לא התייחס לשלמה לוזון ואנטוניה כגורמים הקשורים לניהול פעילות ההשתלות באמצעות חברות זרות או בכלל. יוער בהקשר זה כי האזכור היחיד של שלמה לוזון נעשה על ידי חנה מנחם שבעלה עבר השתלה בשנת 2001, בתקופה שאין טענה שלשלמה לוזון הייתה מעורבות בפעילות, ואין שום התייחסות בדבריה לאמירה ששלמה עצמו קשור לתהליך.

כל שנאמר יש להוסיף את העובדה ששלמה לוזון היה ונותר חייב לנאשמת סך של 120,000 ₪, נתון שאינו מתיישב עם מעמדו כבעל שליטה במנטיס, שאליה לפי הנטען מועברות הכנסות הפעילות.

הנאשם כבעל שליטה במנטיס

51. כעולה מן המקובץ, זולת הצהרותיו של הנאשם, אין בחומר הראיות שהובא לפני ביהמ"ש שום מסמכים מכל סוג הנותנים מענה ישיר או עקיף לשאלה מיהם בעלי השליטה, או נותני ההוראות ומקבלי ההחלטות במנטיס, אין

ראיות לקשר בין הגורמים אותם ציין הנאשם לבין מנטיס, ואין כלל ראיות שהיו מקבלי החלטות ונותני הוראות ממשיים במנטיס.

לעומת זאת יש ראיות המצביעות על שליטתו ומעורבותו ההדוקה של הנאשם במנטיס.

אפרימה שטיפל בענייני הנאשמים מטעם הנאשמים ובהוראת הנאשם, תיאר שמנטיס היא חברה קפריסאית שהוקמה דרך משרד אוקספורד שהחזיק במניותיה. אפרימה ציין כי הנאשם הוא שביקש את הקמת החברה, והנאשם גם השקיע כסף בהקמתה. אפרימה ציין כי לא היה במגע פרונטלי ובקשר עם שום גורם מטעם מנטיס (ע' 93 - 96, 102, 115). הוא הבהיר שהוא יודע שמנטיס הוקמה בהוראת הנאשמים, אבל ציין שלא ידוע לו מי היו הבעלים הרשומים של החברה ומה קרה לאחר הקמתה (ע' 124).

עדות של אפרימה מצביעה לכאורה על זיקתו של הנאשם למנטיס ועל שליטתו בחברה. עם זאת, לאור העובדה שממסכי רשם החברות עולה שלא היה מדובר בהקמה של חברה חדשה אלא בשינוי שמה של אף.טי., הרי שמסקל עדותו של אפרימה בנושא הקמת מנטיס אינו מלא.

52. עדות נוספת השופכת אור על מעמדו של הנאשם במנטיס היא של רו"ח רויטל, שרשמה בזמן אמת בכתב ידה במענה לשאלה **"מי בעלי המניות במנטיס? האם מדובר בחברה קשורה?"** כי **"חברה של קובי - לקבל מאירית טופס 150"** (ת/104). מדובר בשאלה קונקרטית, שנענתה בתשובה קונקרטית, שיש בה כדי להצביע על הזיקה של הנאשם למנטיס. בחקירתה, העדה ציינה שיכול להיות שהנאשם אמר לה את המידע ויכול להיות שאירית (ת/98 שו' 274). בעדותה בחקירה הנגדית הבהירה כי הרישום "חברה של קובי" נובע מכך שמישהו בנאשמת אמר לה את הדברים, אך היא אינה זוכרת מי, וזה יכול להיות הנאשם או אירית (ע' 187 - 188). מבלי למעט מן הרישום, העדה אישרה כי לא היה ביטוי לבעלות על מנטיס בד"וחות החברה, וכי מעבר לרישום על גבי נייר העבודה לא הייתה לה ידיעה אם הנתון נכון (ע' 189). ההגנה נמנעה מבירור הנושא מול אירית.

הנאשם מסר בהקשר זה שהרישום לא נכון, והדגיש כי אין לו שום ביטוי נוסף במסמכים. אין טענה כי הנתון נזכר במסמכים נוספים, אך עצם התשובה האמורה מדברת בעד עצמה ומהווה עוד ראיה הקושרת את הנאשם למנטיס.

53. הנאשם לא אישר שהחברה הוקמה בהוראתו, ולא זכר שהשקיע בה כסף (ע' 345). עם זאת, הודה הנאשם ש**"יכול להיות שאנחנו אמרנו 'תשמע צריך להקים שם את הגופים האלה'"**, אך לטענתו לא הוא היה הבעלים של החברות הזרות (ע' 364). הנאשם גם השתמש במינוח "הקמנו" בהתייחסו לחברת מנטיס, באומרו: **"ב- 2003 הקמנו את חברת קוהירה, לא, מנטיס אני מתקן זה מנטיס"** (ע' 359 לפרוטוקול מיום 26.3.15), והתייחסות זו קושרת אותו להקמת החברה.

תשובות אלה מתיישבות עם עדותו של אפרימה, ומצביעות על זיקת הנאשם למנטיס.

בהקשר זה אציין כי גם אזכור הפעילות בפיליפינים בהסכם עם מנטיס, תומך לכאורה בזיקה של הנאשם למנטיס. בעדותו תיאר הנאשם את היוזמה שלו לפעול בפיליפינים, יצירת הקשר עם אונה והעברת מרכז כובד הפעילות בפיליפינים. הנאשם גם אישר שבשלב המו"מ החברות הזרות לא היו מעורבות. והנה, הגם שמדובר בשלב שקודם לפעילות בפיליפינים, ובחברת מנטיס שאין שום ראייה לפעילות מוקדמת שלה בפיליפינים, מוזכרת מדינה זו כיעד שבו כביכול למנטיס יש פעילות, וזאת בהסכם שאותו ניסח הנאשם, כשמוכן שכוונותיו ותכניתיו העסקיות של הנאשמים מוכרות לו עצמו, ואזכור הפיליפינים אינו מקרי.

הסכם מנטיס - הנאשמת

גיבוש ההסכם על ידי הנאשם

54. ההסכם בין מנטיס לנאשמת נערך לפי הרשום בהסכם בקפריסין ביום 17.3.03. לבית המשפט הוצג צילום של ההסכם ללא נספחים (ת/103, נ/5).

לדברי הנאשם, הוא בנה את נוסח ההסכם עם מנטיס, כשהוא ניסח את ההסכם בעברית ואפרימה תרגם אותו (ע' 339). הנאשם הבהיר כי הוא ידע מה הוא רוצה ומה צריך להיות בהסכם ולכן העדיף לנסח את ההסכם (ע' 253). כשנשאל הנאשם כיצד במעמדו כנציג הסכימו חברת מנטיס ובעלי השליטה הנוטענים בחברה לאפשר לו ולעורך דינו לנסח את ההסכם, לא נתן שום תשובה עניינית זולת התשובה שכך נוח לו (ע' 253). בכל הנוגע למשמעות של ניסוח ההסכם, אני מפנה להערות שצוינו בעניין ההסכם עם אף.טי. לעיל.

הנאשם טען שלצורך ניסוח ההסכם אפרימה התכתב עם הצד השני, אלא ששוב לא ברור מעבר להצהרה הכללית מיהו אותו צד שני עמו התכתב אפרימה לפי הנתען (ע' 253).

בהקשר זה, יש לזכור כי אפרימה העיד כי לא עמד בקשר עם אף אחד זולת הנאשם, וכי את ההנחיות קיבל מהנאשם. לאחר רענון זכרון העיד אפרימה כי התבקש להכין את הסכם באנגלית, אך לא היה במגע עם נציגי חברת מנטיס, ולא זכורה לו פעילות של מנטיס (ע' 95). אפרימה הדגיש כי כתב בהסכם את מה שהתבקש, מבלי שהוא יכול להתייחס לאמיתות התניות, הוא לא נכח במעמד חתימת הסכם ולא זכורה לו פעילות מול מנטיס (ע' 113).

מעמד חתימת ההסכם

55. הנאשם ציין בחקירה נגדית שהוא לא זוכר איפה נחתם ההסכם (ע' 266), הגם שלאור מכלול תשובותיו מצופה היה ממנו לזכור שההסכם נחתם לטענתו במשרדו של פוטיס בקפריסין.

בהתייחס לנוכחים ולחתומים על ההסכם, ציין הנאשם:

"אני לא מכיר את החותם. ישב מולי פוטיס, פליקס, אנטולנה. החתימה הייתה לנגד עיניי [נרשם בטעות - אליי], בית-המשפט שואל אותי מי חתם לנגד עיניי, אני משיב כי היו נציגים מטעמו של הצד השני,

אולי זו חתימתו של פליקס עצמו אפילו. אני לא אומר את זה בוודאות. אפשר לאמת זאת בניירות אחרים" (ע' 253).

לא למותר לציין כי בהעדר כל ניירת בחתימת פליקס לזון ו/או אנטוניה, מובן שאין דרך להשוות בין החתימות. עוד יוער כי לטענת הנאשם לא היה לאנטוניה מעמד בחברה עד לפטירת פליקס, כך שהיא לא אמורה להיות נוכחת ולא אמורה לחתום על ההסכם.

בעדותו בהליך האזרחי טען הנאשם שלא זכור לו מי חתם מטעם מנטיס (ת/176 - ע' 82).

עצם העובדה שבעלי השליטה לא חתומים על ההסכם עם מנטיס, אלא גורם אחר שהנאשם למעשה לא זוכר את זהותו, עשויה כשלעצמה לעורר תהיה בכל הנוגע לממשות ההסכם וממשות הטענות של הנאשם ביחס למעמדם של פליקס ואנטוניה במנטיס.

תניות ההסכם

56. בהסכם מצהירה מנטיס שהיא סוכן מורשה של א.פ.ט. לתיאום שירותים רפואיים במגוון ארצות לרבות ישראל, פיליפינים. לא זו בלבד שלא נלווה להסכם מסמך מאמת מטעם א.פ.ט., אלא גם שהצהרה זו אינה מתיישבת עם העובדה שמנטיס אינה אלא שם חדש של א.פ.ט., ומדובר באותה חברה ממש, ולא בחברה אחת שהיא סוכן מורשה של חברה אחרת.

מנטיס מצהירה כי היא רוצה לשכור את שירותי הנאשמת לאספקת שירותים ולנאשמת היכולת לבצע את הנדרש ממנה. לפיכך, מוסכם שהנאשמת תייצג את האינטרסים של מנטיס בישראל, ובכלל זאת תעסוק בקבלת מועמדים להשתלה, בדיקות התאמה, תיאום ביה"ח שבו יתרחש הניתוח, תיאום טיסות מגורים תחבורה למטופלים והתורמים, טיפול בכל מצב חירום, גביית כספים מחולים ומוסדות והעברתם למנטיס או למי שתורה, סיוע לחברה בניהול התשלום לגורמים שונים. צוין כי כל ההוצאות של חולים פרטיים יכוסו על ידם. לגבי חולי משהב"ט נקבע כי ינתן מימון ביניים על ידי הנאשמת, שתהא זכאית להחזר הוצאות כשיתקבל הכסף משהב"ט. צוין כי מנטיס תהא רשאית להורות לנאשמת להעביר תשלומים לספקים ישירות או דרך החולים ותשלומים אלה יופחתו מהתשלום הכולל. הצדדים הסכימו על מתכונת עבודה כמפורט בנספח 7, אלא שהנספח לא נלווה להסכם. עוד מוצהר כי לנאשמת אין שום אחריות מול המטופלים וצדדים שלישיים והאחריות היא של מנטיס.

על פי ההסכם עם מנטיס, הנאשמת היא שמבצעת את כל הפעולות הקשורות בהשתלת הכליה, לרבות הפעולות מול ביה"ח המבצעים את הניתוח ופעולות רפואיות מחוץ לישראל. הנאשמת היא גם מי שנדרשת להעמיד מימון ביניים, הן מול חולי משהב"ט והן מול ספקים ביחס להוצאות, כשמנטיס לא נושאת בשום עלות כספית מול הנאשמת, ומן המתואר בהסכם לא עולה כי היא נושאת בעלויות כספיות שהן. בהתאם להסכם הנאשמת נדרשת להעביר את הכספים המגיעים לידיה למנטיס או לשלם באמצעותם לספקים בהתאם להוראות מנטיס.

בתמורה, הנאשמת זכאית לעמלה שנתית של \$200,000, שיועברו לחשבון הנאשמת. הנאשם אמנם טען שהעמלה מותנית ברווח (ע' 252), אך אין לכך ביטוי בהסכם. לא צוינו בונוסים.

לא ניתנה לנאשמת הרשאה להחזיק כספים ברשותה. הנאשם אישר כי אינו מוצא תניה בהסכם המאפשרת לו החזקת כספים ברשותו (ע' 252).

יצוין עוד כי בניגוד לטענת ההגנה, אין בנוסחו של הסכם זה תניה המאפשרת לנאשמת פניה לאיתור התקשרויות חדשות עם מרכזים חדשים, והסעיף המורה לנאשמת לתאם את ביה"ח עוסק בתיאום מקום ההשתלה ולא נטען על ידי הנאשם אחרת.

לעניין משך ההסכם, נקבעה תקופה של שלוש שנים והארכות אוטומטיות בכל פעם בשנתיים נוספות, אלא אם אחד הצדדים יודיע למשנהו על סיומו. עוד צוין כי עם סיום ההסכם יושבו למנטיס כל התכתובות והמסמכים, הדיסקטים, המכתבים, הדיווחים וכל חומר. תניה זו משקפת לכאורה התנהלות עסקית רגילה ומקובלת במסגרתה בסוג כזה של התקשרות מוחלפים בין הצדדים שלל מסמכים מסוגים שונים.

56א. למקרא ההסכם נוצר הרושם שנעשה ניסיון קפדני יותר, להציג הסכם מקיף יותר ומפורט שיש בו לכאורה התאמה לפעילות, כך שניתן יהיה להציגו לרשויות ולטעון לפעילות בהתאם לו. אלא שגם אם ההסכם נראה על פניו כחווה עסקי בין צדדים אמיתיים, זרים, הרי שבדיקה מעמיקה יותר של מהותה ומיהותה של מנטיס מלמד כי אין מאחורי החברה דבר.

הראיות הקשורות לקוהירה

57. בחודש פברואר 2005 מסתיימת לפי הטענה הפעילות מול מנטיס והפעילות עוברת לכאורה לקוהירה.

במסגרת הראיות שסיקרו להלן, אבחן את הראיות הנוגעות לחברת קוהירה, מועד הקמתה ומקום מושבה, המוניטין שלה ככל שקיים, בעלי השליטה בחברה וזיקת הנאשם אליה.

מי היא קוהירה?

58. לבית המשפט אין כל ידיעה שהיא מי היא קוהירה.

הנאשם טען שקוהירה נשלטה על ידי פוטיס, שלמה לוזון ואנטוולה, אלא שאין לכך כל ראיה.

אפרימה תיאר כי טיפל מול משרד פוטיס בהקמה של קוהירה עבור הנאשם (ע' 115). הוא ציין כי מדובר בחברה ללא

פעילות, וכי לא עמד בהקשר של חברה זו בקשר עם איש זולת הנאשם.

העדים שהעידו אינם מכירים את קוהירה.

קוהירה אינה נזכרת בתכתובות.

המעבר ממנטיס לקוהירה

59. לא הוצג הסכם בין הנאשמת לקוהירה, הגם שהנאשם טוען שהיה הסכם (ע' 362 מיום 26.3.15).

לביהמ"ש הוצג צילום מכתב מיום 1.2.05 מאת קוהירה לנאשמת, בו צוין כי הוסכם בין קוהירה למנטיס, שמנטיס תפסיק את פעילותה בטיפולים רפואיים בינ"ל החל מיום 19.2.05, וקוהירה תקבל את כל זכויותיה וחובותיה של מנטיס בקשר לפעילות (ת/108).

אין הסכם בין קוהירה למנטיס להעברת הפעילות.

לא ניתן שום הסבר למעבר ממנטיס לקוהירה באמצע תקופת ההתקשרות הנטענת לפי ההסכם בין מנטיס לנאשמת.

כל שאמר הנאשם לגבי קוהירה בלקוניות, הוא שהנאשמת עבדה מול קוהירה, שעבדה מול הפיליפינים. אלא שבאותה נשימה הוסיף הנאשם: "אני לא הייתי צריך את קוהירה" (ע' 256).

בהנתן העובדה שלא ידוע לביהמ"ש דבר בהקשר של קוהירה, ובהנתן העובדה שהפעילות בתקופת קוהירה הייתה רק בפיליפינים, יש מקום לבדוק את אופי ההתקשרות והפעילות בפיליפינים ואת מעורבות החברות הזרות, אם בכלל, בהתקשרות ובפעילות.

ההתקשרות עם הפיליפינים

60. הקשר עם אונה מהפיליפינים החל בשנת 2002, במהלך השנים 2002 - 2003 נוהל מו"מ עד שגובשו הסכמות, והפעילות בפיליפינים החלה בשנת 2004, ונמשכה עד סוף התקופה הרלבנטית להליך שלפניו ב- 2007.

אם אכן החברות הזרות הן בעלות מעמד ומעורבות כפי שהוצג בהסכמים ונטען על ידי הנאשם, הרי שמצופה שאת המו"מ ינהלו אף.טי. (2002 - 02.03) ומנטיס (02.03 - 2004), ומנטיס היא שתגבש את ההסכמות מול אונה. באותו אופן אם מדובר בחברות זרות אמיתיות הרי שלאורך תקופת ההתקשרות אמורות לטפל בנושא ההשתלות בפיליפינים מנטיס (2004 - 02.05) וקוהירה (02.05 - 2007).

לא אלה הם פני הדברים.

61. בחינת הראיות הנוגעות לתקופת המו"מ עם הפיליפינים, מלמדת שציפי היא שיצרה את הקשר הראשוני בין הנאשם לבין אונה באמצעות רופא מכר (ע' 136). אפרימה אישר את המתואר על ידי ציפי, ותיאר פגישות בין הצדדים וחילופי מכתבים בתקופת המו"מ, כשהנאשם היה מי שניהל את כל המו"מ עד לגיבוש הסכמות וקביעת תנאי הפעילות, וזאת ללא כל מעורבות של גורמים זרים ושל חברות זרות (ע' 97, א.ג. 33 - 35 לת/119, ת/79). אפרימה התייחס למפגש במונאקו בנוכחות אונה, הנאשם ובנוכחותו, שם גובשו ההסכמות העקרוניות לשיתוף הפעולה. הוא הבהיר כי הפגישה נוהלה על ידי הנאשם, והוא שנתן את כל ההנחיות ודן בכל הפרטים (ע' 97). בעקבות הפגישה נכתב המכתב מיום 19.11.02, אשר בהנחיית הנאשם נכתב בשם אף.טי. (ת/79). לאחר גיבוש ההסכמות, עסק אפרימה מטעם הנאשם בהקמת המערכת המשפטית וביצוע מרכיבי ההתקשרות שנדרשו מול עורכי דין פיליפינים מקומיים (ע' 98).

62. הנאשם אישר שהוביל את המהלך להקמת מרכז השתלות בפיליפינים, לאחר שציפי יצרה את הקשר הראשוני מכוח קשרים שהיו לה, ואף ציין **"כשיש עסק מסוים אני אוהב להיות המוביל שלו"** (ע' 336).

הנאשם תיאר שרצה להכנס לפעילות בפיליפינים ברמה האישית (ע' 256), ציין שבפיליפינים הוא היה מאד דומיננטי (ע' 276), והוא הוביל את הפעילות (ע' 336). לטענתו, הוא חשב להתנתק מהחברות הזרות, ולכן פעל להקמת מרכז עולמי להשתלות בפיליפינים ללא קשר לחברות הזרות, ואם היה מצליח בכך היה מתנתק מהחברות הזרות (ע' 313). לטענתו, לא היה לו כסף להרים את הפרויקט אחרת הוא היה עושה אותו בעצמו (ע' 277).

63. והנה, באותה נשימה טען הנאשם שבמו"מ היה מעורב פליקס. לדבריו, פליקס נכח בפגישה בשנת 2002 במונאקו עם אונה (ע' 349), וכן הגיע לפיליפינים לפחות פעם אחת (ע' 337, 348). כמו כן טען שרייטן השתתף בפגישה במונאקו בעניין ההשתלות (ע' 337).

אפרימה כאמור התייחס לפגישה, שלא הייתה בה מעורבות של גורמים זרים, ורייטן לא התייחס לפגישה. ההגנה נמנעה מהצגת טענותיה בדבר מעורבותו של פליקס במו"מ לאפרימה ולרייטן, על כל המשתמע מכך. הטענה בסיכומים כי הנתון פרח מזכרונם של עדים, אין לה בסיס, והיא לא יכולה להחליף את הראיות.

אין גם בעובדה שנטשה התייחסה לפגישה שלה עם הנאשם במונאקו, שם ראתה את הנאשם בחברת חמישה אנשים, שלא הוצגו בפניה והיא אינה יודעת מיהם, כדי לתמוך בטענת הנאשם שמדובר דווקא בפגישה במונאקו עם אונה, ושפליקס נכח בפגישה עם אונה בכל הנוגע להשתלות (מהתכתובת שהוצגה עולה כי היו תחומי פעילות פוטנציאליים נוספים שאינם קשורים להשתלות כליה שנדונו בין הצדדים - א.ג. 33 לת/119, כך שאף אם הייתה ראייה לנוכחות של פליקס במפגש במונאקו אין בכך כדי להצביע על מעורבותו בפעילות השתלת הכליות).

יצוין כי גם ציפי שהייתה מעורבת ביוזמת הקשר עם הפיליפינים (א.ג. 34 - 35 לת/119), ובהמשך פעילה מרכזית

בהתקשרות בכל שנות הפעילות, לא הזכירה כלל את פליקס ואף לא נשאלה לגביו. בחירת ההגנה להמנע מלהזכיר את שמו של פליקס (וכן של שלמה לוזון ואנטוניה ביחס להמשך התקופה) בפניה, היא בעלת משמעות ראייתית לחובת גרסת ההגנה.

הנאשם לא סיפק הסברים לכך שפליקס לא נזכר בהתכתבות (ת/79), ורק טען שבשלבי ההתכתבות טרם נסגרו הפרטים ופליקס לא היה דומיננטי (ע' 350).

64. אשר לפעילות השוטפת, בעדותו לפני טען הנאשם כי משנת 2004 החלה העבודה בפיליפינים באמצעות חברה של פליקס, כשפליקס היה הגורם המבצע (ע' 255, 276), וקוהירה היא שעמדה בקשר מול הפיליפינים מול אונה, והנאשמת עבדה מול קוהירה (ע' 257). לטענתו, אונה מכיר גם את קוהירה וגם אותו כנציג של החברות הזרות (ע' 367). עצם הקישור בין פליקס לבין קוהירה, כשפליקס נפטר כשנה לפני כניסתה של קוהירה לתמונה, ממחיש את חוסר החשיבות האמיתית של נתונים אלה. מעבר לכך, כמו בהקשרים אחרים אין שום ראיה שתומכת בטענה בדבר היכרות בין אונה לפליקס, אונה לא העיד, כשלא הוצגה כל מניעה להעידו.

עוד יוער כי הנאשם מיעט להזכיר את שלמה לוזון ואנטוניה בהקשר לפיליפינים, הגם שפליקס נפטר חודשים ספורים לאחר תחילת תקופת הפעילות, כך שלמעשה התקשרות השוטפת הייתה אמורה להיות עם יורשיו הנטענים, אם אכן היה ממש בטענה. כשהתייחס הנאשם לשלמה לוזון בהקשר זה, ציין כי האחרון היה ברקע בלבד, לא התעסק מול אונה, ואנטוניה דיברה איטלקית בלבד, היינו לא תקשרה עם אונה, והוא כלל לא היה צריך את קוהירה (ע' 256, ע' 367).

הנאשם סיכם את הפעילות השוטפת בפיליפינים כך: **"היו חולים, הייתי צריך להמשיך את ההתעסקות ואני המשכתי"**.

חברת קידני סנטר וזיקתה לנאשמים

65. בהקשרה של הפעילות בפיליפינים נזכרת חברת KIDNEY CENTER AND INSTITUTE OF THE PHILIPINES (להלן ולעיל: "קידני סנטר"). מהמסמכים מטעם מרשם החברות הפיליפיני שהוגשו לאחר השלמת שמיעת הראיות, עולה שהיא התאגדה בינואר 2006 על ידי גורמים פיליפינים. כמייסדים ומנהלים מופיעים, בין היתר, וינסנט וג'וזף גרגוריו, אשר בהתאם למסמך שנשלח לאפרימה, הם עורכי דין במשרד המספק שירותי יעוץ שהציעו שירותיהם לנאשמים (ת/82). בעוד שבמסמכי ההתאגדות שהגישה ההגנה (תואמים לת/81) לא נזכר הנאשם, הרי שבמסמכים לקבלת רישיון לעסק מופיע שמו של הנאשם כנשיא או C.E.O. ושמה של M.M. כמנהלת (ת/83). יצוין כי מי שמוזכר כמנהל בפועל באותו מסמך, וילפרדו מלנדז, מופיע בדוחות הכספיים לשנת 2006 כנשיא החברה בפועל החתום על הדוחות.

בכל הנוגע למסמכים, בהמשך להחלטה מיום 17.6.15, בהתחשב בחווה"ד ובחוק הפיליפיני שהוצג, וכן בהתחשב בכך שחלק מהמסמכים הוגשו באמצעות אפרימה, ובכך שצוין על ידי המאשימה שרבים מהמסמכים היו מתויקים אצל אפרימה, מה שתומך באותנטיות שלהם, אני מוצאת לנכון להתבסס על הרישומים במסמכים. אכן, היה מקום להציג את

כל המסמכים בשלבים מוקדמים של ההליך ולהעמידם להתייחסות של אפרימה, וזאת הגם שאפרימה ציין כי לא היה מעורב בפעילות השוטפת של הקידני סנטר, עם זאת, דווקא בשל ההתאמה בין המסמך שהוגש באמצעות אפרימה (ת/81) לבין יתר המסמכים שהגשתם מתבקשת, הגעתי למסקנה כי יש לייחס משקל מסוים למסמכים ואין הצדקה להתעלם מהם.

66. אפרימה העיד שקידני סנטר היא חברה פיליפינית שהוקמה בתוך ביה"ח במטרה לשרת מטופלים ישראלים, והוא טיפל בהקמתה מטעם הנאשמים (ע' 98), כשמי שנתן את ההוראות בדבר הקמת החברה ומנגנוניה הוא הנאשם (ע' 126). לשם כך, אפרימה עמד בקשר עם משרד עורכי הדין הפיליפיני, ואף נפגש עימם בפיליפינים ומסר את כל הפרטים הדרושים (ת/82, ע' 124, 126). פניית עורכי הדין הפיליפינים אל אפרימה תומכת בטענותיו. אפרימה ציין שבשלב הקמת החברה הקביעה הייתה שהנאשם ימונה לנשיא, ולו לא הייתה מעורבות לאחר מכן, כך שאין לו ידיעה מה ארע בפועל ואם לנאשם היה תפקיד אקטיבי בחברה (ע' 98, 124 - 125). לדבריו, ההקמה בוצעה על ידי עו"ד פיליפיני והוא לא זוכר מי היו בעלי המניות (ע' 126).

67. בהתייחס לקידני סנטר, הנאשם תיאר שהייתה לו כוונה להקים חברה משותפת שלו ושל אונה בפיליפינים, שתיתן את כל השירותים ללא קשר לחברות הזרות (ע' 254 - 255). לדבריו, קידני סנטר הוקמה לאחר שנתיים של פעילות ב - 2006 (ע' 337) על ידי אונה וגורמים פיליפינים, והוא מונה אמנם לנשיא, אבל בסופו של דבר המיזם של חברה משותפת לא צלח, ולא הייתה לו שום מעורבות בפועל בקידני סנטר (ע' 254, 313).

כשהתבקש הנאשם לתאר את הפעילות של הקידני סנטר במסגרת עדותו, מסר שהחברה אחראית על ההוצאות שמעבר לניתוח (ע' 317). לדבריו, קידני סנטר והחברות הזרות ממלאות בדיוק את אותן פונקציות, ואם היה לו חלק בקידני סנטר, לא היה זקוק כלל לחברות הזרות (ע' 313). אעיר כי למקרא עדותו עולה שהנאשם מתאר הלכה למעשה פעילות בקידני סנטר הדומה לזו של הנאשמת (ע' 317). הנאשם אף התבטא ואמר:

"הקידני נתנה את אותם שירותים. מי שבעצם היה בתקופה הזאת מולם, זה לא חברה שלנו או משהו שקשור בזה. המושגים שלנו קיבלו שירותים מאותה חברה קידני סנטר, הסעה, ליווי, כמו שידענו לתת. השירות שנתנו להם זה היה שירות של חמישה כוכבים" (ע' 255).

הנאשם טען שלא הייתה לו שום מעורבות בפעילות קידני סנטר, והדגיש כי מדובר בחברה של אונה. אציין בהקשר זה כי גם ציפי תיארה את אונה כרוח החיה בקידני סנטר בהתאם להתרשמותה במהלך שנות הפעילות (ע' 139, 141).

68. אפרימה התייחס לשני בעלי תפקיד שהכיר בקידני סנטר M.M. שהייתה מנכ"לית וג'ון שהיה נהג (ע' 99). רחל המזכירה התייחסה לג'ון, הנהג כאיש צוות שלהם (ע' 227). ציפי הגדירה את M.M. כאחראית על חלוקת הכסף שהועבר ומשלמת למי שצריך (ע' 138), בין היתר בהתאם להוראותיה של ציפי (ע' 141). בהתאם לעדותה של ציפי ולתכתובות שהוצגו עמדה ציפי בקשר ישיר עם M.M. ופנתה אליה כשנזקקה לסיוע בנושאים ארגוניים (ע' 137). ציפי העידה שכספים הגיעו מהנאשמת לקידני סנטר בהעברה בנקאית או שהמטופלים הביאו עמם כספים הטופלים והם הועברו לביה"ח, לקידני סנטר ולפאונדיישן (ע' 138 - 139).

69. הנאשם עומת עם מסמכים המעידים על כך שקיבל פירוט של ההוצאות בקידני סנטר מחד גיסא ובקשה להעברת כספים למימון ההוצאות מאידך גיסא, באופן המצביע על הזיקה ההדוקה של הנאשמים להוצאות, לקידני סנטר ולממלאי התפקיד בקידני סנטר, וביניהם מנהלת המרכז M.M. והנהג ג'ון (א.ג. 48, א.ג. 51, א.ג. 65 בת/119, ת/147, ת/151, ע' 318 - 320, 321 - 322, 324 - 326). הנאשם טען שאין מדובר במערכות יחסים שבהן הוא שולט בפעילות, וממלאי התפקידים מבצעים את הוראותיו כעובדיו. עם זאת, הנאשם אישר שנעשה שימוש בחשבון של קידני סנטר לשם תשלום הוצאות שבאחריות הנאשמת בפיליפינים (ע' 316), והתקשה להסביר נתון זה, כמו גם את ההתייחסות בתכתובות שונות לחשבון של קידני סנטר כחשבון הנאשמת או כפי שהוגדר "**חשבון חברה שלנו במנילה**" (ע' 315, ת/149 - ת/150). הסבריו של הנאשם לפניות אליו מאת M.M. להעברת כספים, לא עוררו אמון, וטענותיו שלמעשה מדובר בהתחשבות עובר מושתלים שהנאשם מימן באופן אישי (ע' 318), טענות שלא נטענו עד לחקירה הנגדית ולא בוססו, אינן אלא טענות סתמיות. טענה דומה טען הנאשם גם ביחס להתכתבות נוספת מול אונה (א.ג. 47 לת/119, ע' 369). גם הכחשת ההתכתבות לגבי חוזה שכירות למשרד לא הניחה את הדעת, ואף לא תשובותיו כי לא נשא בהוצאות אלה שהופנו אל הנאשמים (ע' 319, 320, 322). הנאשם גם התקשה להסביר את מכתבה של M.M. ובו דרישת שכר (ת/92). תשובת הנאשם כי קיבל באופן שוטף פירוט של ההוצאות וידע כל מה שקורה בקידני סנטר, למרות שזה עסק של אונה ולא שלו (ע' 321), אף היא אינה מתמודדת עם השאלה מדוע נדרש הפירוט האמור, אם אין לו משמעות אופרטיבית על פי הנתען. באותו הקשר העיר הנאשם כי יתכן שציפי שילמה עבור ההוצאות ויתכן שאונה, והחיבור בין השניים מצביע על הזיקה בין הגופים. הנאשם אישר במהלך עדותו כי קידני סנטר הייתה מוציאה הודעת דרישת תשלום למטופלים בהתאם להנחיית הנאשמים (ע' 327), אלא שכזכור אין מדובר בחברה הזרה מנטיס או קוהירה שהיא לפי הנתען בעלת הזכויות בפעילות בכללותה ואמורה להוציא חשבונית.

למען שלמות התמונה אציין שבעדותו בהליך האזרחי מסר הנאשם כי בפיליפינים פעלה חברה זרה אחרת שאינה אף.טי., מנטיס או קוהירה, ולא מסר כל פרטים נוספים בעניין זה, בצינו שאינו זוכר את שם החברה (ת/176 - ע' 61). הנאשם גם מסר כי "**בפיליפינים זה פעל קצת בצורה שונה ממה שזה פעל במקומות האחרים**", ותיאר פעילות שלו ושל הנאשמת ללא מעורבות החברות הזרות (ע' 61). באותה עדות מסר גם כי הייתה חברה פיליפינית והוא לא יודע אם הגורמים שעבדו בפיליפינים עבדו בשם החברות הזרות (ע' 74). הנאשם אמנם טען תחילה כי בפעילות בפיליפינים היו לחברות הזרות נציגים, תוך שהזכיר את ד"ר ליקיטה ואונה, אלא שבאותה נשימה הודה כי השניים הם רופאים ואינם נציגי החברות הזרות (ע' 39).

70. סיכומי של דבר, תפקידו המרכזי של הנאשם במו"מ, בגיבוש ההתקשרות ובפעילות השוטפת בפיליפינים, ניכר בבירור מן הראיות. ההתכתבות בין אונה לנאשם בשנת 2007 ממחישה את מעמדו היטב (א.ג. 49 לת/119), וזאת בין אם היה לו מעמד ותפקיד רשמי, מעשי בקידני סנטר והחברה הייתה שלו כטענת המאשימה, ובין אם קידני סנטר לא הייתה חברה שלו כטענת ההגנה, אך הוא עמד בקשר שוטף עם נציגיה, נשא לפחות בחלק מהוצאות הניהול והתפעול שלה ואף עשה שימוש חופשי בחשבון הבנק שלה. ללא קשר לשאלת מעמדו ותפקידו של הנאשם בקידני סנטר, בולטת הפעילות הישירה של הנאשמים מול אונה בהיבטים רפואיים (א.ג. 44 לת/119), כספיים (א.ג. 45, א.ג. 53, א.ג. 47 לת/119) ולוגיסטיים (ת/80, ת/167).

חוסר מעורבות של מנטיס וקוהירה בפעילות בפיליפינים

71. בהנתן הראיות לגבי קידני סנטר, נותרת השאלה הנוגעת לתפקידן הנטען של מנטיס וקוהירה ושל פליקס בהתקשרות בפיליפינים.

לפי עדותו של אפרימה אין לשתי החברות ואף לפליקס שום תפקיד.

לפי עדותה של ציפי, מי שיצרה את הקשר בין הנאשם לאונה, ופעלה במהלך השנים כאשת הקשר בפיליפינים, החברות לא מוכרות לה וכך אף פליקס, ולא ידוע לה על כל תפקיד שלהן בפעילות. בד בבד תיארה את הנאשם כמי שהיווה כתובת לא רק בהיבטים לוגיסטיים אלא גם בהיבטים רפואיים ובכל היבט

לפי התכתובות בין הצדדים במהלך המו"מ, ההתדיינות הן בין הנאשם ואפרימה לבין אונה, פליקס לא נזכר כלל, וככל שנזכרת חברה זרה, הרי זו אף. טי. שמוזכרת באופן פורמלי בלבד.

הנאשם טען בסתמיות שלחברות הזרות הייתה מעורבות בפיליפינים, אלא שלצד אותן טענות רפות בלטה מתשובותיו המציאות העסקית בה לא נטלו החברות הזרות כל חלק בהתקשרות ובביצועה.

לפיכך, המסקנה המתחייבת מכל המפורט לעיל היא שלחברות הזרות לא היה כל מעמד בהתקשרות מול כל גורם בפיליפינים.

סיכום ביניים - החברות הזרות

72. צבר הראיות שנסקרו, ביחד עם הראיות החסרות שהיה מצופה שיוצגו ויש להעדרן משמעות ראייתית, מבססים את המסקנה שאף. טי. ומנטיס, שהן למעשה חברה אחת, הן גופים שאמנם קיימים בעולם המשפטי, אך אין כל ראיה שיש להן משאבים כלכליים שהם, או מוניטין בתחום השתלת הכליות ואף אין להן פעילות בתחום זה. לגבי קוהירה, אין ידיעה שמדובר בגוף משפטי ממשי.

לעניין השליטה בחברות הזרות, טענות הנאשם לשליטה של פליקס ויורשיו, וכן פוטס, סומנו ואחרים, הכל כמפורט לעיל, לא בוססו. לעומת זאת, יש בראיות כדי לבסס זיקה הדוקה של הנאשם לחברות, אם לא שליטה של ממש בהן, ויש בראיות כדי להצביע על הדומיננטיות של הנאשם ביצירת ההסכמים שעליהם התבסס בטיעוניו ביחס למתווה ההתקשרות ולמעמדו.

נתונים אלה, מצביעים מהזווית של החברות הזרות, על חוסר אמיתות ההתקשרות הנטענת. נתונים אלה, ביחד עם הראיות הנוספות שסקרו להלן בקשר לאופן ביצוע הפעילות השוטפת, בהתחשב בכך שלא ניתנו הבהרות מניחות את הדעת מצד הנאשמים, מובילים למסקנה מתחייבת, כי הטענה לממשות החברות הזרות בפעילות השתלת הכליות, אין בה ממש, והצגתן ככאלה היא בדויה.

הפעילות השוטפת - האם מימוש התקשרויות אמיתיות?

לצד הראיות הנוגעות לממשות החברות הזרות וההסכמים הנטענים עמן, לצורך הכרעה בשאלת אמיתות ההתקשרויות הנטענות, יש לבחון אם וכיצד קוימו ההסכמים בין הצדדים, ומה היה אופן התנהלות הצדדים בפעילות השוטפת במהלך השנים, בינם לבין עצמם, בינם לבין המטופלים, ובינם לבין צדדים שלישיים. לשאלת ההתנהלות הכספית בהקשר זה, כפי שיפורט, יש חשיבות של ממש.

חלוקת התפקידים בין הצדדים בהסכמים ובמציאות - קיומן של גרסאות שונות

73. בטרם צלילה אל הראיות ראוי לציין שקיימים פערים בין המפורט בהסכמים ביחס לפעולות המוטלות על הנאשמת, לבין טענות הנאשם בפורומים שונים, לפיהן על הנאשמת הוטל לבצע פעילות מוגבלת, כשחלקים ניכרים מפעילות ההשתלות בכללותה, מוטלים על החברות הזרות.

כך, לדוגמא במכתב מיום 22.10.01 לרשויות המס, טען הנאשם כי החברות מחו"ל קשורות בהסכמים עם מרכזים רפואיים בעולם לביצוע ניתוחים, הן קובעות אלו מסמכים נדרש המטופל להמציא לבדיקת התאמתו לניתוח, הן קובעות את ביה"ח שיבצע את הטיפול ואת הצוות, ואליהן מועברים כספי החולים הפרטיים באופן ישיר או בהתאם להוראות החברות (צדקה 118/א.ג. 1).

בנוסף, אירית מסרה שהנאשם אמר לה בזמן אמת שזולת ההיכרות הראשונית והבדיקות הראשוניות, החברות הזרות הן שעושות הכל מול המטופל (ע' 143 - 144).

בהתאמה, בתשובה לאישום טען הנאשם שהפעולות של מו"מ עם ביה"ח במדינות השונות, העברת תשלומים לביה"ח ולרופאים ומתן הוראות לגורמים המשלמים, תיאום סידורי טיסה לתורמים ולמטופלים ומשפחותיהם, שיכון כל הגורמים הללו בבתי מלון בחו"ל וליוויים על ידי נציג, בוצעו על ידי החברות הזרות.

גם בעדותו בהליך האזרחי טען הנאשם, שכל הקשור להשתלות נעשה על ידי החברות הזרות (ע' 38), ובלשונו: **"זה שחברה זרה נתנה את השירותים זה עובדה וידוע"** (ע' 39). לטענתו החברות הזרות יצרו את הקשר עם ביה"ח, הנחו לאן לטוס, מסרו מהם המסמכים שיש להמציא, אילו בדיקות לערוך, אלו תרופות לקחת, ותיאמו תאריך הגעה וניתוח (ע' 62, 79). עוד הוסיף שהתיק הרפואי הועבר לנציגי החברות הזרות, פליקס וסומנז, בפקס ובפדקס (ע' 38), והם שקבעו את מחיר ההשתלה (ע' 35).

ואחרון, בעדותו לפניי, טען הנאשם שנציגי החברה הזרה סומנז ושפירא איתרו חולים, הם בדקו אותם, הם איתרו תורמים, קבעו מועדים להשתלה ותיאמו את ההשתלה ולנאשמת נותר לדאוג ללוגיסטיקה (ע' 250, 251). לטענתו בכל הנושאים הרפואיים טיפלו פליקס, שפירא וסומנז (ע' 268).

עם זאת, בעדות בהליך הנוכחי מסר הנאשם גם גרסאות אחרות, והודה בחקירה הנגדית, כפי שיפורט בהמשך שהלכה למעשה חלק ניכר מהפעולות הללו בוצעו על ידי הנאשמים.

אחר כל אלה, בסיכומי ההגנה, אישרה ההגנה, לאו דווקא בהתאמה לדברי הנאשם, כי מרביתן של הפעולות בוצעו על ידי הנאשמים.

השוואת הפעולות הנזכרות בהסכמים למול אלה להן טוען הנאשם, מגלה אי התאמה, והשוואת גרסתו של הנאשם בינה לבין עצמה מגלה חוסר עקביות, ועצם השינוי בגרסאות אומר דרשני.

74. אשר לחלוקת התפקידים עצמה, כפי שצוין בפתח הכרעת הדין עצם העובדה שעל הנאשמת כנציגה הוטלו מרבית התפקידים, אינה מלמדת כשלעצמה על בדיה. ואולם, כשהמארג הראייתי הוא כפי שפורט ביחס לממשות החברות הזרות, משאביהן והמוניטין שלהן, וכן מיהות האנשים שמאחורי החברות, וכשיש סימני שאלה ביחס לאמיתות ההצהרות וההסכמות, וכשמתווספת לכך חלוקת תפקידים בה הנאשמת עושה את החלק הארי של הפעילות, ולא מצוינות פעולות המצויות באחריות הצד השני, יש בכך במשולב כדי לתמוך במסקנה שההסכמות לאו הסכמות אמיתיות הן.

בפרקים הבאים אעמוד לפיכך בהרחבה על הפעולות המרכזיות שבוצעו על ידי הנאשמים ועל המסקנות הנגזרות מאופן התפקוד לגבי ממשות ההתקשרות.

הפעילות השוטפת-יצירת קשר עם מרכזים רפואיים-הנאשמים ולא חברות זרות

75. אפרימה תיאר את הפעילות האינטנסיבית שביצע מטעם הנאשמת ובהוראת הנאשם (ע' 61, 66), שכללה עשרות פניות למרכזים רפואיים וגורמים בחו"ל העוסקים בהשתלת כליות, בניסיון למצוא מקומות נוספים חוקיים לביצוע השתלת כליות (ת/60 - ת/61). לדבריו, כל ההחלטות בנושא התקשרויות היו של הנאשם, וכל ההתכתבויות בוצעו בהוראת הנאשם כשהמכתבים נכתבו מטעם החברות הזרות ונחתמו על ידי הנאשם (ע' 68, 71 - 72).

אפרימה העיד על יוזמה של הנאשם להקמת מרכז השתלות ברשות הפלשתינאית, יוזמה שכללה החלפת ניירת בין הצדדים, כשהוא נתן את השירותים לנאשמים (ע' 57). הוא התייחס לשירותים שנתן לנאשמת לקידום התקשרות עם ביה"ח בקייפטאון בדרא"פ, נסיעה משותפת עם הנאשם והכנת טיוטת הסכם (ע' 59, 61). כמו כן, הוצגה התכתבות עם מתאמת ההשתלות בדרא"פ (ת/77). מדובר ביוזמה שהבשילה להסכמות ולפעילות. הוא תיאר פניה לגאורגיה ומו"מ עמם, במהלכו הנאשמים הציעו יעוץ והכשרה בהקמת מערך ההשתלות ואף הטיסו מכשיר דיאליזה לביה"ח (ע' 65 - 66). גם יוזמה זו הבשילה לכדי פעילות ממש. בנוסף, הוצג מכתב פניה למרכז רפואי בצפון קפריסין מינואר 2001 (ת/66). אפרימה הוסיף והתייחס לפניה לביה"ח בסין בהתאם להנחיית הנאשם (ת/64, ע' 69). בנוסף, קיימת תכתובת ביחס לפניה לבולגריה במחצית שנת 2003 (א.ג. 14 חלק מת/118). יצוין כי מדובר במכתבים מנוסחים בעברית שנתפסו אצל אפרימה, בהם מי שחתום הוא הנאשם בשמו שלו, יש בהם התייחסות להסכמים שנחתמו בעבר עם ביה"ח

בבולגריה שלא הניבו פעילות, ואין בהם התייחסות לחברות הזרות. מכתבים אלה משתלבים עם טיוטת הסכם לפעילות בבולגריה ממחצית 2005 (ת/63). בטיטא זו נזכרות בשני חלקים של המסמך מנטיס וקוהירה במעמד של החברה הזרה, נתון המצביע לכאורה על התפקיד השולי של החברה הזרה במגעים.

משמעותית ביותר היא הפעילות לקידום ההתקשרות עם הפיליפינים שעיקריה פורטו לעיל, התקשרות שצלחה והובילה לארבע שנות פעילות בפיליפינים ולעשרות השתלות. כאמור, ציפי יצרה את הקשר הראשוני בין הנאשם לבין אונה באמצעות רופא מכר (ע' 136), תחילת המגעים הייתה במחצית שנת 2002 והניתוחים החלו בשנת 2004. בתקופה זו היו פגישות בין הצדדים וחילופי מכתבים (א.ג. 33 - 35 לת/119, ת/79). בכל המסמכים הקשר הוא עם הנאשם בלבד, ללא אזכור של גורמים אחרים מטעם החברות הזרות. בהתאם לתיאורו של אפרימה שהיה מעורב בכל המהלכים, לא רק שהקשר נוצר בין הנאשם לבין אונה, אלא שהנאשם היה מי שניהל את כל המו"מ עד לגיבוש הסכמות וקביעת תנאי הפעילות, וזאת ללא כל מעורבות של גורמים זרים ושל חברות זרות (ע' 97). אפרימה התייחס למפגש במונאקו בנוכחות אונה, הנאשם ובנוכחותו, שם גובשו ההסכמות העקרוניות לשיתוף הפעולה (ע' 97). הוא הבהיר כי הפגישה נוהלה על ידי הנאשם והוא שנתן את כל ההנחיות ודן בכל הפרטים. בעקבות הפגישה נכתב המכתב מיום 19.11.02, אשר בהנחיית הנאשם נכתב בשם אף.טי. (ת/79). בעקבות גיבוש ההסכמות, עסק אפרימה בהקמת המערכת המשפטית וביצוע מרכיבי ההתקשרות מול עורכי דין פיליפינים מקומיים (ע' 98).

מעדותו המפורטת של אפרימה, עלה כי הפניה למרכזים הרפואיים כללה, מעבר להצעה לשיתוף פעולה, במקרים רבים מתווה כולל של הכשרה, העמדת מכשור ועוד, וכי לשם קידום חלק מההצעות נפגשו הנאשם והוא עם גורמים רפואיים וגורמי שלטון בכירים (ע' 65).

76. בכל הנוגע לפעילות מול מרכזי השתלות, הנאשם אישר שפעל ללא הרף למציאת מקומות לביצוע ניתוחי השתלת כליות, ואישר שפנה לעשרות מקומות. הנאשם הוסיף ואישר שהוא באופן אישי היה מוכר בתור מי שמחפש הזדמנויות בנושא ההשתלות (ע' 272).

בהתייחס להתקשרות עם דרא"פ אישר הנאשם שהקשר נוצר באמצעות בן אחיו, ולמרות זאת חזר על התשובה שההתקשרות הייתה עם פליקס ואף.טי. (ע' 272, 360). לא למותר לציין כי הנאשם לא הציג מסמכים התומכים בטענתו זו, ואף לא העיד את בן אחיו, שאמור היה להיות מעורב ולהכיר היטב את פעילותו של פליקס, ככל שהייתה כזו. הנאשם לא העיד גורמים ממרכז ההשתלות בדרא"פ, דוגמת מנהל המרכז הרפואי או אלכסיה מתאמת ההשתלות, שאמורים היו לשיטתו להכיר את פליקס ולעמוד עמו בקשר כבעלים של אף.טי., אם אכן הייתה לפליקס מעורבות כלשהי בפעילות.

ביחס לגאורגיה אישר הנאשם את היוזמה לקשר מצידו, את המעורבות האינטנסיבית, שכללה הבאת רופאים להכשרה ומשלוח מכונת דיאליזה. לטענתו, בגאורגיה מטעם אף.טי. היה מעורב סומנז ולא פליקס (ע' 273 - 274), אם כי במקום אחר ציין שהיוזמה הייתה של שפירא, וסומנז ופליקס הצטרפו לאחר מכן. לדבריו סומנז מימן את כל הציוד (ע' 359). גם בהקשר של התקשרות זו לא הוצגו כל ראיות התומכות בטענת הנאשם, לרבות ראיות המצביעות על נשיאה בעלויות של ההכשרות בישראל ומכשיר הדיאליזה. הנאשם אישר גם את יוזמת הפניה לאסטוניה ולרשות הפלשתינאית

וחזר על אותן תשובות (ע' 274). אשר למיזם בצפון קפריסין, הנאשם חלק על כך שהוא היה היזם, וטען שמדובר במיזם של שפירא וסומנז (ע' 343). ביחס ליוזמה זו תיאר שפירא רצון להקים מרכז בו הוא יהיה המנתח העיקרי, כשהמקום הוצע על ידי סומנז, והנאשם ואפרימה פעלו לקידום ההתקשרות שלא צלחה (ת/96 שו' 72).

הנאשם אישר פניה למרכז בלוס אנג'לס, דרך מכרה שלו, כשלדבריו נבחנה מול המרכז האפשרות לביצוע השתלות באופן כללי, אך בסוף בוצעה השתלה אחת (ע' 335, א.ג. 26 חלק מת/119). יוער כי המכתב שנשלח בהקשר זה לנאשם כשהנמען הוא "קובי דיין, פיוצ'ר טרייד לטד, ביאליק 164 רמת - גן", תומך בתיאורו של אפרימה בדבר ההוראות שקיבל לפנות בשם החברות הזרות. הנאשם התקשה להסביר נתון זה (ע' 335).

אשר לבולגריה, הנאשם הכחיש את הקשר שלו למכתבים, אך אישר שהיה רעיון לקידום מיזם בבולגריה (ע' 335). הנאשם התקשה להסביר כיצד בטיטות אותו הסכם, שצד לו היא קוהירה, מופיע שמה של מנטיס, אך שלל את הטענה שנתון זה ממחיש שלחברות הזרות לא הייתה משמעות אמיתית והכחיש שמדובר באותה ישות (ע' 363 - 364).

בכל הנוגע ליוזמת הפעילות בפיליפינים, אני מפנה לפרק הקודם שעסק בעניין זה.

77. הנאשם עומת עם העובדה ששמו של פליקס או גורם אחר מהחברות הזרות לא נזכר בכל המגעים עם כל הגורמים השונים במרכזים השונים, וטען שרק כשיתרו מקום הוא ידע את פליקס, ופליקס היה מי שהתקשר עם אותו מרכז רפואי (ע' 272). לדבריו, במקומות שההתקשרות לא הבשילה להסכם, לא הייתה לפליקס מעורבות (ע' 275). כאמור, לא הוצגו ראיות המלמדות על מעורבות פליקס או גורם אחר מהחברות הזרות גם בשלבים של התקשרות ממש.

עוד הוסיף הנאשם וטען שגם פליקס פעל לאיתור מקומות (ע' 310, ע' 268). תיאור דומה מסר הנאשם גם ביחס לסומנז, כשלדבריו עם איתור מקום הוא עצמו היה זה הצידה ובעל השליטה בחברה הזרה היה עושה הכל (ע' 273 - 274). בנוסף, הנאשם עמד על כך שאפרימה קיבל את רוב ההוראות לעניין פניה לאיתור מקומות מהחברות הזרות, מפליקס, ורק לעיתים קיבל הנחיות ממנו במישרין (ע' 309).

תשובותיו של הנאשם ביחס לפעילותו הנטענת של פליקס באיתור מרכזים רפואיים, ממחישות היטב את ההצהרות והסיסמאות שלא עומד מאחוריהן דבר. כך, כשנשאל על פעילותו של פליקס השיב בצורה ברורה שפליקס היה פעיל בחיפוש מקומות, ויצר קשרים עם מקומות שונים, ובלשונו:

"ת. ...פליקס כל הזמן חיפש מקומות..."

ש. האם פליקס לוזון ביצע פעילות יזמית, האם התקשר עם בתי חולים בחו"ל, יצר לכם תשתית של פעילות עם גורמים בחו"ל?

ת. פליקס לוזון...בנה בשביל עצמו, בשביל החולים שהיו לו, שהוא שלח למקומות אחרים

שהם לא מדינת ישראל..."

ואולם, כשהתבקש הנאשם לפרוט את ההצהרות לפרטים, התגלתה התמונה האמיתית:

- ש. **תאר את התשתית הביצועית שהתקין פליקס לוזון בעניין ההשתלות, לפי כל ארץ.**
- ת. **במדינות שאנחנו עשינו?**
- ש. **אמרת שיזמת פעילות בעצמך ואת זה אני מניח כרגע בצד. אני מבקש את התייחסותך לתשתית של פליקס לוזון שקשורה לפעילות שלכם בכל ארץ וארץ.**
- ת. **אין לי מושג לאיזה מדינות פליקס פנה. אתה יכול לשאול אותי לגבי איזה מדינות אני פנית. אני לא יודע לגבי המדינות שפליקס פנה."**

78. כעולה מן המקובץ, כל היוזמות וכל התקשורת עם נציגי המרכזים הזרים, בין במקומות שהבשילו לכדי התקשרות ממש ובין במקומות שרק הייתה פניה וחילופי מכתבים, נעשו על ידי הנאשם או אנשים מטעמו, ואין בדל ראייה לתמיכה בטענה למעורבות של פליקס או סומנז בכל נקודת זמן שהיא בכל מרכז רפואי שהוא, זולת הקשר של סומנז כרופא האחראי והמנתח במרכז הרפואי בטורקיה ומרכזים נוספים בהם הוא היה הרופא המנתח. בכל הנוגע לטענה שאפרימה פעל לפי הנחיות של פליקס או גורם אחר מהחברות הזרות, אני מפנה לדברים שנאמרו, ולכך שאין מסמך כתוב אחד התומך ולו בעקיפין בטענה זו. אשר לאזכורן של החברות הזרות במכתבי הפניה והגדרתו של הנאשם כמי שמייצגן, הרי שמעבר לעצם השימוש בשמן של החברות הזרות, לא הוצגו ראיות המבססות את הקשר של החברות הזרות ליוזמות ההתקשרות, ואף לא להתקשרות שהתגבשה ולפעילות השוטפת, לא במישרין ולא באופן עקיף. הלכה למעשה הנאשם התנהל כמי שמוסמך לקבל את ההחלטות ולהוציאן אל הפועל, וכמי שמקדם את האינטרסים של הנאשמת, ומבחין ביניהם לבין אינטרסים אחרים, כפי שתיאר זאת:

"פליקס לוזון לא בנה תשתית בשבילנו, הוא בנה בשביל עצמו, בשביל החולים שהיו לו, שהוא שלח למקומות אחרים שהם לא מדינת ישראל. לנו היה אינטרס גדול לחפש מקומות שבהם נוכל לבצע השתלות" (ע' 267).

79. לצד טענות אלה העלה הנאשם בעדותו גם את הטענה לגבי פליקס כדלקמן:

ת. **הוא היה הבעלים, המוציא והמביא, הוא לא עבד רק איתנו, אני הייתי עוד נציגות אחת שעבדה ביחד איתו. הוא עבד בהיקפים גדולים, הוא גם התחרה בי. בית-המשפט שואל אותי איך פליקס לוזון, שאני נציג שלו, יכול להתחרות בי, ואני משיב שהם היו לוקחים חולים ישראלים, לא תחת השם שלו, נוסעים לטורקיה, הם נתפסו על זה ונענשו על זה.**

ש. **כלומר פליקס פעל תחתך, למרות שהיה לו הסכם מולך?**

ת. חתר תחתי.

ש. כדי להרוויח כסף במקום לשלם למישהו ריטיינר?

ת. כן" (ע' 253).

חוסר הסבירות בהסבר ובטענה בולט על פניו, הן משום שמי שחותר בדרך כלל תחת האחר הוא הנציג תחת בעל העסק ולא להיפך, הן משום שהנאשמת על פי הנטען בהסכמים לא קיבלה תשלום פר השתלה אלא על הפעילות בכללותה, והחברה הזרה לא הרוויחה דבר מההתנהלות שניסה הנאשם לתאר, והן משום שלמרות עבודתו הנטענת של פליקס בהיקפים נרחבים עם גורמים רבים ובאמצעות נציגים רבים, כך שלא אמור היה להיות קושי להציג ראיות לכך, לא הצליח הנאשם להציג ראיה בודדת אחת בנדון, כפי שנאמר בהכרעת הדין לא אחת.

80. ההגנה בסיכומיה מאשרת את פעילות הנאשמים ליצירת קשר עם מרכזים רפואיים בעולם, כשטענתה היא שהפעילות הייתה מכוח ההסכם, אך במטרה להחליץ ממנו. כמו כן נטען כי מדובר בפעולות ראשוניות הקודמות להתקשרות עם החברות הזרות. אשר לטענה שמדובר במהלכים מקדמיים בלבד, אני מפנה למפורט לעיל, היינו שמעשי הנאשם לא התמצו במגעים מוקדמים בלבד, ואשר לטענה שהפעולות היו בהתאם להסכמים, אכן בהסכמים נרשמה אותה הסמכה, אלא שהראיות מצביעות על כך שמדובר במסמכים שאינם משקפים את המציאות, אלא את מה שהתאים לנאשמים שיהיה רשום ומוסכם. אוסיף עוד, שהיות שלדברי הנאשם שכרה של הנאשמת לא היו תלוי במספר החולים (ת/176 - ע' 29), לא היה לנאשמים שום אינטרס לפעול כפי שפעלו, אם אכן מעמדה של הנאשמת היה מעמד של נציגה בלבד.

הטענה האחרת היא שמטרת הנאשם מאחורי הפעילות הייתה להשתחרר מההסכמים. בהמשך להערות בפרק הנוגע לתשובה לאישום, אוסיף עוד שהטענה אינה מתיישבת עם העובדה שלטענת הנאשם מי שחתמו על ההסכמים מול מרכזים רפואיים היו החברות הזרות. מבלי למעט מן העובדה שלא הוצגו לכך ראיות, אציין שאם אלה הם פני הדברים לטענתו של הנאשם, מה טעם היה בחיפוש קשרים ישירים עם אותם מרכזים?

81. לסיכום, הראיות מלמדות בבירור על פעילות של הנאשמים מול המרכזים הרפואיים, כשגורמים מטעם החברות הזרות לא נזכרים ולא מופיעים באותם מגעים. ודוק, מעשי הנאשמים לא התמצו כמובן באיתור מרכזי פעילות נוספים, אלא כללו גם קשר שוטף עם המרכזים הרפואיים הפעילים והרופאים המנתחים, דוגמת סומנו, אונה, רופאי המרכז הרפואי בדרא"פ ועוד. הקשר כלל חילופי מידע, נתונים ודרישות מול אנשי המקצוע ביחס למטופלים (ת/161, ת/167), עניינים לוגיסטיים והתחשבנות כספית (ע' 294 - 295 ת/159, ת/165, ת/169, ת/170).

הפעילות השוטפת - מימון מהלך תרומת הכליה

למען הנוחות יכונה בפרק זה הגורם שסיפק את הכליה "תורם".

82. המעורבות בתרומת הכליה היא בשני מישורים: האחד, איתור כליה מתורם, והשני, מימון הפרוצדורה הכרוכה בתרומה בכללותה.

מעדויות המטופלים ברור כי רובם ככולם קיבלו את הכליה מגורם זר שאותר עבורם, וכי לא הם היו אחראים לאיתור התורם, אלא היה זה חלק מחבילת ההשתלה.

אשר לשאלת האחריות למהלך תרומת הכליה, קיימות שתי אפשרויות: הראשונה, שהנאשמים (או החברות הזרות) כמארגני התהליך בכללותו טיפלו גם באיתור התורם. האפשרות השנייה, שהמרכז הרפואי והרופא המנתח היו אחראים למציאת תורם ללא מעורבות הנאשמת (או החברות הזרות). בחלופה זו יש הבדל אם הפעילות הכוללת ביחס לתורם וההתחשבות ביחס לתרומה היו במישרין בין המטופל לבין המרכז הרפואי, ללא קשר של הנאשמים, או שהתשלום למרכז הרפואי, שהיה באחריות הנאשמים, כלל גם את איתור הכליה בכללותה.

83. הראיות המעטות שהובאו בנוגע לתרומת הכליה, לא מוכיחות במידה מספקת את טענת המאשימה שהנאשמים אחראים לאיתור תורמים, אם כי קיימות ראיות שעשויות ללמד לכאורה גם על כך.

אפרימה העיד כי סומנו במסגרת אחריותו לניתוח ולאשפוז בטורקיה וגאורגיה, היה אחראי לאיתור התורם על הכרוך בכך (ע' 119, 123). אפרימה לא נשאל ולא התייחס להשגת הכליות בארצות האחרות.

שפירא העיד שהנאשם עצמו לא היה אחראי להשגת הכליות, סומנו טיפל בכך, וכן היו לנאשם אנשים שדאגו לכך עבורו (ת/97). שפירא גם ציין בחקירתו, במענה לשאלה הנוגעת לקשר של הנאשם להשגת הכליות, כי במקרים מסוימים ניתן היה לגייס תורמי כליה בארץ באופן חוקי והנאשם היה אחראי על כל הקטע הלוגיסטי (ת/96 שו' 112). מהשאלה והתשובה ניתן ללמוד לכאורה שהקטע הלוגיסטי כולל גם את האחריות להשגת הכליות, אך שפירא לא הרחיב מעבר לכך בעדותו, ורק התייחס לבוריס, אזרח ישראלי שהיה מביא תורמים לסומנו. לא הוכח קשר בין אותו בוריס לנאשמים (ע' 185).

84. רוב המטופלים לא מסרו פרטים על אופן איתור הכליה. מטופלים בודדים התייחסו באופן קונקרטי לנושא. המטופל אחריותם עמירם, התייחס לכך שנפגש עם הגורם שסיפק את הכליה לאחר שקיבל הודעה על המפגש מהנאשם או מזכירתו. הוא הניח שהנאשמים איתרו את אותו גורם, וקשר בין מודעות בעיתון שהתפרסמו באותה עת לבין איתור הגורם, אלא שבנושא האחרון מדובר בהשערה בלבד (ע' 26 - 27). רפאל דהן, ציין שהנאשם דאג לשלושה תורמי כליה והטיס שניים מהם על חשבון לפיליפינים (ע' 40). דוד רפאל התייחס לשלושה תורמים שטסו איתם מישראל (ת/39). צבי אוד ציין שהנאשם סידר הכל מבחינת השגת התרומה, ונסיעה עם התורם לניתוח ההשתלה בדרא"פ (ת/46).

85. חלק מהמטופלים הזכירו את אבי אטיאס כמי שקשור לליווי שלהם לבדיקות התאמה וכמי שקשור לאיתור התורמים ולקשר עם התורמים (אחרותם - ע' 26, בטי חזקיה - ת/3, ויגדוביץ - ת/14).

הגם שאבי אטיאס נחקר תחת אזהרה והמאשימה כללה אותו ברשימת עדי התביעה, עם סיום פרשת התביעה הודיעה המאשימה כי היא מוותרת על העד, נוכח העובדה שעזב את ישראל כמה חודשים קודם לכן, ואין צפי מתי ישוב. בנסיבות אלה גרסתו של אבי אטיאס לא נשמעה. כעולה מסיכומי ההגנה עדי תביעה נוספים הקשורים להשגת הכליות, לא העידו והמאשימה ויתרה עליהם. כל שנותר בעניינו של אטיאס, מעבר למתואר על ידי המטופלים, ולאמירה לקונית של אירית, כי אטיאס היה מגיע למשרדי הנאשמת (ע' 144), הם דבריו של הנאשם ביחס לאטיאס ופעילותו ומסמכי התחשבות מול הנאשמת.

86. הנאשם אישר את היכרותו עם אטיאס וקיומם של יחסי אמון ביניהם. הנאשם הודה גם שחברת אטש שבבעלות בנו של אטיאס, סיפקה שירותים לנאשמת בתחום ביצוע בדיקות דם בסיסיות בשנים 2000 - 2001, והנאשמת שילמה על כך (ת/140). כן הודה הנאשם שלאטיאס ניתנה במהלך התקופה הרלבנטית הלוואה בסכום של חצי מיליון ₪, שמעולם לא הוחזרה (ת/111, ע' 375 - 376). בכל הנוגע למעורבות אטיאס באיתור תורמים, מסר הנאשם תשובות מגוונות, עד שבסופו של דבר אישר שאטיאס היה מגייס תורמים מחבר אותם לחולים, אם כי עמד על כך שאטיאס לא סידר את התורמים למטופלים בהם הוא טיפל (ע' 377 - 378). הנאשם הכחיש בנחרצות כל קשר לאיתור תורמים, ציין שמעולם לא ראה תורם ולא פגש תורם, וטען כי סומנו היה אחראי לאיתורם (ע' 251) ובהמשך קידני פאונדיישן באחריות אונה (ע' 316).

לא ניתן להתעלם מהסברי הנאשם כפי שתועדו בזכ"ד מיום 17.6.03, לפיהם אנשים תרמו כליות ולא מכרו, אלא קיבלו מענקים (א.ג. 13 חלק מת/118). מנוסח התשובה משתמע שלא מדובר בתשובה של מי שאין לו קשר לפעילות תרומת הכליות, אם כי משקל המזכר מוגבל, שכן הנאשם לא נשאל לגביו בעדותו, עורכו לא העיד, ובחקירתו ציין כי מה שכתוב זה שטויות ויתברר בביהמ"ש (ת/118 שו' 536).

כעולה מן המקובץ, המסד הראייתי שהובא, הגם שיש בו כדי לעורר חשד בדבר קשרים מעת לעת של הנאשמים לאטיאס ולאיתור התורמים, אין בו די לבסס מסקנה ברורה בדבר זהות הגורם או הגורמים שטיפלו באיתור של תורמים. מן הראיות המועטות שהובאו עולה שסמונו היה אחראי לאיתור תורמים כחלק מהמהלך הרפואי במדינות בהן ניתח, וכי המכון הלאומי להשתלות דאג להשתלות בפיליפינים. אין מענה לשאלה מי דאג לתורמים בדרא"פ ובמדינות נוספות. אשר לפעילות בישראל בהקשר זה, הרי שמבלי שאטיאס או עד אחר הקשור לעניין נשמעו, אין תשתית ראייתית מספקת לקשור בינו ובין פעילותו לאיתור תורמים לבין הנאשמים.

87. הנושא השני עניינו נשיאה בהוצאות תרומת הכליה. מעדויות המטופלים עולה כי התשלום היה עבור התהליך בכללותו, והם לא נדרשו לשאת בשום הוצאה נוספת. התהליך בכללותו כלל גם את ההיבט של איתור כליה וקצירתה על כל הכרוך בכך, לרבות הטסת התורם ליעד הניתוח, ככל שלא היה מדובר בגורם מקומי. גם הנאשם אישר את העובדה שהמטופלים שילמו על הכל כחבילה, ולא ידעו מה הוקצה לטובת מה (ע' 297). ההגנה אמנם טוענת כי המטופלים ומשפחתם העבירו כסף מזומן לגורמים שונים בחו"ל, אלא שכל העברה שבוצעה, הייתה לפי הנחיות הנאשמים, ובהתאם להוראתם, והתיאור לפיו התשלום בכללותו הועבר לנאשמת או לגורמים אחרים בהתאם להוראת הנאשמת, הוא מדויק.

הנאשם אמנם טען שלא ידוע לו מי שילם לתורמים ומי סידר את טיסותיהם ולינתם בחו"ל, אך זו לא הנאשמת (ע' 378 -

379, 296). עם זאת, בהליך האזרחי אישר הנאשם שהיו מקרים בודדים של תשלום בדיקות של תורמים על ידי הנאשמים ותשלום על בדיקות הצלבה (ת/176 - ע' 28, 42, 43). בנוסף, במסמך פירוט הוצאות בפיליפינים, שכלל הוצאות מלון, עלויות של ציפי M.M., הסעות, אוכל, פעילות, והוצאות של חמישה מטופלים, מפורטות גם הוצאות 3 כרטיסי טיסה של תורמים (א.ג. 51 לת/119). לנאשם לא היה הסבר למסמך זה והוא התכחש אליו.

הנאשם לא התמודד עם הטענה שהתשלום בכללותו כולל את השירות בכללותו ולא עם העדויות של המטופלים שנזכרו לעיל.

משכך, יש בראיות די כדי לבסס במידה הנדרשת את המסקנה שהתשלום כלל גם את עלויות התורם בכללותו, והנאשמים הם שטיפלו בתשלום בכללותו, לרבות בהקשר של העברת תשלום למרכז הרפואי גם בקשר לעלויות התורם, וכן מימון עלויות לוגיסטיות ככל שהיו כאלה.

הפעילות השוטפת - הקשר של הנאשמים עם המטופלים

88. כעולה מן הראיות שהובאו, הקשר של המטופלים ובני משפחותיהם בכל שלביו ומרכיביו של ההליך הוא עם הנאשמים וגורמים מטעמם בלבד. דומה שבסיכומי ההגנה, אין עוד מחלוקת בהקשר זה. הנאשמים הם גם היחידים שעמדו בקשר עם הגורמים המממנים: חברות הביטוח קופות החולים והעמותות.

ממכלול הראיות שהובאו, עלה שהפניה אל הנאשמים הייתה ביוזמת המטופלים, לאור מידע שקיבלו ממטופלים אחרים או מגורמים רפואיים ישראלים, ביניהם שפירא, מבלי שמטופל אחד העיד כי הופנה על ידי אף.טי. או מי מטעמה, וזאת בניגוד לטענת הנאשם כי מטופלים הופנו, בין היתר על ידי סומנז מטעם אף.טי. (ע' 250). לגבי שתי החברות הנוספות לא הועלתה כלל הטענה.

לאחר הפניה, הנאשם הוא שניהל את המו"מ עם המטופלים הפרטיים. הנאשם הוא שסיכם וסגר את מחיר ההשתלה, כשאין מדובר במחיר אחיד, כפי שהיה ניסיון לטעון, אלא במחיר משתנה מניתוח לניתוח הנתון למיקוח. הנאשם הוא שהחליט על מתן הנחה וקבע את שיעור ההנחה.

אפרימה ציין כי קיבל ביחס לכל מטופל את המחיר מהנאשם (ע' 64). רחל תיארה את ההנחות שהיה נותן הנאשם, אליהן התייחס הנאשם בשיחות עמה בזמן אמת, אם כי ציינה שמדובר היה בהנחות קטנות (ע' 223 - 224, 233). מטופלים רבים התייחסו להנחות, חלקן בסכומים לא מבוטלים, הכל בעקבות התדיינות עם הנאשם (ת/3, ת/8, ת/24, ת/36 ועוד).

הנאשם עצמו אישר שמחירי ההשתלות השתנו והפערים עמדו על עשרות אלפי דולרים (ע' 339). דומה שלא עלתה טענה ממשית שמי מהחברות הזרות קבעה את מחירו של כל ניתוח ואת שיעור ההנחה, אך ככל שהיא נטענה יש מקום להעיר שלא הוצג בדל ראיה לתמיכה בטענה זו.

89. הנאשם הוא גם הגורם שהחליט על דעת עצמו להפסיק את ההתקשרות עם משרד הבטחון, המהווה נתח משמעותי בפעילות. כך הודיע הנאשם לד"ר דולפין ממשרד הבטחון על הפסקת ההתקשרות עקב עיכוב בתשלום, ואישר שלא נועץ בעניין זה באף טי. (א.ג. 64 לת/119, ע' 369 - 370).

בסיכומי ההגנה אושרו הלכה למעשה נתונים אלה, בטענה שהייתה "זהות אינטרסים" בין הנאשמים לחברות הזרות, עד כי "הנאשמים בחרו שלא להטריח את החברות הזרות וויתרו על כל כללי הטקס, שכן לא היה צורך בבירור נוסף לפני סיום ההתקשרות". ואולם, לא זו בלבד שמדובר במסקנות שאינן מתבססות על ראיות שהובאו במסגרת ההליך, והנאשם לא טען לזהות אינטרסים, והחלטה שלא להטריח את הצד השני להתקשרות, אלא גם ובעיקר שההתנהלות האמורה מעידה על זהות אינטרסים המלמדת על זהות הגופים, זהות אינטרסים שאינה מתיישבת דווקא עם מי שפעל ללא לאות להתנתק מהחברות הזרות, כפי שנטען בסיכומי ההגנה.

90. לאחר ההתקשרות, כל הקשר האופרטיבי של המטופלים ומשפחתם היה עם הנאשמים ונציגים מטעמם, והמטופלים לא היו מודעים לקיומה של אף טי. ויתר החברות הזרות. אמנם שמה של אף טי. כצד להתקשרות הופיע, ככל הנראה, בחוזים עם המטופלים, ובקשר לחלקם נשלחה לגורמים המממנים קבלה ולעיתים גם חשבונית מהחברה הזרה, ואולם המטופלים ללא יוצא מהכלל לא היו מודעים למהותה של חברה זו ולתפקידה הנטען בהתקשרות כולה, וכולם מסרו שאף טי. ובעליה אינם מוכרים להם ומבחינתם הנאשמים הם הכתובת היחידה.

אשר לחוזה עם המטופלים, אפרימה העיד שהוא זה שהציע לנאשם להחתים את המטופלים על חוזה, ואישר את הטיוטא שהוצגה לו (ע' 55). לדבריו, את הפרטים על החברה הזרה ועל חלוקת התפקידים עם הנאשמת וכן את הסכום שנקבע עבור הניתוח, קיבל מהנאשם (ע' 63 - 64). החוזים לא הוצגו לביהמ"ש, והוצגה טיוטא בלבד (ת/62). בטיוטא נקבעה אחריות של אף טי. בקשר לתהליך, אם כי אפרימה העיד שהמטופלים הכירו רק את הנאשם (ע' 110). מעדותו עולה כי החתים מטופלים רבים, ומשתמע שמי שחתם על החוזה מהצד של אף טי. היה הוא עצמו, לדבריו בהתאם להנחיית הנאשם, אם כי לא הוצג לעיון ביהמ"ש חוזה חתום שמאפשר בדיקה של המסקנה. בהקשרם של החוזים עם המטופלים, חלק מהמטופלים ציינו שאפרימה החתים אותם על חוזה, ולא נתן להם עותק ממנו. כך או כך, אין כל אינדיקציה לכך שאף טי. הייתה מודעת לחוזים או קיבלה אותם, ולבטח אין החוזים משקפים פעילות בהתאם להנחיותיה או קשר בין המטופלים לבין אף טי.. ביחס למנטים וקוהירה, לא ברור אם הוחתמו חוזים עם מטופלים.

יוער בעניין זה כי גם הנאשם אישר שמבחינת המטופלים הוא היה הכתובת היחידה (ע' 250, 297, 298). הוא אמנם נימק זאת באחריות ומחויבות מוסרית (ע' 283), אך בד בבד אישר כי האחריות התבטאה בכך שהנאשמים היו גם הכתובת היחידה של המטופלים בכל בעיה קטנה או גדולה ואף בתיאום השתלה חוזרת והחזרת כסף, כמפורט בהמשך.

91. על פי תנאי ההתקשרות, ותנאי המימון, חלק קטן יחסית מתוך הסכום הכולל שולם לפני הניתוח מכספים פרטיים או בסיוע של עמותות, ורוב הסכום שולם לאחר הניתוח על ידי חברות ביטוח, קופות חולים, ומשרד הבטחון עבור מטופליו.

המטופלים פעלו בהתאם להוראות הנאשמים מבחינת העברת הכספים לגורמים שהנאשמים הורו להם בארץ ובחו"ל, תוך מסירת שיקים פתוחים לשליח של הנאשמת (ת/1 - ת/3, ת/8) וכן לאפרימה ובמשרדי הנאשמת (ע' 64, 37), ותוך המרת הכספים בצ'יינג' בהתאם להנחיית הנאשמים (ת/5, ת/22, ע' 296, ע' 361). חלק מהמטופלים ציינו שהתבקשו לקחת ולקחו עמם כסף מזומן אותו מסרו בחו"ל לנציגי הנאשמת או לרופא המטפל בהתאם להנחיות שקיבלו. אף אחד מהמטופלים לא תיאר שהעביר את הכסף לפליקס או לגורם מטעם א.פ.טי., או החברות הנוספות, אלא העברת הכספי הייתה לנציגי המרכז הרפואי ולמנתחים וכן לנציגים הישראלים בחו"ל.

לעניין הסכומים שהועברו מגורמים מממנים, ההוראות להמרת כספים ולהעברת כספים ליעדים שונים, ניתנו על ידי הנאשמים גם לגורמים המממנים (ע' 301). בחלק מהמקרים נדרשו המטופלים לחתום על מסמך המאשר להעביר את הכסף לנאשמת לאחר שהמחו את זכויותיהם בכספים לא.פ.טי. (ת/42 א.ג. 31-33). בהקשר זה בלבד נזכר שמה של א.פ.טי..

עד לקבלת הכספים מהגורמים המממנים, לא נדרשו המטופלים לשאת בהוצאות, ומימון הביניים, ככל שנדרש, היה באחריות הנאשמים.

92. אשר לנסיעה עצמה, המטופלים העידו שנסעו לניתוח בליווי של נציגים מטעם הנאשמת שדאגו לכל צרכיהם בעת השהות בחו"ל (ת/3, ת/58, ת/59). בהתאמה העידו שפירא (ת/96 שו' 115), אפרימה (ע' 130) וסופר (ת/122 שו' 74) על ליווי החולים מטעם הנאשמת. כמו כן נזכר שמו של ד"ר בוריס כמלווה מטעם הנאשמת, והנאשם אישר כי היה מדובר ברופא שליווה מטופלים (ע' 269). ההגנה בסיכומיה חולקת על מעמדו של שפירא כמי שליווה מטופלים מטעם הנאשמים, אלא שכפי שכבר צוין הנאשם עצמו הגדיר את תפקידו של שפירא כנציג הישראלי בחלק מהניתוחים ובנסיבות אלה אין ממש בטענות.

כל תיאומי הנסיעה, לרבות טיסה (ת/142, ת/143, ת/94), מלון, ארוחות וכיוצא בזה בוצעו על ידי הנאשמת, ללא מעורבות של אף גורם נוסף (ע' 250, ע' 296, ע' 221 - 222, ת/97). בתקופת הפעילות בפיליפינים בוצעו התיאומים על ידי ציפי תחילה, ובהמשך על ידי ציפי מול הקידיני סנטר (ע' 138 - 139, 140). הנאשם אמנם טען שבאמצעות מסוימות הייתה מעורבות בהזמנת המלון ובתשלום של סומנז, ושפליקס לפעמים שילם על מלון (ע' 297 - 298), אך גם בעניין זה אישר שלא יכול להראות השתתפות שלהם בתשלום (ע' 298). לא נטען ששלמה לוזון ואנטוניה שילמו את ההוצאות בתקופה המאוחרת, ואף אם היה נטען אין לכך כל הוכחה.

את הניתוח ביצע צוות רפואי מקומי, אך חלק מהחולים לוו על ידי שפירא שנכח בעת הניתוח, לפניו ואחריו או רופא ישראלי אחר.

עם שובם של המטופלים לישראל, הם לוו על ידי הצוות מטעם הנאשמת שדאג לסידורי אשפוז במידת הצורך.

94. מן המתואר לעיל עולה כי כל הפעילות כולה בישראל ובחו"ל נוהלה, תואמה ופוקחה על ידי הנאשמים.

החשבוניות שנמסרו למטופלים

בתקופת אף.טי.

95. בהיות אף.טי. הקפריסאית על פי המוצהר בעלת ההכנסות מפעילות השתלת הכליות, אמורה אף.טי. להוציא חשבוניות למטופלים בגין תשלומים שהעבירו אליה. מעדויותיהם של רוב המטופלים ובני משפחתם, עולה כי רק חלק מהם קיבלו חשבונית, וכי רובם לא עמדו על קבלת חשבונית עקב יחסי האמון עם הנאשם ופנו בעניין זה רק בעקבות דרישה מהגורמים המממנים.

בהקשרן של חשבוניות של אף.טי. שנמסרו למטופלים, חשבוניות כאלה יכולה הייתה אף.טי. להוציא רק לאחר הקמתה ביוני 2001. בנסיבות אלה, לא ניתן כל הסבר לחשבוניות מקוריות וחתומות בחותמת של אף.טי., שתאריכיהן: 22.1.01, 19.3.01 (חלק מת/168), תאריכים בהם אף.טי. לא הייתה קיימת.

בנוסף, לא ניתן הסבר לכך שהתקבלו אצל מטופלים מסמכים חתומים על ידי אף.טי. ג'רזי (ת/138, ת/51 א.ג.2, ת/53 א.ג.9).

כמו כן, לא ניתן הסבר כיצד חלק מהמטופלים קיבלו מסמכים מפיוצ'רטריו דבלין (ת/20, נ/14, ת/43 א.ג.29, ת/51 א.ג.1, א.ג.3).

כל המסמכים הללו אינם מתיישבים עם ההסכם עם אף.טי..

96. לביהמ"ש הוצגו חשבוניות אחדות מקוריות של אף.טי. שהוצאו למטופלים (ת/168), חלקן מתאריכים מוקדמים, כפי שצוין לעיל, ויתרתן מתאריכים שלאחר הקמת החברה.

החשבוניות המקוריות הוצגו לרחל בחקירתה, והיא הבהירה כי הן לא הגיעו מחו"ל בדואר, אלא הנאשם היה מביא אותן. רחל אישרה שבחקירה אמרה שהיה מביא אותן מהבית, וטענה שלמעשה כוונתה הייתה שראתה אותן אצלו בתיק (ע' 229). רחל הוסיפה שיתכן שראתה ערימת חשבוניות לא מחוררות בשולחן של הנאשם כשהן לא מקופלות (ע' 229). בחקירה נגדית היא ציינה שלא ידוע לה אם הנאשם הביא את החשבוניות איתו מקפריסין, אם כי אישרה שהנאשם הרבה לטוס לקפריסין. רחל הבהירה שלא ראתה תבנית של פורמט החשבוניות במחשבי הנאשמת, ולא נתקלה בחותמת ואין לה מושג מנין החשבוניות (ע' 236). גם אירית ציינה שהנאשם בעצמו דאג לקבל חשבוניות מאף.טי. (ע' 148).

אל מול עדויות אלה, המצביעות לכאורה על הקשר של הנאשם לחשבוניות המקוריות, מסר סופר גרסא שונה לחלוטין. סופר התייחס לקבלת חשבונית של אף.טי. על ידי המטופלים מסומנז. אותו עד, שלא זכר כלל מעורבות של אף.טי. בפעילות ההשתלות, תיאר בעדותו, בחיות ובפירוט, את מסירת החשבוניות של אף.טי. על ידי סומנז למטופלים בטורקיה בעת העברת הכסף, וזיהה לדבריו את פורמט החשבונית ואת הלוגו (נ/14). כשעומת עם העובדה שמדובר בפיוצ'רטריו

דבלין ולא באף.טי., לא ידע כיצד להגיב (ע' 410). הוא הוסיף וציין כי החשבוניות הללו גם הגיעו בדואר לאחר שנשלחו על ידי סומנז, וכי ראה את המזכירות מוציאות את החשבוניות מהדואר, ואף מוסרות לנאשם לבקשתו חשבוניות של מטופלים (ע' 410). סופר התקשה ליישב בין גרסתו המפורטת בהקשר זה לבין המתואר על ידי העובדות בנאשמת, ובחר בתשובה: "אין תגובה".

ההגנה, שברור לה שהמתואר בהקשר זה לא היה ולא נברא, מבקשת לפרש את דבריו של סופר, וטוענת שאין מדובר בזכרון אלא במיטב הזכרון, שאינו אלא הנחה והסקת מסקנות, אלא שסופר תיאר סיטואציה שבה היה כביכול עד ראיה, ודבריו לא נשמעו כהסקת מסקנה או העלאת השערה. גם תיאור זה של סופר, שאין בו ממש, משליך על מידת האמון האפסית הכללית שאני נותנת בעדותו.

חשבוניות בתקופת מנטיס

97. לביהמ"ש הוצגו חשבוניות מטעם מנטיס למטופלים (ת/49 - א.ג. 32, ת/56 א.ג. 3), ובין היתר חשבונית לאילן חלפון מיום 15.3.03 (נ/4). היות שההסכם שהוצג בין מנטיס לבין הנאשמת נחתם רק יומיים לאחר מכן, לא ברורה מהות החשבונית ולא ניתן לכך הסבר.

חשבוניות בתקופת קוהירה

98. לא הוצגו חשבוניות שהוציאה קוהירה.

למען שלמות התמונה יוער כי יש בתיק חשבוניות של קידני סנטר, אלא שאין מדובר בחברה הזרה שעמה התקשר כביכול המטופל, ודווקא העובדה שהוצאו חשבוניות על סכומים נכבדים, אף על מלוא הסכום, יכולה לתמוך בטענות המאשימה ביחס לתפקידה של קידני סנטר ומעמדו של הנאשם בה.

כעולה מן המקובץ, יש בראיות כדי להצביע על מעורבות ושליטה של הנאשם בחשבוניות שניתנו למטופלים, כביכול מטעם החברות הזרות.

הפעילות השוטפת-העדר מסמכים ותכתובות בין הנאשמים לחברות הזרות

99. כפי שכבר נאמר לעיל, ולא פעם אחת, במהלך שנות הפעילות הרבות, בעת שלפי הנטען היו שלוש חברות זרות בעלות הבית של הפעילות, לא הוצגו לביהמ"ש שום תכתובות מהחברות הזרות או מבעלי השליטה ומקבלי ההחלטות הנטענים אל הנאשמים. אין גם מכתבים של החברות הזרות (זולת המכתבים שכתבו הנאשם ואפרימה בהנחייתו שאינם מכתבים של החברות הזרות), שנכתבו לצדדים שלישיים, דוגמת מרכזים רפואיים ועוד. לו היו בנמצא התכתובות כאלה יש להניח שהנאשמת כנציגה הייתה מכותבת בהם, כך שלא היה אמור להיות כל קושי להציגן.

כמו כן, החברות הזרות לא עדכנו את הנאשמים ולו פעם אחת, ביחס למרכזים רפואיים ורופאים מנתחים עמם נכרתו הסכמי שיתוף פעולה חדשים, ולא הודיעו להם על סיום שיתוף הפעולה עם מרכזים רפואיים מסוימים (דוגמת טורקיה). לא ניתנו לנאשמים בשום מקרה הנחיות קונקרטיות בקשר למקומות בהם יבוצעו השתלות, תורמים שאותרו, תאריכי ניתוח, עלויות שיש לחייב בהן את המטופלים, סכומים שיש לגבות מהמטופלים, הנחות שניתנו, וסכומים שהחברות הזרות מורות להעביר לספקים ונותני שירותים.

גם הנאשמים כנציגים לא עדכנו לגבי פעילותם, לא דיווחו על מיזמים והתקשרויות פוטנציאליות, לא ביקשו אישור לקדם הצעה עסקית, ולא דיווחו על ההכנסות וההוצאות. מדובר בהתכתבויות, שמתבקש ואף מתחייב שיתקיימו בקשר עסקי אמיתי בין בעל הזכויות בפעילות לבין נציגו.

100. המכתב היחיד שלכאורה כתב הנאשם, מכתב שהוצג רק בשלב עדותו של הנאשם, לא נתפס בזמן החקירה, ולא הוצג על ידי הנאשם לחוקרים, הוא מסמך מקור מהנאשם לפליקס מיום 14.3.03, שאין אינדיקציה מהמכתב עצמו כי נשלח בפקס או כי הגיע למאן שהוא והנאשם אישר שאין לו דרך להוכיח שנשלח. במכתב פונה הנאשם לפליקס ומלין על יחסו ועל ליקויים בשירות שניתן למטופלים, ומבקש לפעול להורדת עלויות בקשר להשתלות. לא ניתן הסבר היכן היה המסמך, ואם היה במשרד כיצד לא נתפס בעת החיפוש והתפיסה. המכתב לא ממוען לאף.טי. אלא לפליקס באופן אישי, ולא ניתן ללמוד ממנו על קשר של אף.טי. לפליקס או לאמור במכתב. יוקדם ויוער כי המכתב נכתב לכאורה ביום ו', שלושה ימים בלבד לפני החתימה על הסכם מנטיס והנאשמת, לפי הנטען בקפריסין ביום 17.3.03, בנוכחות פליקס, והעובדה שהחברות הזרות לא נזכרות ואף לא השינוי הצפוי, וגם לא המפגש הסמוך בקפריסין, אלא דווקא הנאשם מבקש מפליקס להגיע לישראל כדי לסגור עניינים, תמוהה.

101. כשעומת הנאשם עם חוסר ההיתכנות של הטענה להתקשרות אמיתית שאינה מלווה במסמכי עבודה, מסר הנאשם מספר תשובות שונות, כדלקמן.

בעדותו בהליך האזרחי, טען הנאשם שכל ההתכתבויות מצויות בחומר שנתפס ויש מסמכים. כשעומת עם הטענה שלא נמצאו מסמכים השיב, שאין לו מסמכים ופרוטוקולים של דיונים, אלא ההתדיינות היו בעל פה (ע' 24, 30), ואישר שאין לו אפשרות להציג תכתובות נוספות מלבד המכתב (נ/12) ששלח לדבריו לפליקס (ע' 36). בכל הנוגע לחשבוניות ולמסמכים שהגיעו לפי הנטען מחו"ל, טען הנאשם בעדותו בהליך האזרחי, שאחת לחודש - חודשיים התקבלו מהחברות הזרות חשבוניות לחלוקה למטופלים שנשלחו בדואר או נמסרו בפגישות עם נציגי החברות שבשמותיהם לא נקב (ע' 37, 58).

בעדותו בפניי, הנאשם ציין תחילה כי יש הרבה חומר המלמד על מגעים, אלא שהוא תפוס בהליך אחר, והוגשה בקשה מטעמו לאפשר לו לעיין באותם חומרים תפוסים ולהוציא את המסמכים הרלבנטיים (ע' 281). הנאשם התקשה להבהיר כיצד אותם מסמכים לא נתפסו ולא נתגלו בחיפוש ותפיסה בשנת 2007 (ע' 374). עד סיום הבאת הראיות לא הוצגו אותם חומרים. לאחר מכן, הנאשם טען כי עמד במגעים עם נציגי החברות הזרות, אלא שאין לו שום מסמך להציג זולת מכתבו מ-2003 שנשלח לטענתו לפליקס (ע' 281 - 283). הנאשם טען כי כל הזמן התקיימו פגישות, הועברו ניירות ודוחות כספיים (ע' 372), אך לא הציג דבר. הנאשם התקשה מאד להשיב מדוע לא נמצאו תכתובות המלמדות על

ההתנהלות השוטפת, וטען שהיו תכתובות, וזה שלא נמצאו תכתובות לא אומר שאין, אם כי הודה כי כל התכתובות היו אמורות להמציא בחומר שנתפס (ע' 373 - 374). הנאשם גם הוסיף כי העביר את המסמכים לחברות הזרות במסירה אישית בזמן מפגשים בקפריסין או בטורקיה או באמצעות נציגים שהיו בארץ. הוא לא שלל את האפשרות של העברה בפקס או בדואר, ובאותה נשימה ציין כי לא טען שעובדיו העבירו את המסמכים בדרך זו, וכי לא זכור לו איך הוא העביר מסמכים (ע' 307). הנאשם הוסיף שיתכן שאפרימה או ציפי העבירו את המסמכים ויתכן אף שנתנו אותם לחולים במעטפות (ע' 308).

102. אפרימה וציפי לא אישרו העברת מסמכים ולא ידעו על כל תכתובות מן הסוג המתואר ובכלל.

אירית, מנהלת הכספים, ציינה שלא ראתה ניירות של החברה הזרה, ולא ראתה ניירות שמתעדים פגישות, אם כי שמעה מהנאשם שהוא נפגש עם נציגי החברות הזרות בחו"ל ובישראל (ע' 150, 153). היא ציינה כי לא ראתה שהנאשמת שלחה חשבוניות של הוצאות לחברות הזרות (ע' 148).

רחל המזכירה אף היא לא ראתה ניירות של החברות הזרות ולא עמדה בקשר עם נציגיהן (ע' 228).

כמו כן אין לאף אחת מהחברות הזרות משרד, מזכירה ועובדים, כפי שמצופה מעסק אמיתי ופעיל, וברור שהכתובות של חברת אוקספורד בקפריסין ושל משרדו של פוטיס, אינה תחליף למשרד אמיתי, וממשרד זה לא נוהלה פעילות עיסוקית שוטפת של החברות הזרות.

ואחרון, בהתאם להסכם עם אף.טי. נדרשה הנאשמת להגיש בסוף כל שנה הצהרה על ההכנסות וההוצאות לחברה. לא הוצגה לביהמ"ש שום הצהרה שנשלחה לאף.טי. באף שנה. כמו כן צוין בהסכם כי אף.טי. תישא בהוצאות הקשורות בפעילות שהנאשמת תשלם עבורן. ניתן היה לצפות שאף.טי. תעודכן באופן רציף או מעת לעת, אלא שלא הוצג אף מסמך מטעם הנאשמת.

העדרם של המסמכים מוביל למסקנה לפיה מערכת היחסים המוצגת של חברות זרות בעלות השליטה בפעילות ונציגה שפועלת למען, היא בדויה ואין בה ממש, ומצביע על הנאשמים כמי שהיו המוציאים והמביאים בפעילות לא מכוח הסמכתם על ידי החברות הזרות אלא כבעלי העניין ממש.

החריג - מסמכים שנדרשו לצורך הדיווחים החשבונאיים

103. הגם שלא קיימת כל התכתבות שוטפת כאמור, הוצגו מספר בודד של מסמכים שהועברו לכאורה מהחברות הזרות לנאשמת והפוך. המכנה המשותף למסמכים אלה הוא שהם הוכנו בעקבות דרישה מצד רה"ח. בהתאם לעדותה של רויטל ולמסמכים נלווים נערכו ישיבות לקראת הכנת דוחות כספיים ובהם הועלו שאלות ונדרשו הבהרות (ת/98 שו' 137). בתום אותן ישיבות התחייב הנאשם להמציא מסמכים בקשר לנתונים כספיים בעיקר, ואלה אכן הומצאו (ת/104 - 107).

שכרה של הנאשמת

104. לבית המשפט הוגשו צילומים של נספחים להסכם עם אף.טי. מיום 4.11.01 ומיום 5.12.02, המעדכנים לכאורה את שנקבע בהסכם ביחס לשכרה של הנאשמת לשנים 2001 - 2002 (ת/101).

מדוע לכאורה? המסמכים אינם נושאים לוגו של אף.טי., או של החברות המופיעות בהסכם עם אף.טי. או של כל חברה שהיא. הם נחתמו בחתימה מודפסת של **FUTURE TRADE LIMITED**, שם שונה משמות החברות בהסכם עם אף.טי., ועל המסמכים מוטבעת חותמת של אף.טי. ג'רזי, שאינה קשורה להסכם, לא הייתה לה פעילות, והחותמת שלה, כזכור, הוזמנה על ידי אפרימה והייתה ברשות הנאשמים ואפרימה. הנאשם אמנם הכחיש קשר לאף.טי. ג'רזי אך לא היה לו הסבר לנספחים האמורים (ע' 359).

כעולה מן המקובץ, הנספחים שהוצגו אינם יכולים להיות נספחים להסכם עם אף.טי., וניכרת בהם טביעת אצבע ישראלית, לכל הפחות בהטבעת החותמת של אף.טי. ג'רזי.

לבית המשפט הוגשו החשבוניות שהוציאה הנאשמת באיחור בגין השכר שקיבלה לשנים 2001 - 2002. החשבוניות מוענו לחברת אף.טי. ג'רזי (ת/160), חברה עמה אין לנאשמת שום התקשרות, ומשהוטחו נתונים אלה בנאשם, הוא לא היה מסוגל לספק הסבר (ע' 359 - 360).

לא ניתן גם כל הסבר למהלך של עדכון השכר, ואף לא לפיצול השכר למספר חשבוניות או לאי התאמה בסכומים.

אשר למנטיס, לביהמ"ש הוצגו 2 חשבוניות של הנאשמת למנטיס מימים 8.6.06 ו- 3.7.06 בגין העמלה לשנת 2004, שהנאשמת זכאית לה לפי ההסכם עם מנטיס. אלא שבמועדים האמורים הייתה מנטיס חברה מחוקה במשך חודשים ארוכים מיום 2.9.05, כך שלא ברור למי הופנו החשבוניות האמורות (חלק מת/107). לא ניתן הסבר לפיצול בין החשבוניות שהוצאו בפער זמן זו מזו ובמרחק של כשנה וחצי ממועד הזכאות לשכר לפי ההסכם.

לביהמ"ש הוצגו 2 חשבוניות של הנאשמת לקוהירה מימים 20.12.06 בגין העמלה לשנת 2005, שסכומן הכולל 400,000 דולר (חלק מת/107). בהעדר הסכם לא ניתן להתייחס לחשבוניות.

הנפקת אישורי יתרות

105. ביום 3.7.03 הוציאה **FUTURE TRADE LTD**, המופיעה כצד בהסכם אך אינה אף.טי. הקפריסאית, אישור יתרה לשנת 2001. מסמך זה אינו נושא כל לוגו שהוא, והוא נחתם בחותמת של אף.טי. ג'רזי (ת/156), ואני מפנה להערות לעיל. אישור נוסף באותו נוסח לשנת 2002 נחתם על ידי FUTURE TRADE LTD ללא חותמת ביום 18.8.03 (ת/157).

יצוין כי אישורי היתרות הוצאו באיחור ניכר של חודשים מתום השנה הרלבנטית ואף מעבר לכך, בסמיכות זמנים זה לזה, ונמסרו למשרד רו"ח רק לאחר שהייתה פניה אל הנאשם ודרישה ממנו להמציא מסמכים חסרים ואת האישורים האמורים (ת/98 שו' 135, ע' 145). משנשאל הנאשם לגבי קשר שלו לעריכת המסמכים, הכחיש את הקשר, אך אישר את העיתוי המאוחר ולא היה לו הסבר לסמיכות הזמנים (ע' 360). בנוסף, אישורים אלה הוצאו בשלב שבו לפי המסמכים פסקה אף.טי. הקפריסאית לפעול, ואם לפי הנתען ההתקשרות היא עם אף.טי., הרי שהעיתוי לא מסתדר.

התנהלות דומה בכל הנוגע להנפקת אישורי היתרה גם במנטיס ובקוהירה (ת/98 שו' 74).

ביום 29.5.07 הנפיקה קוהירה אישור יתרה לשנת 2005 (ת/109).

106. רחל תיארה מסמכי "באלאנס" של אף.טי. ומנטיס שהתבקשה להדפיס. לדבריה, החזירה את המסמכים המודפסים לאירית והם הועברו למשרד רו"ח רביד (ע' 228, 236). עדותה זו של רחל עשויה להצביע על הכנת ניירות של החברות הזרות במשרדי הנאשמת והעברתם למשרד רו"ח לאחר שהתבקש הנאשם לדאוג למסמכים ולהבהרות. אירית לא נחקרה בעניין זה, ואף הנאשם לא עומת עם נתון זה באופן קונקרטי, ומשכך יש למתואר משקל, אם כי לא מלא.

כעולה מן המקובץ, העדרם של המסמכים שפורטו, לצד יתר הנסיבות שצוינו, מלמדים בבירור על התנהלות שאינה יכולה לבטא התקשרות אמיתית.

הפעילות השוטפת - השליטה של הנאשמים בכספי הפעילות

107. השליטה של הנאשמים בכספי הפעילות הייתה כמעט מוחלטת, ובאה לידי ביטוי בהיבטים רבים.

ראשית, המטופלים וגורמי המימון פעלו בהתאם להוראות הנאשמים מבחינת העברת הכספים (ת/153, ע' 315).

שנית, הנאשמת הייתה אחראית לחלוקת הכספים והעבירה תשלומים למרכזים הרפואיים (ת/159, ת/169, ת/170, ע' 295), וליתר הגורמים הלוגיסטיים שהיו זכאים לתשלום (ע' 279, 294, 296). רחל המזכירה אישרה שבתקופת הפעילות בפיליפינים, היא ניתבה כספים להוצאות לוגיסטיות לקידני סנטר, וכן העבירה ישירות כספים לביה"ח של אונה (ע' 235). הנאשם אמנם טען שחלק מהתשלומים שולמו גם על ידי החברות הזרות (ע' 294), אך לא היה לנאשם כל מסמך המלמד על תשלום או הוראת העברת כספים שמקורה בחברות הזרות (ע' 298).

108. לכך יש להוסיף את העובדה שכספים שהתקבלו אצל הנאשמת הופקדו בחשבונה, ללא הפרדה ביניהם לבין כספים אחרים, ולא בחשבון נאמנות נפרד, כפי שמצופה ממי שהוא נציג, ושימשו לכל מטרה שהנאשמת נזקקה לה (ע' 333, ע' 149). עצם התניה המאפשרת לנאשמת להחזיק ברשותה ללא מגבלות סכום של מיליון דולר בהסכם עם אף.טי., סכום המהווה נתח משמעותי מאד מהמחזור, מצביעה על שליטה של הנאשמת בכספים.

בהקשר זה יצוין כי הנאשם הודה שהיו תקופות שהוחזק סכום העולה על מיליון דולר, בהתאם להחלטתו, וללא קבלת אישור של החברה הזרה (ת/176 - ע' 32).

זאת ועוד, הנאשמים נשאו בעלויות מימון הביניים של הפעילות והוצאות כספיות נוספות הקשורות בתהליך. הנאשם אמנם טען שמי שמימן את העלויות עד לקבלת מלוא התשלומים מהגורמים המממנים לאחר השלמת הניתוח היו החברות הזרות ופליקס, אלא שנאלץ להודות באותה נשימה שאין לו שום ראיה לאישוש טענה זו (ע' 277). יתרה מכך מתיאורו של הנאשם עולה בבירור שהנשיאה בעלויות המימון הייתה מוטלת על כתפיהם, והוא התייחס בעדותו להפסדים אישיים שלהם, למצוקה תזרימית ולצורך להביא כסף מהבית (ע' 280). הנאשם התייחס מפורשות למשבר כספי בתקופת הפעילות הנטענת עם אף.טי. ב - 2002 (ע' 284), בצינו בלקונויות ש"ברחו לו", מבלי שהבהיר מי ברח, וממה. הנאשם התייחס למשבר נוסף בשנת 2007, בו הוא הפסיד כהצהרתו 2 מיליון דולר (ע' 285). ציפי אף היא תיארה מגבלות כספיות וניסיונות מצידה לקבל אורכות בתשלומים בגלל המצב (ע' 138 - 139). הנאשם ציין שלא היה לו אל מי לפנות, הגם שלדבריו ניסה (ע' 280). הנאשם אישר כי אין לו אפשרות להראות פניה בכתב לקוהירה ובעלי השליטה בקוהירה (ע' 281). כשנשאל על האפשרות לפנות לקוהירה, השיב בספונטניות תשובה שדומה שמבהירה את התמונה כולה (ע' 284):

"מי החברה הזרה בשנת 2007? אנטולנה? פליקס לוזון? מי עמד מאחורי הזאת? ... אותה אנטולנה ואותו שלמה לוזון הם עמדו אחרי החברה. מאיפה הם יכסו?"

לא זו אף זו, הנאשמים הם שנשאו בעלויות של השתלות חוזרות ובעלויות החזרת כספים להשתלות שלא הצליחו (ע' 283, 285, 365). הנאשם אמנם טען שלשם כך הוחזקו מיליון דולר, אלא שלא נזכרת בהסכמים הוראה לפיה החברות הזרות נושאות בעלויות של השתלות חוזרות או מחזירות כספים בגין השתלות שנכשלו מאותם כספי הוצאות ובכלל.

כל אחד מהנתונים הללו מצביע על השליטה המוחלטת של הנאשמים בכספי הפעילות.

הפעילות השוטפת - העדר העברות כספים בין הנאשמים לחברות הזרות

109. לא הוצגו ראיות בדבר קיומו של חשבון בנק למי מן החברות הזרות. לא קיימים מסמכי העברה בנקאית בין הנאשמת לבין החברות הזרות ולהיפך (ע' 150, 151). לא קיימות ראיות ממשיכות להעברת כספים שלא דרך הבנק בין הנאשמת לבין החברות הזרות ולהיפך.

לא קיימים מסמכי התחשבות כספית קבועה או מעת לעת בין הנאשמת לחברות הזרות, והמסמכים המעטים שקיימים הוכנו רק לאחר דרישה מטעם ר"ח (ע' 145).

אין גם כרסות או מסמכי הנהח"ש אחרים או תיעוד אחר שנשלח מהחברות הזרות, המלמד על הוצאת כספים עבור

פעילות ההשתלות וקבלת כספים מהנאשמת במסגרת היותה של הנאשמת נציגה, למרות שרויטל ציינה כי הייתה מצפה לקבל מסמכים כאלה, והבהירה כי הפעילות החשבונאית הייתה בלתי תקינה (ת/98 שו' 74, 132).

110. זאת ועוד, גם כשנוצרו לכאורה הכנסות לחברות הזרות במיליוני שקלים בתום שנת פעילות, וברישומי הנהח"ש עמדו לזכותה של א.פ.טי. לדוגמא כמעט מיליון דולר (ת/157), אין כל ביטוי לדרישת הכספים מצד א.פ.טי..

אירית מנהלת הכספים העידה שלא היו העברות כספים לחברות הזרות ולא הייתה דרישת כספים מצידן (ע' 146 - 147). היות שלטענת הנאשם החברות הזרות הן גופים עסקיים שיש להן הסכם עם הנאשמת שאינה אלא נציגתה, הרי שהן היו אמורות לדרוש את הכספים ולא להותירם בידי הנאשמת.

כל הנתונים הללו אינם מתקבלים על הדעת בהתקשרות אמיתית ומוכיחים בבירור את שליטת הנאשמת בפעילות ובתקבולים מהפעילות, והעדר תפקיד וממשות לחברות הזרות.

111. בעדותו בהליך האזרחי, טען הנאשם מצד אחד שהכספים הועברו לחברות הזרות באמצעות העברות בנקאיות, וכן במסירת מזומן לפליקס ולשלמה לוזון, כשהתחשבות הייתה תלויה בקצב הפגישות לעיתים פעם בחצי שנה לעיתים פעם בשנתיים, והמטופלים עצמם שמסרו כספים לנציג א.פ.טי. (ת/176 - ע' 26, 79). מצד שני, השתמע מדבריו כי היות שהיה זכאי להחזיק מיליון דולר, לא היה צורך בהתחשבות שוטפת ולא בוצעה התחשבות כזו (ת/176-ע' 80).

בהליך הפלילי, הנאשם אישר כי לא היו הוראות העברה של כספים מהנאשמת לחברות הזרות (ע' 296), ותשובה זו מתיישבת עם העובדה שלא הוצגו כלל חשבוניות של החברות. לעניין העברות כספים לשלמה לוזון, הנאשם חזר על הטענה, וטען גם להעברות כספים לאנטוניה מבלי שהסביר כיצד הדבר בוצע (ע' 367 - 368).

אשר לטענה ששלמה לוזון היה מקבל מהנאשם שיקים עבור קוהירה, הנאשם אמנם הפנה בעניין זה לכרטסות הנהח"ש, אלא שתשובתו היא כללית, מבלי שהפנה שאלה בנדון לאירית או רויטל ומבלי שהציג את הכרטסת הרלבנטית (ע' 280). מתשובתו של ר"ח בן יונתן הובהר כי הרישום בכרטסת הוא של חובות של שלמה לוזון באופן אישי לנאשמת, ואין מדובר בכרטסת של קוהירה. ר"ח בן יונתן אמנם ניסה ליצור זיקה בין הרישומים להעברות לחברות הזרות, אלא שמדובר היה בהשערות בלבד, שאינן תואמות את אופי הכרטסת ואופי החיוב (26.3.15 ע' 384). גם הטענה להעברת כספים לאנטוניה היא סתמית, לא נמסרו ביחס אליה שום פרטים ולו ראשוניים ולא הוצגה תשתית ראיתית.

112. בהתייחס לטענה שהמטופלים ובני משפחתם העבירו כספים לנציג א.פ.טי., ניתוחי ההשתלה בוצעו בעיקר בטורקיה, דרא"פ והפיליפינים. מבין הנציגים הנטענים של א.פ.טי. בשלב הראשון, היה לאותם מטופלים מפגש עם סומנז אם הניתוח היה בטורקיה, ובחלק מהמקרים עם שפירא, אך איש מהם לא תיאר מפגש עם פליקס או עם פוטיס. ביחס לשפירא, אין בדל ראיה להעברת כספים לשפירא על ידי מטופלים. אשר לסומנז, המטופלים שהתייחסו להעברת הכסף לסומנז, נקבו בסכומים המתיישבים בגובהם פחות או יותר עם הסכום שביקש סומנז

בתחילת הדרך, כ - \$40,000. גם הנאשם לא טען שסומנו קיבל את כל הסכום ששילם המטופל (ע' 279). משכך, מתבקשת המסקנה שככל שהועבר תשלום לסומנו על ידי המטופלים ובני משפחותיהם, מדובר היה בהעברת חלקו של סומנו עבור הפעולות הרפואיות הישירות והנלוות שלו ושל המרכז הרפואי בו בוצע הניתוח. לאחר מכן בוצעו הניתוחים בפיליפינים, ושם לבטח לא היה למטופלים מפגש עם פליקס, שלמה לוזון ואנטוניה. אשר להעברות כספים לאונה, האחרון אינו גורם מטעם מנטיס וקוהירה, והעברת הכספים אליו או לקידני סנטר או קידני פאונדיישן, אינה מהווה כמובן העברה לחברות הזרות.

ובאשר לסכום שהוחזק בידי הנאשמת מכוח ההסכם, הגם שלכאורה מדובר בכספים ששייכים לאף.טי. ובהמשך לחברות הזרות, והגם שנרשם כי הסכום נועד לכיסוי הוצאות, בפועל הודה הנאשם כי נעשה שימוש בכסף במידת הצורך לצרכי הנאשמת, וכי היו פרקי זמן בהם הסכום שהוחזק עלה אף על מיליון דולר בהתאם להחלטתו (ע' 333). לא נטען על ידי הנאשם כי מי מן הנתונים הללו הובא לידיעת החברות הזרות וקיבל את אישורן.

113. גם המהלך של מחילת החוב מצד אף.טי. בשלהי 2004 אחרי פטירת פליקס, כפי שהודיע עליו הנאשם לרויטל, ר"ח (ע' 147, ת/102, ת/98 שו' 78 ואילך), מעורר יותר תהיות מתשובות. אמנם, מדובר במהלך שבו הנאשמת מדווחת על סכומים נוספים לא מבוטלים כעל הכנסתה, וזאת בניגוד לאינטרס שלה, עם זאת, יש במחילת החוב, שאינה נסמכת על אף מסמך מטעם צד ג', אלא בהודעה חד צדדית בעל פה של הנאשם, כדי להצביע על החירות של הנאשמים בקבלת ההחלטות ובביצוע הפעולות. יצוין כי ההחלטה התקבלה בעת שאף.טי. כבר לא הייתה קיימת, נתון נוסף המצביע על חד הצדדיות במהלך ועל חוסר הממשות שבו. כמו כן העובדה שהחוב לא הומחה כלפי מנטיס, החברה שקיבלה על עצמה לייצג את אף.טי., אף היא תמוהה. לא ברור מה לפטירת אחד מבעלי השליטה בחברה אמיתית ולמחילת חוב, ולא ברור גם מדוע חליפיו הנטענים של פליקס המנוח באותה חברה לא דרשו את הכספים או למצער שלמה לוזון לא קיזז את חובו לנאשמת מסכום זה. גם ההסברים המשתנים שמסר הנאשם למחילת החוב, בין בשל פטירת פליקס והעדרו של גורם שיתבע את הכספים, ובין בשל חוב נטען של פליקס כלפי הנאשם בגין תיווך במפגש פסגה פוליטי בינ"ל (ע' 350 - 351), ובין בטענה שמחילת החוב מבטאת הכרה עקיפה בסכומים שלא ניתן היה להוציא בהקשרם חשבונית ואינם קשורים לנושא ההשתלות (ת/176 ע' 45 - 46), הם הסברים תמוהים, שכן כל הסבר משקף טעמים שונים לחלוטין, שאינם יכולים להתקיים זה לצד זה, בעוד שבמציאות, אם אכן ההתנהלות שיקפה מציאות, יכול היה להיות הסבר אחד בלבד.

114. סיכומי של דבר, לבד מן הרישומים בכרססת של הנאשמת, אין התחשבות בין הצדדים להסכם במשך כל השנים, נתון שאינו מתקבל על הדעת בהתקשרות עסקית אמיתית. הנאשמת ניהלה אצלה את כל הפעילות הכספית הכרוכה בפעילות ההשתלות, כשכל הכספים שלא שולמו כהוצאות נותרו בידיה כרווחי הפעילות (להבדיל מההכנסות מהפעילות).

התנהלות זו מצביעה על הבדיה שבהתקשרות הנטענת ועל שליטת הנאשמים בפעילות.

הפעילות השוטפת - השליטה של הנאשמת בקביעת אופי התקבולים מהלקוחות

115. כפי שצוין בכתב האישום ובפתיח של הכרעת הדין, המטופלים נחלקו למטופלים פרטיים ולמטופלי משרד הבטחון. ההגנה אינה חולקת על כך שבשנים 1999 - 2000 הכספים שהתקבלו ממשרד הבטחון בגין המטופלים בסכום כולל של כ- 7.5 מיליון ₪, נרשמו כהכנסה בספריה ובדוחותיה של הנאשמת. הנאשם אמנם הבהיר כי פעל לרישום הכספים בדרך זו לאור דרישת משרד הבטחון, ואולם המציאות שנבעה מכך היא שהנאשמת הצהירה על התקבולים מהפעילות כהכנסותיה, ולנאשם אין הסבר מניח את הדעת מעבר לעצם הדרישה שנדרש, לנכונותו להצהיר על הכספים כהכנסותיו, בעוד שלדבריו כלל אין מדובר בהכנסות שלו אלא בהיותו צינור במעמד של נציג. התנהלות זו מצביעה על שליטתו של הנאשם בכספים, באופן בו הוא עצמו החליט לרשום אותם כהכנסות, מבלי שיש תיעוד כלשהו או ראייה לכך שהחברות הזרות היו מודעות למהלך או מי מטעמן נתן אישור לנהוג כך.

יתר הכספים שהתקבלו, נכנסו לחשבון הבנק או לא נכנסו, ונרשמו בהתאם בהנהלת החשבונות או לא נרשמו, על סמך הנחיות של הנאשם, שהיו בהן שרירותיות ולא התנהגות שיטתית ועקבית.

חלק מסכומים אלה הוצג כשכר - עמלה והחלק האחר לא קיבל כל ביטוי.

הטענה שפעילות הנאשמים היא מכוח נציגות של החברות הזרות - סיכום

116. על יסוד מכלול הראיות, שוכנעתי מעבר לספק סביר שמדובר בחברות זרות, שזולת עצם רישומן ועובדת קיומן המשפטי, לא היו החברות בעלות תפקיד ונגיעה אמיתיים בפעילות השתלת הכליות.

לעניין שליטתו של הנאשם בחברות הזרות, המארג הראיתי מוכיח מעבר לספק סביר את שליטתו של הנאשם בפעילות כולה לרבות בחברות הזרות, בין מכוח תפקיד פורמאלי באותן חברות ובין ללא מעמד פורמאלי, ומצביע על עשיית שימוש על ידי הנאשם בחברות הזרות לשם הצגתן במרמה כצד אמיתי להתקשרות.

סקירת הראיות מלמדת באופן ברור וחד משמעי על דלותן, שמא יאמר העדרן של ראיות המצביעות על מערכת יחסים בין הנאשמים לחברות הזרות, בחוסר התאמה מובהק למצג בדבר התקשרות עסקית פעילה ומתמשכת עם החברות הזרות ועם בעלי השליטה בה. תמונת העדויות והמסמכים שנשמעו, ולא פחות חשוב מכך הראיות והמסמכים הנעדרים שמצופה היה שיהיו קיימים, מובילה למסקנה מתחייבת, לפיה **ההתקשרות המוצגת אינה משקפת התקשרות אמיתית ואף לא מציאות עסקית הסכמית בין שני צדדים אמיתיים ועצמאים.**

כפי שכבר צוין במהלך הכרעת הדין, די היה בתמונה הראייתית שהוצגה על ידי המאשימה כדי לבסס במידה הנדרשת, ואף הרבה מעבר לכך, את טענות המאשימה בנושאים כללים, ולבטח בנושאים שבידיעתו האישית המיוחדת של הנאשם, ולהעביר את הנטל הראייתי לכתפי הנאשמים. בנסיבותיהן של הראיות שהוצגו, הנטל שהוטל על הנאשם לא קל מבחינת כמות הראיות ודיוקן. משהועבר לכתפי הנאשם נטל הראיה בכל הנוגע לממשות החברות הזרות בהקשר של פעילות השתלת הכליות, ואמיתיות ההתקשרות הנטענת עמן, לא עמד הנאשם בנטל. לא היה בגרסתו הכבושה של הנאשם, שהובאה לראשונה בעדות בהליך האזרחי ובעדות לפניי, גרסא שכללה הרבה סיסמאות והצהרות ומעט מאד ראיות,

וכללה הסברים רבים בלתי משכנעים, או חוסר יכולת ליתן הסברים כלל או הסברים משתנים, כמפורט לעיל, כדי לספק מענה וליתן הסבר המבסס ספק סביר. לא נשמעו עדויות של מי שהיו מעורבים בפעילות, זולת עדותו של הנאשם, שציירו תמונה אחרת.

בעניין מרדינגר, שניתן בימים האחרונים, נדונו שאלות שיש להן השקה לנושאים שלפניי. ביהמ"ש העליון, בדחותו טענה שביהמ"ש המחוזי החמיר עם הנאשמים בנטל ההוכחה והשכנוע, ויצר חלוקת נטלים שאינה תואמת את הדין, הפנה למסקנת ביהמ"ש המחוזי, והביאה כלשונה, ואלה היו דברי ביהמ"ש המחוזי:

"בפנינו עיסקה, אשר פרטי המעורבים בה, אינם ידועים לאיש פרט למרדינגר; אופן התשלום הנטען על-ידי מרדינגר אינו מאפשר בדיקה וביקורת על עצם קיום העיסקה וזהות הצדדים לה. אין ראייה לכך שסך של \$ 204,080 שהועברו לחשבונה של אגיפוס, אכן נובעים מהפסד ממכירת המניות. למעשה, אין כל אינדיקציה, במסמך כלשהו, למעט המסמכים החשודים בזיוף, אותם הגישו ה[מבקשים] לפקיד השומה - לביצוע העיסקה. אין כל ראייה לבעלותו של מרדינגר על 4,000 מניות קריספילד, ואף לא על חלק מן המניות. לא הובא אישור כזה מטעם חברת קריספילד, בנק FTB, חברת רו"ח, או הברוקר, אשר, לטענתו של מרדינגר, היה מעורב בכל מהלך החל מחתימת ההסכם, לרבות שליחת המסמכים".

ביחס למסקנותיו אלה של ביהמ"ש המחוזי, ציין ביהמ"ש העליון:

"לנוכח האמור נראה כי דרישותיו של בית המשפט קמא הנכבד מהמבקשים בהיבט הראייתי היו סבירות ותואמות לנהוג בשיטתנו. בית המשפט הנכבד לא דרש מהמבקשים, הלכה למעשה, להוכיח את העסקה ב"ראיות ישירות וברמת הוודאות הגבוהה ביותר", כפי שנטען על ידם. בית המשפט המחוזי הנכבד הקפיד רק, ובצדק, שהמבקשים יביאו ראיות, שאינן בגדר המסמכים החשודים בזיוף, שביכולתן לסתור את ראיות התביעה. ראיות שכאלה, לרבות עדים רלבנטיים - לא הובאו על ידי ההגנה במסגרת ההליך".

דברים אלה, שנאמרו ביחס לפרשה אחרת, תואמים גם, בשינויים המחויבים, להליך שלפניי.

לפיכך, שוכנעתי מעבר לספק סביר כי פעילות השתלת הכליות בוצעה על ידי הנאשמים ולא על ידי החברות הזרות, כי לא הייתה כלל פעילות שהיא של החברות הזרות, המזכה אותן בזכות לקבל את תקבולי הפעילות, כי המצגים שהוצגו בעניין זה, במסגרת ההסכמים, ובכלל, אינם משקפים את המציאות, הם כוזבים ונועדו להטעות, וכי מדובר בעסקה בדויה, שאין בה ממש, שהוצגה למטרת התחמקות ממס.

העבירות המיוחסות לנאשמים

סעיף 220 - הפן המשפטי

117. סעיף 220 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], תשכ"א - 1961 (להלן: "הפקודה") מגדיר כעבירה שורה של מעשים או מחדלים, המבוצעים בניגוד להוראות הפקודה, כשביצועם נעשה תוך שימוש באמצעי מרמה, במטרה להשתמט מחבות מס. סעיפי המשנה המפורטים בסעיף 220 לפקודה נועדו לחבוק כל פעולה שנועדה לקדם התחמקות ממס, שיש בה שימוש באמצעי מרמה, עורמה ותחבולה, והם פורשים תחולתם על כל שלבי ניהול הפעילות, תיעודה, ניהול ספרי החשבונות, הרישומים, ההצהרות, עריכת מסמכי המס והדיווח.

מבחינת היסוד הנפשי, עסקין בעבירה התנהגותית, שאינה מותנית בהשגת התוצאה. על המאשימה להוכיח מעבר לספק סביר את מודעות הנאשם למעשים המיוחסים לו, לכך שיש בהם הפרה של הוראות הפקודה, ולקיומה של חבות מס המסוכלת בגין המעשים. בנוסף, נדרשת הוכחת כוונת ההשתמטות ממס בעת ביצוע המעשים, היינו הוכחת המטרה שעמדה לנגד עיני העבריין. כוונת ההשתמטות נלמדת מהתנהגות הנאשמים, ומכלל נסיבות המקרה בהתאם לראיות הישירות והנסיבתיות וסוג ההסברים הניתנים על ידי הנאשמים למעשיהם, כשניתן לעשות שימוש בחזקה לפיה אדם מתכוון לתוצאות הטבעיות של מעשיו.

118. המאשימה מייחסת לנאשמים ריבוי עבירות של השמטת הכנסות, מסירת אמרה כוזבת בדו"ח, הכנת פנקסי חשבונות כוזבים, מתן תשובה כוזבת ושימוש במרמה עורמה ותחבולה, הכל במטרה להתחמק ממס, עבירות על סעיפים 220(1), 220(2), 220(4), 220(3) ו- 220(5) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], תשכ"א - 1961.

לעניין השמטת ההכנסות, כידוע העבירה עוסקת בהשמטת הכנסה, ולא הכנסה חייבת (ע"פ 80/64 **הר-שלום נ' היועמ"ש**, ע"פ 63/71 **קרבונו נ' מדינת ישראל**). אשר למספר העבירות, לנאשמים מיוחסות עבירות השמטה ביחס לשמונה שנות המס בהן הוגשו דוחות: 1999 - 2006. לאור העובדה שמספר העבירות ידוע וכל עבירה מובחנת זו מזו וקשורה לשנת מס שונה, לא היה מקום להשתמש במינוח "ריבוי עבירות", והיה נכון יותר לציין את המספר המדויק של העבירות. לא נטענה בעניין זה טענה על ידי ההגנה בשום שלב.

מכתב האישום עשוי להשתמע שמיוחסת עבירה של השמטת הכנסות בקשר לשנות המס 1999 - 2000 ביחס למטופלי משרד הבטחון, לגביהם אין מחלוקת שההכנסות דווחו כדין. זאת, על בסיס הטענה שייחוס ההוצאות בגובה ההכנסות, היווה הגדלה פיקטיבית של ההוצאות המקטינה את ההכנסה. התבקשה הבהרה של הנושא, והמאשימה הודיעה כי לא תבקש לייחס עבירה זו להכנסות משרד הבטחון באותן שנים.

אשר לעבירות של מסירת אמרה כוזבת בדו"ח, עבירה זו חלה על כל מידע שנמסר בדוחות על פי הפקודה, והיא חלה על שמונה הדוחות שהוגשו, הן בכך שנמסר בהם כאילו הכנסות הנאשמת הן משכר מסוג עמלה במעמדה כנציגת החברות הזרות ולא הכנסות מהפעילות בכללותה, והן ביחס לשנים 1999 - 2000, לגבי מטופלי משרד הבטחון בהן דווחו הוצאות בגובה ההכנסות.

לעניין העבירה של הכנה וקיום של פנקסי חשבונות כוזבים, לאור המפורט לעיל כל מערכת הנהלת החשבונות של הנאשמת בכל השנים היא כוזבת, אינה משקפת את המציאות ואף מסייעת להסתרתה. בשונה מן העבירות הקודמות

הקשורות לדוחות, בעבירה זו אכן יש מקום לייחוס ריבוי של עבירות בגין הכזב במסמכים שונים לאורך השנים.

עוד יוחסה לנאשמים העבירה של מרמה עורמה ותחבולה, כשעצם המערך החוזי הבדוי שיצר והמצגים הכוזבים שהוצגו, הפעילות המרמית השיטתית על פני שנים, מול מגוון גורמים לרבות שתי רשויות מס, מבססים את העבירה. משכך יש הצדקה לייחוס ריבוי עבירות. בנוסף עבירה זו רלבנטית לשנת 2007 לגביה לא הוגש דוח כלל.

120. אשר לעבירה של מתן תשובה כוזבת, לביהמ"ש הוצגו מכתבים מימים 28.7.03, 12.4.05, 11.12.06 ו - 27.12.06 (א.ג. 2, 6, 9 לת/118), בהם מופיעות תשובות מטעם הנאשמים במסגרת הליכי השומה האזרחיים. בתשובה לאישום ביחס למצגים שהוצגו לרשויות, כמפורט בסעיף 31 לכתב האישום, לא הייתה מחלוקת על עצם הצגת המצגים בכתב במכתבים שצוינו, אלא על הכזב הנטען בנתונים. כפי שפורט בהרחבה לעיל, המצגים תואמים את גרסת הנאשם בפניי, ובכל אחד מהמכתבים מפורטות הצהרות כוזבות ביחס למעמד החברות הזרת, בעלי השליטה בהן, אופי הפעילות וחלוקת התפקידים. עם זאת, מדובר בארבע עבירות ולא בריבוי עבירות.

בנוסף מיוחסת לנאשמים עבירה של מסירת מסמך ובו ידיעה כוזבת לרשויות מע"מ, עבירה על סעיף 117(ב)(1) לחוק מס ערך מוסף, תשל"ו - 1975. זאת בקשר לתשובה שנמסרה למע"מ ביום 25.10.01 (א.ג. 1 לת/118). מבחינת תוכן המכתב אני מפנה למה שנאמר ביחס למכתבים הקודמים. הנאשם לא הוזהר ביחס לעבירה זו אך נחקר ביחס לעובדותיה. ההגנה לא טענה טענות בעניין. בנסיבותיו של ההליך שלפניי מקובלת עליי טענת המאשימה, שהחקירה בכללותה והעבירות הנגזרות מן החשדות, היו ברורות וידועות לנאשם, וניתנה לו מלוא הזכות להתגונן מפניהן, כשהמכתב הוצג לו בחקירה והתבקשה התייחסותו. מדובר בעבירה על חוק מס מקביל, שהיא דומה מאד במהותה ובמאפייניה לעבירות על הפקודה לגביהן הוזהר הנאשם, כשעובדות החשדות הובאו בפניו בחקירה, ובנסיבות אלה אין טעם ענייני הקשור בזכויות הנאשמים ומצדיק אבחנה בינה לבין העבירות על הפקודה.

ההכנסות וההוצאות המפורטות בכתב האישום - אינן במחלוקת

121. ההגנה לא חלקה על הנתונים המספריים שהוצגו על ידי המאשימה בכתב האישום ביחס לסכומי ההכנסות וההוצאות, והמחלוקת התמצתה בטענת ההגנה ש"ההכנסות... צמחו לחברות הזרות ולא לנאשמים".

כך, ביחס לסעיף 7 שפירט את סכומי ההכנסות ממשד הבטחון לאורך השנים הרלבנטיות לכתב האישום, לא חלקה ההגנה על הסכומים אלא רק על זהות מי שההכנסות משויכות לו. כך, ביחס לסעיף 8 שפירט את סכומי ההכנסות מהלקוחות הפרטיים לאורך השנים הרלבנטיות לכתב האישום, ניתנה תשובה זהה. כך, ביחס לסעיף 24 בו צוינו הכספים שהתקבלו ממשד הבטחון בשנים 1999 - 2000 ונרשמו כהכנסות, ונטען שלצידם נרשמו הוצאות בסכום זהה לטובת החברות הזרות, לא חלקה ההגנה על הרישום כהכנסות ועל היקף ההוצאות, אלא רק על טענות הכזב והמרמה שבהתנהלות. אותם דברים נכונים גם לגבי סכומי התקבולים ממשד הבטחון בשנים 2001 - 2006 ומלקוחות פרטיים בשנים 1999 - 2007, שהטענה לגביהם לא נגעה לגובה הסכומים אלא לכך שלפי גרסת ההגנה לא היה צורך לרשום את הסכומים הללו כהכנסה של הנאשמת.

לא זו בלבד שבתשובה לאישום לא הייתה מחלוקת על נתונים אלה, אלא שגם הנאשם וצוותו הצהירו שאין כלל צורך בחקירה נגדית על המסמכים המבססים נתונים אלו (ע' 334), והנאשם הצהיר שהוא עומד מאחורי הצהרות אלו. באופן קונקרטי ביחס רישום הוצאות זהות בגובהן להכנסות שנרשמו ביחס למטופלי משרד הבטחון בשנים 1999 - 2000, אישר הנאשם את הזהות וההתאמה שבוצעה בין שני המרכיבים כשברור מהתשובה שההתאמה בוצעה לשם איפוס (ע' 333). בהתאמה לא כללו סיכומי ההגנה כל התייחסות שהיא לנושאים אלה.

משכך, כל הנתונים המספריים בכתב האישום ביחס להכנסות ולהוצאות, הוכחו.

אין גם מחלוקת מצד ההגנה לגבי הטענה שלא הוגש דו"ח לשנת 2007 כלל.

לעניין אופן הכללת הנתונים במערכת הנהלת החשבונות, בסעיף 29 לכתב האישום נטען שחלק מהתקבולים לא עברו דרך חשבון הבנק של הנאשמת ולא נרשמו כלל במערכת הנהלת החשבונות, וחלק אחר מהכספים הופקד בחשבון, הוצאה בגינם קבלה בלבד של הנאשמת, ובמערכת הנהלת החשבונות נרשם שהכספים מהווים חוב לחברות הזרות או הועברו אליהן, בעוד שבפועל הכספים שימשו את הנאשמת. לטענת המאשימה כל הפעולות כוזבות וכל הרישומים נעשו בכזב במזיד. המאשימה מייחסת כזב ברישומים למעשה בשני היבטים: האחד, בכך שהכספים לא נרשמו כהכנסות, השני, בכך שהכספים נזקפו לטובת החברות הזרות או שנרשם שהועברו, בעוד שהלכה למעשה הם שימשו את הנאשמת לפעילותה הכוללת ולא הועברו לחברות הזרות. במענה לסעיף זה הכחישה ההגנה את הכזב הנטען וטענה שהרישומים היו נכונים, הכספים שייכים לחברות הזרות והנאשמת העבירה אותם אליהן או רשמה להן חוב, והוציאה קבלה על עצם קבלת הכספים. ההגנה, אם כן, לא חלקה על עצם הרישומים כמתואר בכתב האישום. מעבר לכך הנאשם בעדות אישר שהמטופלים הפרטיים לא מופיעים בדוחות (ע' 329).

חבות המס - התקבולים מהפעילות מהווים הכנסה של הנאשמת

122. בפרקים הקודמים פורטו הראיות והטעמים שהובילו למסקנה המתחייבת לפיה החברות הזרות אינן גורם ממשי, השליטה במה שהוצג כפעילות של החברות הזרות היא של הנאשם, קיומן של החברות הזרות בהקשר של פעילות השתלת הכליות הוא בדיה שיש להתעלם ממנה, ובמציאות הפעילות בוצעה כולה על ידי הנאשמים. הזכות לכספי הלקוחות נצמחה מפעילות הנאשמים בפעילות ההשתלות, הכספים נמסרו לנאשמים או למי שהנאשמים הורו למסור לו כספים, רוב הכספים נמסרו בישראל לנאשמת, וחלקם הועברו במישרין בהתאם להנחיה על ידי המשלמים לחו"ל לצורך מימון הוצאות, משיקולים של רצון להעביר כספים שלא דרך המערכת הבנקאית. מובן כי עצם ההעברה לחו"ל בהתאם להנחיה, לא משנה ממהות הכסף והשליטה בו.

כעולה מן המקובץ, מדובר בהכנסה של הנאשמים שנצמחה, הופקה מפעילות שנשלטה, תואמה, נוהלה ופוקחה בישראל, והתקבלה בישראל, וצריכה להיות מדווחת בדוחות הנאשמת כהכנסתה.

כפי שכבר הוזכר לעיל, בתחילת תקופת הפעילות מול משרד הבטחון בשנים 1999 - 2000 דיווחו הנאשמים על ההכנסות מהפעילות כהכנסותיהם, הוציאו חשבוניות וכללו את ההכנסות בדוחותיהם. יש בעצם ההתנהלות כדי להביע

את ההבנה הברורה בדבר אופי הפעילות והזיקה של הנאשמים אליה. הנאשם אמנם טען כי ההתנהלות נבעה מדרישת משרד הבטחון לעמוד מול חברה ישראלית, אך עצם הדרישה וההיענות אליה מצד הנאשמים מלמדת על כך שגם הם הכירו בכך שמדובר בהכנסות שלהם, ומשנדרשו לספק חשבונית עשו כן. במקביל לרישום ההכנסות בשתי שנות הפעילות הללו, נרשמה הוצאה תחת הכותרת עלות השתלול בגובה כל ההכנסות שדווחו, ואיפסו את ההכנסה. התנהלות הנאשמים מלמדת על המטרה להתחמק מהמס הנובע מההכנסות, תוך שימוש במרמה והצגת מצגים כוזבים, בין בדרך של ייחוס הפעילות וההכנסות ממנה במרמה ובכזב לחבורת הזרות, ובין בליט ברירה בדיווח על ההכנסה ובמקביל רישום פיקטיבי של הוצאה שזוהה בגובהה להכנסה שדווחה.

סיכום

123. כעולה מן המקובץ, שוכנעתי מעבר לספק סביר כי התקיימו כל יסודות העבירות. לעניין המעשה הפלילי בכל עבירה אני מפנה לכל שפורט בהרחבה לעיל. אשר ליסוד הנפשי של כוונה להתחמק ממס, הוכחת מרכיב זה מבוססת על התנהלות הנאשמים בכללותה לאורך כל שלבי הפעילות בכל ההקשרים וההיבטים, כשהמרכזים הם: הקמת מתווה התקשרות בדוי, וביצוע פעולות אקטיביות מתמשכות לשם הצגתו של אותו מתווה כממשי ואמיתי כמפורט לעיל, ביצוע הפעילות מחוץ למערכת הנהלת החשבונות של הנאשמת, ומבלי שהכספים עוברים דרך המערכת הבנקאית ומתועדים, ואי מתן אסמכתאות מניחות את הדעת ללקוחות, כשאלה האחרונים אינם תובעים לקבל חשבוניות כדין מהנאשמת שבה הם רואים את נותן השירותים, מתוך מצב המצוקה בו הם מצויים והאמון המלא בנאשמים ומתוך אי הבנה ואי הקפדה. ודוק, מהתנהלות הנאשמים, בין זו המפורטת במיזם הלב לב ובין זו המפורטת ברשימת השירותים שנתן אפרימה לנאשמת, עולה שנושא תכנון מס היווה נושא שהנאשם פעל לקדמו. אין כמובן כל פסול בתכנון מס לגיטימי, אלא שבפעילות ההשתלול לא מדובר בתכנון מס מכל סוג, אלא בהצגת מצג כוזב שקרי ובדוי, וכפי שנאמר בפרקי המבוא של הכרעת הדין, התנהלות כזו היא במישור הפלילי ולא האזרחי. גם השיטתיות שבמעשי הנאשם, החלפת החברות והפעולה בתבנית שחוזרת על עצמה, יש בהן כדי לבסס את המחשבה הפלילית מכוח פעולה בדרך של מעשים דומים. לפיכך, הוכחו הן המעשה הפלילי והן המחשבה הפלילי בדרגה של כוונה.

טענות הגנה מן הצדק ומחדלי חקירה

124. ההגנה מעלה מספר טענות ממשפחת טענות ההגנה מן הצדק. האחת, נוגעת לשיהוי ניכר בהעמדה לדין, כשכתב האישום הוגש בשלהי שנת 2013 בקשר לעבירות מן השנים 1999 - 2007. טענה נוספת עניינה התנהגות נפסדת של הרשות בשימוש לא ראוי של פקיד השומה האזרחי בכוחו השלטוני, בכך שהעביר את התיק למחלקת החקירות בפ"ש רק בשל סירוב הנאשמים לשלם את המס שנדרשו. טענה אחרונה נוגעת לאובדן חומר ראיתי בעל חשיבות.

בנוסף, נטען למחדלי חקירה, בכך שלא מוצו אפיקי חקירה שהיו יכולים להביא לחקר האמת ולסייע לנאשם בהגנתו. מחדלי החקירה המרכזיים עליהם עומדת ההגנה הם אי קיום חיקור דין בחו"ל בקפריסין, באיטליה ובטורקיה. בנוסף, מלינה ההגנה על כך ששלמה לוזון, שתצהיר עליו הוא חתום הועבר למאשימה במהלך שנת 2012 במסגרת הליכי השימוע, לא זומן לחקירה. לטענת המאשימה הנזק בעניינו חמור במיוחד שכן שלמה לוזון נפטר בחודש פברואר 2013

ולא יכול להעיד היום כעד הגנה.

על טענת ההגנה מן הצדק

125. סעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב - 1982 קובע כי בית המשפט מוסמך לבטל את ההליך אם השתכנע כי יש בניהולו ובהגשת כתב האישום משום פגיעה ממשית בעקרונות של צדק והגינות. טרם הוספת טענת ההגנה מן הצדק אל ספר החוקים יצאו הלכות מבית המשפט העליון באשר למהותה של טענה זו. בע"פ 2910/94 **יפת נ' מדינת ישראל**, הוגדרה התנהגות הרשות שיש בה כדי לבסס את הטענה, כהתנהגות בלתי נסבלת הפוגעת בחוש הצדק האוניברסלי ומזעזעת את המצפון, התנהגות שערורייתית המכוונת נגד הנאשם, שיש בה ביטוי להתעמרות בו. לאור אופיה של הטענה אופן הגדרתה והשלכותיה, נקבע גם כי הטענה תתקבל רק במקרים נדירים ובמשורה. בחלוף השנים בהלכת בורוביץ (ע"פ 4855/02 **מדינת ישראל נ' בורוביץ**) מותנה במידת מה ההגדרה של טענת ההגנה מן הצדק, ונקבע כי היא עשויה לחול בכל מקום בו קיום ההליך הפלילי פוגע באופן ממשי בתחושת הצדק וההגינות כפי שבית המשפט מגדיר מושגים אלה. לשם בחינת הטענה נקבע מבחן תלת שלבי. בשלב הראשון על בית המשפט לזהות את הפגמים ולעמוד על עוצמתם. בשלב השני, ואם אכן מזוהים פגמים בעלי עוצמה ממשית, על בית המשפט לבחון אם בקיום ההליך הפלילי חרף אותם פגמים יש פגיעה חריפה וממשית בתחושת הצדק וההגינות. רק אם שוכנע בית המשפט לאחר איזון בין האינטרסים השונים כי אכן יש בקיום ההליך הפלילי פגיעה ממשית בצדק, עליו לעבור לשלב השלישי של הבחינה, ולראות אם לא ניתן לרפא את הפגמים או להקלות מעוקצם על ידי אמצעים מתונים יותר מאשר ביטול ההליך הפלילי. הוראת החוק שנזכרה אימצה באופן כללי את מבחן הלכת בורוביץ אל החוק הכתוב (ע"פ 7014/06 **מדינת ישראל נ' מרגלית**). הנטל להוכחת התשתית הראייתית לביסוס הטענה מוטל על כתפי הטוען כי אין מקום להרשיעו בנסיבות העניין.

הגנה מן הצדק - התנהגות נפסדת של הרשות

126. במסגרת טענת ההגנה מן הצדק נבחנת התנהלות הרשות השלטונית בכללותה, וככל שביהמ"ש משתכנע שאכן הרשות התנהגה באופן נפסד ומטעמים זרים, וכי התנהגותה היא בעלת קשר ישיר או למצער זיקה ממשית להליך הפלילי, עליו לבחון את אותו פגם בהתנהלות הרשות במבחן התלת שלבי המקובל.

ההתנהגות הנפסדת המיוחסת לרשות היא בפתיחת החקירה הפלילית, כשלפי הנטען החקירה הפלילית החלה כדי להפעיל לחץ פסול על הנאשמים במגעים עם פ"ש אזרחי, ותכליתה "הענשתם" על סירובם לשלם את המס שדרש מהם האחרון. הלחץ הפסול התבטא לפי הטענה באיום מצד פ"ש מיכאלוביץ' במספר הזדמנויות כי אם לא ישולם המס בהתדיינות האזרחית בהתאם לדרישותיו, יועבר התיק למחלקת חקירות. ההגנה הגדירה את ההתנהלות כניסיון סחיטה והפעלת הכוח השלטוני בשררה ובאופן נפסד.

לביסוס טענה זו נסמכת ההגנה על עדות הנאשם ועל עדות רו"ח בן יהונתן, שייצג את הנאשמים מול שלטונות המס.

הנאשם טען שמשנת 2001 ואילך הוא היה בקשר עם פ"ש, ובמהלך השנים בכל פעם שעמדו לסגור הסכמי שומה, הועלו דרישות נוספות. לטענתו בשנת 2006, נמסר לנאשם שפ"ש מבקש לקיים איתו פגישה בארבע עיניים, ורו"ח בן יונתן שייצג אותו המליץ לו לקיים את הפגישה. בסופו של דבר באותה פגישה לא היה דיון לגופו של עניין, לאחר שהתברר לנאשם שפ"ש מיכאלוביץ' מבקש לצרף את ניר הלפרין והפגישה אינה בארבע עיניים, והוא סירב לקיים פגישה ללא רו"ח מטעמו, והביע מחאה על ההתנהלות. הנאשם ציין שמיד לאחר מכן נקבעה לו שומה גבוהה יותר, מופרזת, והיו דיונים על פרישה לתשלומים ועל בטוחות. לדברי הנאשם למרות שהמציא בטוחה מניחה את הדעת מצד אביו, סירבו בפ"ש לקבל את הבטוחה ולסיים את המחלוקת עם הנאשמים. לאחר ימים ספורים דרש פ"ש סכום כפול והמגעים התפוצצו. לטענת הנאשם התיק הועבר לחקירה פלילית בעקבות הפגישה בארבע עיניים איתו ובשל תגובתו והתנהלותו בפגישה (ע' 259 - 269).

רו"ח בן יונתן ייצג את הנאשמים בהליך שומה החל מסוף 2005. הוא תיאר מגעים שהובילו לכך שפ"ש הזמין את הנאשם לפגישה בארבע עיניים בתחילת 2006. רו"ח בן יונתן לא נכח באותה פגישה, אך שמע עליה מהנאשם. לאחר אותה פגישה נמסרה לו דרישת מס גבוהה בהרבה, והוא פנה בדברים אל פ"ש. לטענת רו"ח בן יונתן במהלך הפגישות אים עליו פ"ש מיכאלוביץ' מספר פעמים שאם הנושא לא יסגר, הוא יעביר את התיק לחקירות. בשלב האחרון של המגעים, סכום המס שנדרש עלה פעם נוספת, וההסכם לא מומש והתיק הועבר לחקירות (26.3.15 ע' 370 - 372). רו"ח בן יונתן ציין שפ"ש אזרחי יכול בתיק שהוא סבור שעשויים להיות בו חשדות לעבירות פליליות, להעביר את התיק להחלטה של מחלקת חקירות (ע' 376). הוא אישר בחקירה נגדית שלמיטב הבנתו בד בבד התנהלו חקירה פלילית סמויה ומגעים במישור האזרחי (ע' 385).

שי כהן מפ"ש אזרחי ציין שלהליכי התשאול האזרחיים צורף חוקר ממחלקת החקירות והתנהלה חקירה סמויה על ידי מחלקת חקירות, במהלכה בחודש פברואר 2007 למיטב זכרוננו תושאלו מושתלים רבים (ע' 213).

127. בחינת הראיות מעלה כי אין בהן כדי לבסס טענה של התנהגות נפסדת. ראש וראשון יובהר כי מחובתו של פ"ש אזרחי, ככל שהוא נחשף לנתונים שמעוררים חשד לביצוע עבירות מס פליליות, לידע את ראש מחלקת חקירות על מנת שיבחן את חומרי הגלם ויקבל החלטה. משכך, אין בעצם העובדה שהתיק הועבר למחלקת חקירות כל פגם. אין גם כל פגם בכך שמתנהלים הליכים אזרחיים במקביל לחקירה פלילית והתכליות של שני המסלולים הן שונות. מובן שפניה למחלקת חקירות על ידי פ"ש אזרחי צריכה להעשות מטעמים ענייניים ולא מטעמים נפסדים, אלא שבהליך שלפני סופו של מעשה מלמד שהיה טעם ענייני ברור בהעברת התיק לפסים של חקירה פלילית, ובנסיבות אלה יש קושי לטעון למניע נפסד או לא ראוי בהעברת התיק לחקירה, להיפך, אלמלא היה התיק מועבר לבחינת השאלה בדבר הצורך וההצדקה בחקירה פלילית, היה בכך טעם לפגם. שאלה אחרת נוגעת לעשיית שימוש בסמכות באופן שיש בו הפעלת לחץ פסולה. בעניין זה לא הובעה טרזניה בזמן אמת על ידי פניה של הנאשם או מייצגו לגורמים המוסמכים ברשות, והטענה נטענת לראשונה בפירוט ובהרחבה בפרשת ההגנה. גם בעת החקירה הפלילית לא מסר הנאשם את הדברים, ולמעשה הנאשם לא טען שאיום גם בעדותו לפניו. דבריו של בן יונתן לא נתמכו, פ"ש מיכאלוביץ' לא הוזמן להעיד, לא הוטחו בו הטענות ולא ניתנה לו האפשרות להתייחס אליהן, כשהטענות הן חמורות. בנסיבות אלה, לא נוכחתי כי הונחה תשתית מספקת לטענה שהופעלו לחץ וסחיטה על הנאשם כפי שנעשה ניסיון לטעון, כשהנטל להניח תשתית ראייתית מוטל על הנאשמים. מסקנה זו פוטרת אותי מן הצורך להדרש לייתר שלבי הבחינה בהתאם למבחן התלת שלבי.

בשולי הדברים יצוין כי מעדותו של הנאשם השתמעה טענה לגילוי מלא של המצב כהווייתו ואי קבלת הערות מגורם בכיר מוסמך מטעם פ"ש. מבלי להדרש לטענה בפן העובדתי, אדגיש כי משהגעתי למסקנה שטענות הנאשמים שהפעילות מבוצעת על ידי חברה זרה הן טענות כוזבות, ומשאלה בתמצית גם הטענות שהוצגו בפני גורמים שונים בפ"ש, ברי כי לא ניתן להתייחס להסתמכות כלשהי על אישור שלטוני.

הגנה מן הצדק - שיהוי בהעמדה לדין

128. לוחות הזמנים אינם מצויים במחלוקת: העבירות בוצעו לפי הטענה בשנים 1999 - 2007. כתב האישום הוגש בשלהי 2013. החקירה החלה בשנת 2007. הנאשם לא שיתף פעולה ולא מסר גרסא. התיק הועבר לראשונה למאשימה בשנת 2009. התיק הוחזר להשלמת חקירה. הנאשם נחקר בשנית ארוכות בשלהי שנת 2011 והמשיך לא לשיתף פעולה. העד המרכזי בתיק אפרימה שהעתיק את מקום מגוריו לחו"ל נחקר רק בראשית 2013 עת הגיע לישראל לאחר שנכלל ברשימת הכללה. כפי שגם עולה מהכרעת הדין עדותו היא משמעותית, והייתה הצדקה להמתין לגבייתה לשם גיבוש התמונה הראייתית. גם העד שפירא נחקר רק בשנת 2013, אם כי לא ניתנה סיבה שמנעה את חקירתו קודם לכן, והצורך בעדותו היה ברור מלכתחילה. יצוין כי ב"כ המאשימה מתייחס לביצוע השלמות חקירה בזיקה לפעילות בחו"ל, אלא שבהתאם לכל המוצגים שהוגשו לא בוצעו פעולות חקירה מלבד אלה שנזכרו לעיל לאחר העברת התיק למאשימה, לא בישראל ולא מחוץ לישראל. חומר הראיות כולל לפי המוצהר 27 קרגלים ומדובר בחומר בהיקף ניכר ממקורות רבים. ב"כ המאשימה מאזכר העברה של התיק בין פרקליטים, יתכן בשל אילוצי כ"א של המאשימה, אלא שספק אם יש בכך כדי להצדיק את הזמן שחלף. אציין עוד כי ממסמך נ/13 עולה שנערך שימוע בשלהי שנת 2012 אליו לא הייתה התייחסות של הצדדים.

בהתחשב בכך שהחלק הארי של הראיות נגבו עד שנת 2009, הרי שאלמלא גביית העדויות מאפרימה בשנת 2013, עדויות שלא ניתן היה לגבותן קודם לכן, ספק אם הייתי מקבלת שפרק זמן של 4 שנים עד להגשת כתב אישום הוא הולם ומתאים לתיק, גם לאחר התחשבות בהיקפו. עם זאת, משנגבו עדויות מאפרימה ולאחר מכן משפירא, ולאור חשיבות עדויות אלה, איני סבורה כי הזמן שחלף עולה כדי שיהוי בלתי סביר, המצדיק תוצאות אופרטיביות בדמות ביטול הכרעת הדין ללא קשר לשאלת אשמתם של הנאשמים.

"אכן, שיהוי רב נוצר במהלך ניהול ההליכים נגד המערער. כתב האישום נגד המערער הוגש רק בחלוף כחמש שנים מיום סיום החקירה. ההליכים התעכבו גם במהלך הדיונים בבית המשפט המחוזי, הן בשל בקשות שונות מטעם המערער, הן בשל עיכוב עד להשלמת הכרעת הדין. העיכוב יוצר תחושה לא נוחה. יחד עם זאת, אין בשיהוי הנדון משום הצדקה לקבלת טענת ההגנה מן הצדק וביטול כתב האישום. העבירות שביצע המערער הן חמורות. העבירות בוצעו באופן שיטתי, במשך זמן רב, תוך ניצול תפקידו של המערער כעובד ציבור. הפגם שנוצר בעטיו של חלוף הזמן, אינו מצדיק מתן פטור גורף מאחריות פלילית על דרך של ביטול כתב האישום. משיבצע המערער את המעשים הנדונים, עליו לתת את הדין עליהם".

איני מתעלמת מכך שעקב העובדה שעדים נשאלו לגבי ארועים שארעו לפני שנים, לא תמיד יכלו העדים לזכור את ההתרחשויות בבהירות ולפרטי פרטים, אלא שלא התרשמתי כי חוסר היכולת לזכור השפיע במידה ניכרת על מי

מהעדויות, וממילא חוסר הזכרון לא פעל באופן מובהק כלפי אחד הצדדים. ודוק, יש משמעות לכך שההגנה לא הצליחה להצביע על נזק שנגרם לה במישור הראייתי עקב הזמן שחלף, וזאת למעט בעניינו של שלמה לוזון שנפטר לאחר תחילת החקירה ולפני תחילת המשפט, וממילא לא נחקר, כך שהטענה בעניינו בעיקרה אינה נוגעת לשיהוי אלא למחדל חקירה ולנזק ראייתי.

מבלי למעט מכל שנאמר לעיל בכל הנוגע לשלב קביעת האחריות, יוכלו הנאשמים לטעון במסגרת טיעוניהם לעונש טענות הנוגעות לכך שגזר הדין ניתן כ - 16 שנים לאחר העבירות הוותיקות וכ - 8 שנים לאחר העבירות המאוחרות, ובית המשפט ידרש לעניין במסגרת שיקולי הענישה השונים.

הגנה מן הצדק - אובדן חומר ראיתי

129. בסיכומי ההגנה לא פורטה טענה זו, וספק אם בנסיבות אלה יש צורך להדרש אליה. ניסיון להתחקות אחר טענת ההגנה, מעלה שיתכן שהכוונה היא לטענות של הנאשם במהלך עדותו לגבי מסמכים שאמורים היו להמצא בחומר לשיטתו ואינם נמצאים. אלא שהנאשם לא הניח שום תשתית ראייתית לטענה זו וזולת אמירתו. מעבר לכך, לצד אמירה זו היו גם אמירות אחרות בהן אישר הנאשם כי לא היו בנמצא מסמכי התכתבות, ומשכך אין מקום להרחיב בעניין טענה זו.

ככל שטענת הנאשם נוגעת לכך שתרשומות מן המגעים בין הנאשם ומייצגיו לבין פ"ש אזרחי לא אותרו, הרי שגם בעניין זה התשתית הראייתית דלה, וממילא מקובלת עליי טענת המאשימה בהקשר זה כי מגעים בין נישום לפ"ש אינם אמורים להוות חלק מתיק החקירה הפלילי, ולא היו אמורים להתפס, ככל שאין בהם כשלעצמם כדי לבסס עבירה פלילית שלגביה נערכה חקירה פלילית. בהליך שלפניי טען הנאשם בחקירתו הפלילית שמסר את כל המידע הרלבנטי לפ"ש אזרחי, ואחר טענתו זו לא שיתף פעולה במהלך החקירות הפליליות. בנסיבות אלה של חוסר שיתוף פעולה כולל, כשהנאשם לא העלה טענה קונקרטית הקשורה לתרשומות, מלבד האמירה שכבר מסר הכל, לא היו גורמי החקירה מחויבים לאתר את התרשומות מהמגעים ומהמו"מ שהתנהל. במהלך המשפט ביקש הנאשם להוכיח באמצעות התרשומות שמסר נתונים כאלה ואחרים לפ"ש בעיתו סמוך לארועים. בהקשר זה הבהיר ב"כ המאשימה כי הגם שאין מדובר לשיטתו בחומר חקירה הוא פנה וקיבל תרשומות שאותרו והעבירן להגנה ותרשומות אלה הוגשו לביהמ"ש (נ/16 - נ/25). יצוין כי מעדותו של רו"ח בן יונתן עולה כי חסרות תרשומות כאלה ואחרות, אך לא נטען כי קיים באותן תרשומות מידע שהוא אחר מזה שמופיע בתרשומות שאותרו והוצגו, ולא נטען כי עניין כלשהו, שיש רלבנטיות לכך שהופיע בתרשומות, חסר. לביהמ"ש אין ידיעה אלו תרשומות נוספות, אם בכלל, הועלו עלי כתב ולא אותרו, ואף אם היה מוכח שהיו תרשומות נוספות שלא אותרו, אין בכך כדי לבסס פגם לבטח לא מהותי ובעל עוצמה, בהתחשב בשלב שבו התבקשו לראשונה המסמכים, באופי המסמכים, במעורבות המועטה של הנאשם בפגישות ובמסמכי התרשומות שכן הוגשו.

ככל שהטענה נוגעת למסמכים שהעביר הנאשם לפ"ש במהלך הדיונים בשומות המס ואינם, הרי ששי כהן שטיפל בתיק הבהיר כי לא קיבל מהנאשם שום מסמך עצמאי ושום ראיה שמוכיחים את טענות הנאשם, אלא רק מסמכים מטעם הנאשם ובהם פירוט טענותיו (ע' 210).

מחדלי חקירה - כללי

130. על חשיבות קיומה של חקירה הוגנת, נטולת פניות ומשוא פנים, החותרת לברר את האמת ולאסוף את הראיות הרלבנטיות לבירור טענות כל הצדדים, דומה שאין צורך להכביר מילים (ע"פ 721/80 **תורג'מן נ' מדינת ישראל**). מקום שבו המשפט נוכח כי בחקירה התקיימו מחדלי חקירה, נבחנים המחדלים והשלכותיהם הן במישור שיקולי הצדק והן במישור הראייתי.

במישור הראייתי, יש לבחון את אופי המחדלים, ועד כמה, אם בכלל, השפיעו על הוכחת העבירות שיוחסו לנאשם או הקשו על הגנת הנאשם. מובן כי אם כתוצאה ממחדלי חקירה לא ניתן להוכיח את העבירות ברמה הנדרשת תהא התוצאה של זיכוי. ואולם, עצם העובדה שראיות רלבנטיות לא נאספו, אין בה כדי לאיין את תקפותן ומשקלן של הראיות שנאספו, ועל בית המשפט לבחון אם חרף קיומם של מחדלי החקירה, הונחה תשתית ראייתית מספקת להוכחת אשמתו של הנאשם בעבירות שיוחסו לו (ע"פ 2404/09 **אלחמידי נ' מדינת ישראל**). וכך סוכמה ההלכה בעניין נפקותם של מחדלי חקירה:

"העדרה של ראיה אשר מקורה במחדלי רשויות החקירה ... יזקק לחובת התביעה עת יישקל מכלול ראיותיה, מן הצד האחד, ויכולה היא לסייע בידי הנאשם עת ישקול בית המשפט באם טענותיו מקימות ספק סביר, מן העבר האחר. על כן, אין לקבוע כי מחדל בחקירה מוביל, מניה וביה, לזיכוי הנאשם. נפקותו של המחדל תלויה בתשתית הראייתית הפוזיטיבית הספציפית שהציגה התביעה, מחד, ובספקות הספציפים אותם מעורר הנאשם, מאידך" (ע"פ 10734/04 גולדמן נ' מדינת ישראל, ע"פ 5386/05 אלחורטי נ' מדינת ישראל, ע"פ 4277/14 אלזבידי נ' מדינת ישראל).

ההגנה ממקדת טענותיה בשני מחדלים: אי עריכת חיקור דין והמנעות מחקירתו של שלמה לוזון.

טענות הנוגעות לאי ביצוע חיקור דין

131. לעניין ביצוע חקירה מעבר לים או חקירה של גורמים זרים, קיימת פרוצדורה של עזרה משפטית לביצוע חיקור דין במדינות זרות, באמצעות פניה של המחלקה הבינ"ל בפרקליטות המדינה. ניתן גם לחקור את כל מי שנכנס בשערי המדינה. אמצעי חקירה אחרים לא קיימים, וההסברים שניתנו ביחס לחוסר היכולת לנהל חקירה פורמלית בשיחת טלפון עם גורם לא מזוהה, הם ברורים.

לטענת ההגנה היה מקום לערוך חיקורי דין בקפריסין, טורקיה ואיטליה.

לגבי המדינה האחרונה, איטליה, לא ברורה כלל הטענה, שכן הגורם היחיד שהוזכר עד לניהול המשפט לפניי, היה פליקס, והוא נפטר בשנת 2004 עובר לפתיחה בחקירה. לא מתקבל על הדעת לטעון שרשויות החקירה אמורות היו לנחש, שיש טענה שיש לאותו פליקס בת זוג, ויש טענה שהיא קשורה לפרשה ולנסות לאתר אותה בהסתמך על שמה הפרטי, אנטוניהלה, שכלל לא היה ידוע להן. גם עם קבלת התצהיר של שלמה לוזון ב - 2012, לא הופיעו שום פרטים מזהים אודות אותה אנטוניהלה, זולת עובדת העלמותה וניתוק הקשר עמה.

אשר לקפריסין, החקירה החסרה לפי הטענה נוגעת לפוטוס. אלא שבירורים שנערכו במהלך החקירה ועוד קודם לכן בעת ההתדיינות האזרחית, העלו כי מדובר במשרד רו"ח להקמת חברות אוף שור, שלא אמורה להיות לו מעורבות בפעילות השוטפת מבחינה מהותית, אלא רק בהקמה של חברה והחזקת מניותיה ורישום כמנהליה, לצורך ביצוע הוראות על ידי בעלי החברה. זהו המידע שהיה בידיעת הגורמים הרלבנטיים ברשות. בנסיבות אלה, כשהיה ידוע לרשויות החקירה אופי עיסוקו של פוטוס, והנאשם לא שיתף פעולה בשום שלב בחקירה, לא היה צורך חקירתי שחייב פעולה מסוג בקשת עזרה משפטית, שאינה שגרתית ונעשית רק בהקשרן של ראיות מרכזיות. מבלי למעט מן האמור, אעיר כי החוקרת גלזר ציינה כי למיטב זכרונה רצתה תחילה לתחקר את פוטוס, ואף פנתה אל היחידה הרלבנטית לבירור אודות החברות הזרות, ואולם משהעלה בירור ראשוני כי מדובר במשרד להקמת חברות, פחתה חשיבות התחקור, והיא לא פעלה עוד בכיוון זה (ע' 201). בעניינו של פוטוס ראוי להפנות לכך שכשנשאל הנאשם מדוע בזמן אמת לא פנה לפוטוס כדי לברר את הפרטים הדרושים לגבי החברות הזרות, השיב הנאשם שלא יכול היה לקבל שום מידע מהותי מפוטוס (26.3.15 ע' 368 - 369), ודומה שתשובה זו ממחישה בצורה ברורה את חוסר החיוניות שבעריכת חיקור דין בהקשרו. ראוי עוד להפנות להצהרת ההגנה כי העד יעיד כעד הגנה, ולכן שבסופו של דבר לא העיד.

אשר לחקירה בטורקיה של סומנז, מדובר בעד מרכזי שלטענת ההגנה הגיע לישראל לא פעם במהלך תקופת החקירה. הטענה אמנם לא אוששה ברישומי כניסות ויציאות, אך איני מתעלמת מעדות שפירא בדבר ביקוריו של סומנז בישראל בשעתו. אין ספק שסומנז יכול היה לשפוך אור על הפעילות בטורקיה, על היכרותו, אם בכלל, את אף.טי. ועל הקשר של החברה הזרה אליו ולפעילות. ההגנה מבטאת מורת רוח מתשובות החוקרת הראשית בתיק אילנה גלזר, לפיהן השם של סומנז לא עניין אותה. ההגנה מלינה על כך שהחוקרת התעלמה מטענות הנאשם במסגרת ההליך האזרחי במכתב שהוצג לנאשם בחקירה הפלילית ביחס לחלקו ומעורבותו של סומנז. אכן, מדובר בעד שהייתה חשיבות בחקירתו, אך הרשות החוקרת לא יכולה הייתה לדעת שהוא מגיע לישראל מעת לעת. לעניין עריכת חיקור דין, הנאשם בחר שלא לשיתף פעולה עם החקירה, ובנסיבות אלה לא הייתה תשתית מפורטת של טענותיו ביחס לסומנז, זולת הצהרה לקונית ביותר במכתבים שנמסרו בהליך האזרחי, שעליהם נשען ומסתמך הנאשם בטענותיו (א.ג. 2 וא.ג. 9 לת/118). משכך, אין הנאשם יכול להלין על התעלמות מטענה מפורשת ומפורטת שהעלה בחקירה הפלילית, שכן בחקירה לא השיב תשובות ובהליך האזרחי טענותיו בהקשר זה הן כלליות. יצוין כי בהקשרו של סומנז לא נמסרו כל פרטי תקשורת, שמו צוין בעברית בשני איומים שונים ולא איות באותיות לטיניות, ולא נמסר מספר דרכון או כל אמצעי לאיתורו. מבלי למעט מן האמור אעיר כי גם אם החקירה הייתה מקיפה יותר לו בוצע חיקור הדין האמור, וגם אם נפל פגם בכך שלא נעשה ניסיון לאתר את סומנז, בנסיבות שתוארו אין מדובר בפגם היורד לשורש העניין, ופוגע בנאשם פגיעה בלתי הפיכה, עד כי הוא מצדיק תוצאות אופרטיביות, וזאת בשל התנהלות הנאשם כמתואר לעיל. ואחרון, יש לזכור כי הנאשם יכול היה להביא את סומנז או עד אחר שעבד עמו ולא עשה כן, ובהקשר זה אני מפנה לע"פ 4277/14 אלזבידי נ' מדינת ישראל, שם נאמר:

"הגם שנטל ההוכחה רובץ מתחילה ועד סוף על כתפי המשיבה, ברי כי אילו היה ממש בגרסתו הבלתי סבירה, היה המערער מאתר בעצמו עד אובייקטיבי שיתמוך בטענותיו".

חקירת שלמה לוזון

132. במכתבים במסגרת ההליך האזרחי לא הוזכר שלמה לוזון ואף לא פליקס כבעל קשר למנטים (א.ג. 2 לת/118 - נזכר פוטוס). בחקירה הפלילית הנאשם לא שיתף פעולה ולא הזכיר את שלמה לוזון. בחומר הראיות שנאסף אין

ביטוי לזיקת בעלות או זיקה אחרת של שלמה לזון למנטים וקוהירה ולפעילות ההשתלות. לראשונה צץ תצהיר מטעמו של לזון במסגרת הליכי שימוע, ונשלח למאשימה. הציפיה של ההגנה הייתה ששלמה לזון יחקר במסגרת השלמת חקירה.

עיון בתצהיר מעלה כי שלמה לזון לא מזכיר שלו עצמו היה קשר למנטים ולקוהירה, אף לא כיורש של פליקס עם מותו. שלמה לזון מצהיר כי מעולם לא היה מעורב בצד המעשי הקשור בפועלם המשותף של פליקס והנאשם במגוון תחומי פעילות. מעורבותו של שלמה לזון התמצתה לדבריו בהעברת מעטפות וחבילות מהנאשם לאדם חרדי בהתאם להוראת פליקס. שלמה לזון התייחס בתצהיר לדברים ששמע בפגישות בהן נכח ולנתונים שידע לטענתו אודות הקשר בין פליקס לנאשם. כן התייחס להמשך הפעלת העסק למשך חודשים על ידי אנטוניה עד שנעלמה.

כדי לבחון את טענת ההגנה, אצא מנקודת הנחה שכל שנאמר בתצהיר היה נמסר גם בחקירה פורמלית. האם היה בכך כדי להשפיע על מהלך החקירה או על מהלך המשפט ולשנותם באופן מהותי? בחינת האמור בתצהיר אל מול הראיות והנסיבות מוביל למסקנה שהתשובה היא שלילית. אתחיל מהסוף דווקא. נוכח פטירתו של שלמה לזון ועקב העובדה שאין מדובר באמרת נפטר במילוי תפקידו, הרי שגם אם היה שלמה לזון נחקר בשעתו לא ניתן היה להגיש את חקירתו במשפט. ועתה למידע ולראיות שיכלו להאסף בחקירתו: שלמה לזון ציין שלא היה מעורב בחברות הזרות ולא נטל בהן חלק. שלמה לזון לא צירף לתצהיר שום מסמך שיכול באופן עצמאי לשפוך אור על המעורבות הנטענת של פליקס. שלמה לזון התייחס להעלמות של אנטוניה, ולא מסר אפילו את שם משפחתה או כל פרטים עליה. הוא גם הצהיר כי לא ידוע כלל מה העביר בין הנאשם לפליקס. לצד זאת, מסר על ידיעה כללית בדבר שיתוף פעולה בין הנאשם לבין פליקס במגוון תחומים, לרבות השתלות, מתוך נתונים ששמע מפליקס ומהווים עדות מפי השמועה, ועל מפגשים בהם נכח, כשלא ציין שהמפגשים היו בנושא ההשתלות דווקא. משכך, חקירתו של שלמה לזון לא הייתה מניבה תוצרי חקירה ממשיים עצמאיים, וערכה הראיית הפוטנציאלי, לאחר שהעד הכין תצהיר במשרדי ההגנה בשלב כל כך מאוחר, כשלא הוזכר כלל קודם לכן, הוא מועט.

סוף דבר

אשר על כן, אני מרשיעה את הנאשמים בעבירות נושא האישום הראשון (בסייגים שצוינו לעיל ביחס למספר העבירות), ומזכה אותם מן העבירות נושא האישום השני.

ניתנה היום, י"ט חשוון תשע"ו, 01 נובמבר 2015, במעמד הצדדים